بەدەنگێکی تژیی لە میهر و سۆز و پاڕانەوە گوتی:

– "برا چکۆڵە پەڕەسێلکەکانم، لێتان دەپاڕێمەوە بهێڵن منیش بدوێم! ئێوە کە لەگەڵ بەهاردا دێنە دونیا، ئێوەی پەیامهەڵگرە جووانە چکۆڵەکانی خودا، بۆ ساتێک باڵەکانتان لێکنێن، لە بازنەیەکدا بەئارامیی ڕیز بەستن و گوێڕادێرن، بەبێدەنگی لە سەربانەکان ڕیز بەستن و گوێڕادێرن. ئاخر ئێمە لێرەدا لە بارەی ئەو خودایەوە دەدوێین کە پەڕەسێلکەکان و بەشەری خولّقاندووە، لە بارەی خودا هاوبەشەکەمانەوە دەدوێین، پەڕەسێلکە چکۆڵەکانم گەر خوداتان خۆشدەوێ، گەر وەک برایەکی خۆتان منتان خۆش دەوێ، ئەوا بێدەنگ بن! من سەرنج دەدەم کە ئێوە خۆتان بەرەو سەفەرە درێژەکەتان، بەرەو عارەبستان ئامادەکردووە، خودا ئاگادارتان بێ، بەڵام بەر لەوەی بەرێکەون، باشترە گوێ لە پەیڤەکانی خودا ڕادێرن."

کاتێک پەڕەسێلکەکان گوێیان لە قسەکانی فرانسیسکۆس بوو، باڵەکانیان لێک نا، بێدەنگ و ڕێکوپێک بەدەوریدا ڕیز بوون و لەسەر شانی نیشتنەوە، هەمووان چاوەچکۆڵە بازنەییەکانیان بڕیبووە پەیڤگۆی خودا کە دەدوا. تەنها ئەوەندە نەبێت کە ناو بەناو شادومانییەکی ڕووت دەیخستنە باڵەفڕە و دەتگوت پەرۆشی ئەوەن بەرەو ئاسمان لە شەقەی باڵ بدەن و بفڕن.

کە جوتیارەکان ئەو موجیزەیەیان بینی، ژن و پیاو بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا کەوتن.

ژنان هاواریان کرد: "ئێمەیش ببە، ئێمە چیدی پەرۆشی ماڵ نین، دەسبەرداری ماڵ و مێرد دەبین، دەمانەوێ بچین بەرەو شانشینی بەهەشت. حەز دەکەین ئێمەیش بەپێی پەتی بڕۆین و جبە بپۆشین و شوێن پێت بەرەو مردن هەڵگرین!"

پیاوانیش پێی فرانسیسکۆسیان ماچک کرد و هاواریان کرد: "ئێمەیش چیتر ژنەکانمان ناوێ، نامانەوێ چیتر عەردەکانمان بکێڵین، ئێمەیش دەمانەوێ بێین بۆ شانشینی بەهەشت. برا فرانسیسکۆس بمانبە!"

فرانسیکۆس هەڵدەلەرزی، ئەدی باشە چیی لێ کردبان؟ بۆ کوێی بردبان؟ چۆناوچۆنی خواردنی دابان؟ ئاخر چیی بەسەر دونیادا دێ گەر هەمووان ببنە قەشە و ڕاهیبە؟

گوتی: "براکانم، حەز دەکەم شتێکی تریش بڵێم. تەنێ یەک ڕێگە نییە کە دەچێتەوە ئاسمان. تەنێ ئەو ڕێگەیە نییە کە قەشەیەک بێ ژن و بێ نان و بێ گەرمایی ئاگر دەیگرێتە بەر، بەڵکو ڕێگەیەکی تر هەیە کە مەسیحییەکی هاکەزایی و میهرەبان دەیگرێتە بەر، ژن دەهێنێ و منالّ دەخاتەوە و نەسلی ئینسان لەسەر عەرد بەهێز دەکا. ئەوە نە شتێکی ڕاستە و نە خوداش پێی خۆشە کە عەرد نەکێڵرێ و تۆو نەکرێ، کە ژنان منالّ نەخەنەوە. خودا بۆ ئێوە کە لەسەر ئەم عەردە دەژین، هاوئامێزیی بێگەرد و نان و ئاگردان و ئاخاوتنی ئارامانەی خولّقاندووە! سوێند دەخۆم درێژەدان بەم ژیانەی ئێستاتان دەتانگەیەنێتە بەر دەرگای بەهەشت!"

هەندێک لە جوتیارەکان بەبیستنی ئەو قسانە تووڕە بوون.

– "تۆ ئاگرێکمان بۆ دەکەیتەوە و پاشانیش هەوڵ دەدەیت بیکوژێنیتەوە. گەر ئەو قسەیەی یەکەم جارت ڕاستە کە ئێمە بۆ ئەوەی ڕزگار بین دەبێ ڕوو لەدونیا وەرگێڕین، ئەوا لەگەڵ خۆتمان ببە، خۆ گەر

ڕاستیش نییە، ئەوا لێمان گەڕێ و بەرێی خۆتا بڕۆ!"

ژنان زیاتر تووڕە ببوون.

هاواریان کرد: "قەشە، ئەوە شتێکی حەق و شەرافەتمەندانە نییە! بتەوێ و نەتەوێ ئێمە لەگەڵت دێین! چما ئەدی ژنانیش ناچنە بەهەشت؟ ئەی مەریەمی پاکیژە چۆن دەچێتە بەهەشت؟ دەی ئێمەیش دەمانەوێ بچینە بەهەشت!"

فرانسیسکۆس نائومێدانە دەستی بەیەکدا ماڵی و لێیان پاڕایەوە.

– "ڕاوەستن! ڕاوەستن تا دەگەڕێمەوە. یەکەم جار ئەوەی هەتانە بەسەر هەژاراندا دابەشی کەن، وەک ژن و پیاو پێکەوە بەحیشمەتەوە بژین، کوفر مەکەن، هەڵمەچن، ڕۆژانە سێ جار کڕنۆش ببەن و پێکەوە فەرزی نوێژ بەجێ بێنن. منالّەکانم، ئەوە پێویستی بەئامادەییەکی درێژخایەن هەیە، ئێوە خۆتان ئامادەکەن و من دەگەڕێمەوە بۆ لاتان!"

ئەوجا بەهەنگاوی گەورە لە گوند چووە دەرێ و هەمدیس هاواری کرد: "دەگەڕێمەوە!"

منیش بەپەلە دوای کەوتم، لەدواوە گوێم لە ژنان بوو کەوتنە جنێودان.

– "هەی کەڵەکچییانە، درۆزنانە، کەڵەگاینە، تاوانبارینە!"

وایان گوت و ئیدی یەکەمین بەرد هاوێژرا، بەڵام ئێمە دوور کەوتبووینەوە و چیدی گوندەکە نەدەبینرا، ئەوسا ڕاوەستاین تا بحەوێینەوە.

ئازایەتیم دایە بەرخۆم و گوتم: "برا فرانسیسکۆس، وابزانم ئێمە ناحەقین. بونیام کە لەگەڵ یەکێکدا دەئاخڤێ، پێویستە زیاتر لەتوانا و حەوسەڵەی ئەو کەسە قسانی بۆ نەکا، ئیتر لەوە زیاتر دەچێتە خانەی هەواو هەوەسی شەیتانەوە!"

فرانسیسکۆس لەفیکرەوە چوو، لەسەر بەردێک دانیشت. وەڵامی نەدامەوە، خەیاڵاتی سەرگەرمی کار بوو، چونکە دەمارەکانی لاجانگ و ناوچەوانیم دەبینی کە دەئاوسان. بەرامبەری دانیشتم و چاوەڕێ بووم. لەو گوندە چەند لەتە نانێکی وشک و زەیتوون و دوو بۆڵ ترێیان پێدابووین. من برسیم بوو.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، خاچ بکێشە و با شتێک بخۆین، چما برسیت نییە؟"

بەڵام ئەو گوێی لێم نەبوو، لە بیرو خەیاڵاتەکانیدا ڕۆچوو بوو.

دوای قەدەرێک بێدەنگی، گوتی: "برا لیۆن، نەفرەت لەو گوندەی کە هەموو خەڵکەکەی ئیماندار و چاکەخوازن، نەفرەت لەو گوندەش کە چ ئیماندار و قەدیسێکی تێدا نییە!"

من کەوتمە خواردن و هەموو ئەو شتانەشم وەبیری خۆم دەهێنایەوە کە لە گوندەکەدا بینیبووم و بیستبووم، دەتگوت شەیتان هاتۆتە ناخمەوە، بەتووڕەیی قسانم بۆ خۆم دەکرد: "برا فرانسیسکۆس، تۆ هەر خۆت دەڵێیت کە بونیام بۆ گەیشتنە لای خودا، دەشتوانێ ڕێگەیەکی هەموار بگرێتەبەر، گەر وایە، ئەدی تۆ بۆچی ڕێگە سەرەو ژوورەکەت هەڵبژاردووە و ئاوها عەزابی خۆت دەدەیت؟ ئەو کەسەشی ژنی هێناوە و منالّی خستۆتەوە، چما ئەویش دەتوانێ بەماڵ و کێڵگە و خواردنە خۆشەکانییەوە خودا

بدۆزێتەوە؟ تۆ دەڵێیت دەتوانێ. دەی کەواتە با ئێمەش ژن بێنین و خانوویەک ڕۆنێین و وەکی ئینسان بۆ خۆمان بژین! ئێمە یەک ئامانجمان هەیە، ئەویش ئەوەیە بگەینە لای خودا، دە لێگەڕێ لەبری ئەوەی بەجلکی شڕو پڕەوە بچینە بەردەمی، با تێکسمڕاو و بەزگی تێرەوە بچین! باشە برا فرانسیسکۆس ئەدی چۆن سبەینێ دەتوانیت بەم وەزعە خەراپەتەوە خۆت پیشانی خودا بدەیت؟ بیرت نایە پاپا چی پێ گوتیت؟ پێی گوتیت: (ئەم پیس و پۆخڵییە چییە؟ لە تەویلەی چ بەرازێکەوە هاتوویت؟) دەی خوداش هەر ئاوهات پێ دەڵێ!"

من هەروا بۆ خۆم دەدوام و تیکە نانی زلم دەگلاند، بۆڵە ترێکەی خۆم خوارد و چەند دەنکێکیشم لەوەی تریشیان کردەوە. خودایە گەر فرانسیسکۆس نەبا ئەوا هیچ ماتڵ نەدەبووم و یەکسەر دەگەڕامەوە بۆ ئەو گوندە و ئەو کیژەم دەخواست کە چووە بەدڵما. دواتریش هەڵبەت کەسێکی ئیماندار دەبووم، ڕۆژی نەک سێ جار، بەڵکو سی و سێ جار سوژدەم دەبرد و فەرزی نوێژم بەجێ دەگەیاند، بەڵام وردە وردە لەخودا نزیک دەبوومەوە، هەر جارەی نەختێک، تا ئیتر ژن و مناڵەکانیشم لەگەڵ خۆمدا دەبرد و هەموومان پێکەوە دەچووینە بەهەشت!"

فرانسیسکۆس لەسەر ئەو بەردە جولاّ کە لەسەری دانیشتبوو، سەرم هەڵبڕی و ویم بینی، وەک ئەوەی گوناهێکم کردبێ لە حەژمەتا کروشکەم کرد، فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "برا لیۆن تۆ ڕاست دەکەیت، قەشەیی کارێکی زەحمەتە، هەموو ئینسانێک بەرگەی ناگرێ و ناچاریش نییە بەرگەی بگرێ، چونکە گەر وابا ئەوا دونیا وێران دەبوو. گوێ ڕادێرە و بزانە کاتێ لەسەر ئەو بەردە دانیشتبووم، چۆن خودا، سوپاس بۆی، ڕوناکی کردمەوە. ئێمە لەپاڵ فیرقە توند و تیژەکەماندا، فیرقەیەکی نەرم و نیانتر، ئەهوەنتر ڕۆدەنێین کە هەموو ئیماندارێکی مەسیحی لە دونیادا بتوانێ خۆی تێدا ببینێتەوە. لەو فیرقە نەرم و نیانەدا برایان بۆیان هەیە ژن بێنن، عەردەکانیان بکێڵن، بەئەندازە بخۆن و بخۆنەوە، چ ناچار نەبن بەپێی پەتی بڕۆن، چ ناچار نەبن جبە بپۆشن، تەنها ئەوەیان لەسەربێ ژیانێکی چاکەخوازانە بژین، لەگەڵ دوژمنەکانیاندا پێک بێن، ڕوحم بەهەژاران بکەن، چاویان لەسەر عەرد وەرگێڕن و بیبڕنە ئاسمان. برا لیۆن پێت چۆنە؟ لەگەڵمدایت؟"

ویستم بپرسم، برا فرانسیسکۆس خۆیشمان دەچینە ئەو فیرقەیەوە؟ بەڵام شەرمم کرد و ترسام.

بەقوڕگێکی وشکەوە وەڵامیم دایەوە: "بەڵێ، لەگەڵتام!"

باشە چیم گوتبا؟ ئاخر من ئیدی گلابوومە گەمەکەوە و دەبوو گەمە بکەم. بەرلەوەی فرانسیسکۆس بناسم، بەدوای خودادا ڕام دەکرد، بەڵام حەزیشم لە خواردن بوو. بەڵام کە فرانسیسکۆسم ناسی، ئیتر لە گەڕان بەدوای خودادا کەوتم و کەوتمە هەڵگرتنی شوێنپێی وی، چونکە دەمزانی ئەو ڕێگەکە بەڵەدە و ئیتر منیش بەکەماڵی ئیسراحەت شوێنی کەوتبووم. بەڵام هێشتا پەرۆشیم بۆ خواردن و شەراب و ژیانێکی هێمن و - شەرم دەکەم کە ئەمە دەڵێم، بەڵام هەر دەیڵێم - پەرۆشییم بۆ ژن بەرۆکی بەرنەداوم.

کاتێک فرانسیسکۆس بینیمی لە فیکرەوە چووم، لێی پرسیم: "برا لیۆن بیر لە چ دەکەیتەوە؟"

وەڵامیم دایەوە: "لە خودا!"

- "برا لیۆن، بیرت دێ هەموو عەردت بەدوای خودادا لەپێوە دا؟ خودات نەدۆزییەوە چونکە لەدڵتابوو. تۆ لەو کەسە دەچوویت کە شەو و ڕۆژ هەموو جێگەیەک بەدوای ئەڵقەیەکی ئاڵتووندا گەڕاوە، بەڵام نەیدۆزیوەتەوە، چونکە لە پەنجەی خۆیدا بووە!"

***

ئێوارەیەکی درەنگ گەیشتینە کۆشکە بەناوبانگەکەی (مۆنتێفێلترۆ)، ئاڵایەکی ڕەنگاوڕەنگ بەسەر بورجەکەیەوە دەشەکایەوە، دەنگی شەیپوور لەدرز و دەلاقەکانی دەوروبەرەوە دەهاتە گوێ، پەردەی سووری گرانبەها بەپەنجەرەکانەوە هەڵواسرابوون، دیواری کۆشکەکە بەگوڵە مۆرت و گەڵای داردێمشت ڕازێنرابۆوە. پیاوان و خانمان بەسواری ئەسپەوە بەسەر پردێکی هەڵواسراودا دەپەڕینەوە و خزمەتکارێکی جوانکیلە بەپەلە دەچوو یارمەتییان بدا تا لەسەر ئەسپەکانیان لەبەردەم دەرگاکەدا دابەزن. هەموو ڕێگەکە، لەدەشتەکەوە بەرەو ژوور، جمەی دەهات لە پیاوان بەشمشێر و قەڵغانی ئاڵتوونی و خانمانی جلکی ئاڵوواڵا پۆش. غوڵام و خزمەتکارەکان بەجلکی تازە و ڕەنگاوڕەنگەوە، بەسینیی زیوینی خواردن و کێکەوە دەهاتن و دەچوون.

من کە بەو سەروەت و سامان و جوانییە ئەفسون ببووم، گوتم: "هەڵبەتە ئەمە بەهەشتە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن، بەهەشت زۆر لەمە ساکارترە!"

ئەوجا لە گەورە پیاو و خانم و ئالێکانی ڕوانی و گوتی: "هەڵبەت ئەمە ئاهەنگە، وەرە با بچین و بەشداریی تێدا بکەین، برا لیۆن تۆ دەڵێیت چی؟"

من کە ئەوەم لە خودا دەویست، گوتم: "بەخۆشحاڵییەوە برا فرانسیسکۆس، دەی وەرە و با بچین!"

فرانسیسکۆس وەک ئەوەی بۆ ئاهەنگەکە بانگهێشت کرابێ، ئارام و متمانە بەخۆ، بەسەر پردەکەدا چووە پێشێ. بەڵام من دوودڵبووم.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، بەڵام ئاخر ئێمە بانگهێشت نەکراوین، وەدەرمان دەنێن!"

- "ئارام بە ئەی مەڕی خودا، بۆچی هێشتا نازانیت ئەو ئاهەنگە بۆ ئێمە سازدراوە؟ ئەو ئاهەنگە بۆ ئەوەیە تا ئێمە بچینە ئەو قەڵا سەختەوە و لەوێ ماسی ڕاوکەین!"

بەسەرسوڕمانەوە گوتم: "ماسی ڕاوکەین؟ بەڵام من چ دەریاچە یان ڕووبار یاخود زەریایەک نابینم، ئەوەی هەیە هەر بەردە!"

فرانسیسکۆس پێکەنی.

- "چما براکەم بیرت چۆتەوە کە ئێمە ماسیگرین؟ بەڵام ماسی ڕاو ناکەین، بەڵکو ڕۆح ڕاو دەکەین. کێ چوزانێ، ڕێگەکانی خودا زۆرن، دەشێ ئەلعان لێرە ڕۆحێک هەبێ لەنێو جلکە ئاوریشمییەکەی و جەستە جوانەکەیدا خەریک بێ بتاسێ و بخوازێ بێتە دەرێ و ڕزگارکرێ. لەبەر خاتری ئەو ڕۆحەیە خودا ئەمری بەخاوەنی ئەم قەڵایە فەرمووە ئەم ئاهەنگە ساز دا و داواشی لەئێمە کردووە بێین!"

فرانسیسکۆس بەدەم ئەو قسانەوە لەدەرگای دەرەوە چووە ئەو دیو و گەیشتە بەر دەروازەی گەورەی

قەڵاكە كە بەشیشی ئاسنین تۆكمە كرابوو.

حەوشەی قەڵاكە پڕ بوو لە ئەسپ، ئاگر لە مویەقەكاندا كرابۆوە، گۆشتیان لە قابلەمەكاندا دەكوڵان، یاخود بەشیش دەیانبرژاند و بۆن هەوای تەنی بوو. پەڕەی كەپووم بەتاسەوە كەوتە لەرە، ئیدی چ حەزم نەدەكرد زیاتر بچمە پێشێ.

چێشتلێنەرێك بەوێدا تێپەڕی. لێم پرسی: "براكەم ئەرێ مەسەلە چییە؟ ئەم ئاهەنگە بەچ بۆنەیەكەوەیە؟"

وەڵامی دامەوە: "نازناوی سوارە بەخاوەن قەڵاكە دەبەخشرێ، وا هەنووكەش هەموان لە كڵێسان و سەرەك قەشە بەرەكەت دەبەخشێتە ئەو چەكە نوێیانەی......" بەدەم ئەو قسانەوە، لەسەرەوە بۆ خوارەوە دیقەتی دام، بینیمی كە پێپەتیم و جبەكەیشم كون كونە، بۆیە چ نەچووم بەدڵیدا و برۆی گرژ كرد.

گوتی: "ئێمەیش پرسیارێكمان هەیە، باشە ئەدی تۆ بانگهێشت كراویت؟"

وەڵامیم دایەوە: "ئا، ئەدی چۆن. بۆچی وا مەزندە دەكەیت بانگهێشت نەكرابم؟"

– "كێ بانگهێشتی كردوویت؟"

– "خودا!"

چێشت لێنەرەكە دایە قاقای پێكەنین.

– "باشە داماو، تۆ برسیتە و هاتوویت شتێك بخۆیت، ئیتر لە خودا گەڕێ!"

وای گوت و بەرەو مویەق چوو.

لەو ماوەیەدا فرانسیسكۆس ڕاوەستا و سەرگەرمی ستایشكردنی ئەو چەكە ئەمیرییەی سەر دەروازەكە بوو كە بریتی بوو لە شێرێك كە لەسەر پێی دواوە ڕاوەستاو و دڵێكی بەچنگەوە بوو، لەسەر دڵەكە نووسرابوو: من لە كەس ناترسم.

فرانسیسكۆس ئاماژەی بۆ چەكەكە كرد.

گوتی: "ئەم خاوەن قەڵایە لە كەس ناترسێ، ڕەنگبێ لەخوداش نەترسێ. دڵی ئینسان گێلێكی لەخۆباییە، برا لیۆن گوێ مەدەرە ئەوەی كە دەیڵێ، لێی ببوورە و بەرێگەی خۆتا برۆ. گەر ئێمە چەكێكمان هەبا، پێت وابوو چۆن ڕەنگمان كردبا؟"

بەپێكەنینەوە وەڵامیم دایەوە: "ڕەسمی مەڕێكمان لەسەر دەكێشا، ڕەسمی شێرێك كە مەڕێك قووت دەدا!"

– "نا، ئەی مەڕی خودا، من پێم وایە هێندەت برسییە و لەوەزعێكدایت كە شێرێكیشت پێ دەخورێ. خەفەت مەخۆ، بەڵام ڕۆژێك دێ مەڕ و شێر پێك بێن. دەخوازم ڕەسمی تەیرێكی چكۆڵەی هاكەزاییمان لەسەر كێشابا، تەیرێك كە هەموو ڕۆژێك سەر بۆ ئاسمان هەڵدەبڕێ و دەچریكێنێ!"

ئەو قسەیەیم بیر كەوتەوە كە لە پۆرتیۆنكولا بەبرایانی گوت.

گوتم: "كلاوكورە دڵێیی، ئەو تەیرە كلاو بەسەرە!"

– "ڕاست دەكەیت برا لیۆن، خودا بەرەكەتت بدا! بەڵام ئێستا من دەنگی تەرتیلە لە كڵێسای قەڵاكەوە دێتە گوێم، وەرە و با بچین نوێژ بكەین!"

چووینە كڵێساكەوە كە كەوتبووە داوێنی بورجەكەوە و لەڕۆشناییدا مەلەی دەكرد، خودایە چەند جوان بوو! كڵێساكە پڕ بوو لە گەورە پیاوان بەشمشێر و قەڵغان و چەكمەی ئاڵتوونییەوە، سوارە زرێپۆشەكان دەهاتن تا سڵاو لەو سوارە تازەیە بكەن، خانمان بەپاڵتۆ دەڵب و درێژەكانیانەوە، چ شاڵی گرانبەها و ڕەنگاوڕەنگیان دابوو بەسەر سەرپێچە بورج ئاسا بەزێڕ نەخشێنراوەكانیاندا، چ پەڕ و چ ملوانكەی مرواری، چ بازنگ و چ بۆنێك، خودایە هەموو بۆنی عەترە خۆشەكانی عارەبستان لەو ناوە دەهات! نا، نا، با فرانسیسكۆس بۆ خۆی بڵێ، ئەمەی لێرە هەیە، هەر عەینەن ئەو بەهەشتەیە كە بەقەدیسەكانییەوە لەزەینی مندایە و بگرە ئەمانیشی جوانتر لە زێڕ و زیو گرتووە. چما ئایا ئەمانیش سوارەی خودا نین؟ چما ئایا ئاسمانیش هەمان ئەو مێزە بازنەییە نییە كە هەموو قارەمانانی بەدەوردا دادەنیشن؟ چما ئایا شا (ئارسۆس) مەسیح نییە؟"

تەواوێك سەرسام بووم، لە پشت عامودێكەوە خۆم حەشار دا و بەچاوانێكی حەپەساوەوە دیقەتی هەموو شتێكم دەدا. لە ناكاوێكرا چیم بینی؟ ئا، فرانسیسكۆس گەورە پیاوەكانی وەلاوە نا و بەرەو میحرابەكە چوو كە لەوێدا سەرەك قەشە ڕاوەستاو و سوارە نوێیەكەی بەرەكەت دەدا، جحێلێكی قژ زەرد و ڕەنگ پەڕیوی بەرەكەت دەدا. فرانسیسكۆس چاوەڕێی كرد تا بەرەكەت بەخشینەكە كۆتایی هات و ئەوجا لەبەردەمی سەرەك قەشەدا كڕنۆشی برد.

گوتی: "خاوەن شكۆ، لەبەر خاتری ئەڤینی مەسیح، ڕوخسەتم بدەرێ بدوێم!"

هەندێك لە گەورە پیاوەكان فرانسیسكۆسیان ناسییەوە، گوێم لێیان بوو لە بەینی خۆیاندا دەدوان:

–" ئەوە فرانسیسكۆسی ئاسیزیاییە! زاهیدە نوێیەكەیە!"

سەرەك قەشە تژیی لە سووكایەتی سەیری فرانسیسكۆسی كرد و لێی پرسی: "چیت هەیە بیڵێیت؟"

– "نازانم، وشەگەلێك كەخودا دەیانخاتە سەر زارم، متمانەت پێی هەبێ!"

لێی پرسی: "تۆ كێیت؟"

پیرەمێردی خاوەن قەڵا هەنگاوێكی بۆ پێشەوە نا.

گوتی: "لوتف بفەرموو ڕوخسەتی بدەرێ بدوێ، ئەوە فرانسیسكۆسی ئاسیزیاییە!"

سەرەك قەشە دەستی بەرز كردەوە.

گوتی: "بەكورتی بدوێ، سفرەكە ڕاخراوە!"

فرانسیسكۆس ڕەتی سەرەك قەشەی دایەوە و كەوتە نوتقدان: "سفرە لە ئاسمان ڕاخراوە، برایان سفرە ڕاخراوە و ڕۆژی مەزن نزیك دەبێتەوە. گەرچی كاتێكی كەم بەدەستەوە ماوە، بەڵام هێشتا دەكرێ ڕزگاركرێین، دەكرێ بۆ ئاسمان هەڵگژێین و لەسەر مێزە نەمرەكەی خودا دانیشین. بەڵام بونیام ناتوانێ بەچەكەوە، بەچەكمەی ئاڵتوونییەوە، بەشاڵی ئاوریشمینەوە، بەئاهەنگ و پێكەنین و ژیانێكی ئارامەوە بۆ ئاسمان هەڵگژێ، ڕێگەكە سەختە و تێكۆشان و ئارەقە و خوێنێكی زۆری دەوێ!"

گەورە پیاوان و خانمان نێوچەوانیان گرژ کرد، سەرەک قەشە بەتوورەییەوە گۆچانە لەئێسکی فیل دروستکراوەکەی دەجولاند. فرانسیسکۆس تێگەیشت و نەغمەی دەنگی نەرمتر کرد.

– "ببوورن، من لەگەڵ سوارەکاندا دەئاخڤم و ئەرکی سەرشانمە بەزوبانی خۆیان بدوێم. من دەمەوێ ئەمەتان پێ بڵێم، تکایە گوێم بۆ ڕادێرن. کە سوارەیەک دەخوازێ ئەڤینی خاتوونێک بەدەس بێنێ، دەبێ چ کارێک ئەنجام دا، دەبێ چۆن بجەنگێ و لەگەڵ کام هێزی دیار و نادیاردا بجەنگێ و بەسەر کام زەریا و ئاژەڵگەلی دڕندە و خەڵک و ڕۆحگەلی شەڕانگێزدا سەرکەوێ تا بەدوڵبەرەکەی شادبێ! یەکێک بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز دەچێ، یەکێکی تر بەسواری ئەسپەوە بەسەر پردێکی وەک موو باریکدا تێدەپەڕێ، یەکێکی تریش نیوەشەو سەردەکەوێتە سەر بورجێکی وێران و بەشمشێرەکەی ڕۆحگەلی شەڕانگێز دوور دەخاتەوە و... هیچ ناشترسێ. گەر یەکێک دڵی خاوەن قەڵا بکاتەوە، ئەوا دەبینێ لێی نووسراوە: من لە کەس ناترسم. بۆچی؟ لەبەر ئەوەی ئەو، لە ئەندێشەیدا هەمیشە ئامێزێکی بۆنخۆش والایە.

گەورە پیاوان و خانمانی خاوەن شکۆ، ئێوە باشتر لە من هەموو ئەمانە دەزانن، بەڵام شتێک هەیە ئێوە نایزانن، یاخود ڕەنگبێ بیزانن، بەڵام بیرتان چۆتەوە. ئەو شتەش بوونی خانمێکی ترە، خانمێکی ئاسمانی نەک زەمینی لەگەڵ فیرقەیەکی تری سوارە و بەرخۆدانێکی تردا. کام خانم؟ ئەو خانمە شانشینی ئاسمانە. ئەی کام بەرخۆدان؟ ئەوەی کە چاو بپۆشێ لە چێژە کاتییەکان و باوەش بۆ هەژاری و تەهارەت و نوێژی ئەبەدی و ئەڤینی تەواوەتی بکاتەوە! گەر سڵ لە خەتەر و ترس و مردن دەکەنەوە بۆ گەیشتن بەجەستەیەکی زەمینی فانی، ئەوا دەبێ بەرگەی چ کارەساتی گەورە بگرن بۆ گەیشتن بەخانمی ئەبەدی!"

گەورە پیاوەکان خەریکبوو گرژ دەبوون و کەوتبوونە ورتەورتی ناڕەزایی دەربڕین بەرامبەر چاوقایمی قەشەی پێپەتیی، فرانسیسکۆس لە ناڕەزایەتییەکەیان حاڵی بوو، لە پێپلیکانەی میحرابەکە هاتە خوارەوەو چوو لە ناوەڕاستیاندا دانیشت.

گوتی: "ئەی سوارە زرێپۆشەکان توورە مەبن، ئاخر ئەوە سوارەیەکە بۆ سوارەکان دەئاخڤێ. با ئێوە سوارە بن، بەڵام خۆ منیش کۆیلەی کەس نیم کۆیلەی خودا نەبێ، ئەم جبە قەشەییەش کە لەبەرمدایە و هەزار پینەی پێوەیە، چەکی سوارەیی منە. منیش چوومەتە جەنگ، منیش برسێتیم چەشتووە، سەرما تەزاندوومی، عەزابم چەشتووە و لەپێناوی جوانیی دوڵبەرەکەمدا تێکۆشاوم، دوڵبەرەکەم هەزارەها جار لەوەی ئێوە جوانترە. من بەناوی ئەو دوڵبەرەوە قسانتان بۆ دەکەم و سوێندتان دەدەم بکەونە جەنگ، هێشتا کاتتان بەدەستەوەیە. ئەی ئەو سوارەیەی کە ئەلعان نازناوی سوارەت خەلات دەکرێ، ئەی جحێڵە نەجیبزادە قژ زەردەکە، گوێ ڕادێرە بۆ قسەیەک کە خودا لە زاری منەوە پێت دەڵێ. بابت بەخۆیەوە دەنازێ و دەڵێ: لە کەس ناترسم. تۆیش کە کوڕی ویت، دەبێ ئەم وشانە لەدڵتا هەڵکۆڵیت: من جگە لە خودا لەکەس ناترسم. لەبەر ئەمە بوو خودا ئەم ئێوارەیە بۆ قەڵاکەتی ناردم، تا ڕێک لەو کاتەدا کە تۆ نازناوی سوارەت پێ دەبەخشرێ، کوڕەکەم منیش ئەم پەیامەت پێڕاگەیەنم!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، دەستی سەرەک قەشەی ماچ کرد و ئیشارەتێکی بۆ کردم و چووینە دەرێ،

شەو داهاتبوو، ئاسمان تژیی بوو بەئەستێرە، ئێمە لە حەوشەی قەڵاکە لەگەڵ ئەسپ و خزمەتکارەکاندا ماینەوە. گەورە پیاوان و خانمان بەبێدەنگی لە کڵێساکە هاتنە دەرێ و چوونە ئەو هۆڵە گەورەیەوە کە مێزی لێ ڕازێنرابۆوە. غولام و خزمەتکاران بەگۆشت و شەرابەوە لە نێوان موبەق و هۆڵەکەدا دەهاتن و دەچوون، هەرکاتێ دەرگاکە کرابایەوە، دەنگی غەڵبە غەڵب و پێکەنین و شەیپوور دەهاتە گوێ کە کۆک دەکران. فرانسیسکۆس لەسەر عەردەکە لە گۆشەیەکی حەوشەکەدا دانیشت، پاڵی دا بەدیوارەکەوە و چاوانی لێک نا. بەڵام من برسیم بوو، خۆم گەیاندە موبەقەکە و لەوێ سواڵی نان و گۆشت و گۆزەیەک شەرابم کرد. بەخۆشحاڵییەوە هەڵمگرتن و بەپەلە چوومە دەرەوە.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، هەستە با شتێک بخۆین!"

گوتی: "تۆ بخۆ، گوێدرێژە چکۆڵەکەت تێرکە!"

– "ئەی گوێدرێژە چکۆڵەکەی خۆت برا فرانسیسکۆس؟ ئاخر ئەویش خواردنی گەرەکە، تۆ دەزانیت چیی بەسەر ئەو جوتیارەدا هات کە ویستی عادەتی خواردن لەبیر گوێدرێژەکەی بەرێتەوە، ڕێک هەر ئەو کاتەی کە خەریک بوو لەسەر ئەوەی ڕادەهێنا، مرداربۆوە!"

فرانسیسکۆس پێکەنی.

– "برا لیۆن، قومێک شەرابیتر بدەرە گوێدرێژەکەت تا بۆ خۆی بکەوێتە زەڕین و ئیتر حەقت بەسەر گوێدرێژی خەڵکانی ترەوە نەبێ!"

فرانسیسکۆس وای گوت و هەمدیس چاوانی لێکنایەوە.

کاتێک خەریکی خواردن بووم و سوپاسی خودام دەکرد گۆشتی بەو بەلەزەتییە خولقاندووە، جحێڵێک کە کڵاوی پەڕداری لەسەردا بوو، نزیک بۆوە، دانەوێوە و فرانسیسکۆسی ناسییەوە.

لێی پرسیم: "نوستووە؟"

وەڵامیم دایەوە: "نا، ئەو هەرگیز نانوێ. بانگی کە!"

کوڕە جحێڵەکە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، باوکە فرانسیسکۆس!"

فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە و کوڕە جحێڵەکەی بینی و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "خۆش هاتیت، باشە ئەی کوڕی گەنج، بۆچی ئەو خوانە و ئەو خانمە شۆخانەت جێ هێشت و هاتیت بۆ ئێرە؟ هەبێ و نەبێ خودا ناردووتی!"

کوڕە گەنجەکە بەورووژانەوە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، قسەکانت لە کڵێساکە ڕۆچوونەتە دڵمەوە. من بەدرێژایی ژیانم گوێم بۆ ئەو قسانە ڕادێراوە کە لە کڵێسادا دەگوترێن، بەڵام تا ئێستا شتێکی وام گوێ لێ نەبووە کە سەرنجم ڕاکێشێ. وا ئەم ئێوارەیە بۆ یەکەمین جار گوێم لێ بوو، ئێستاش هاتووم و داوایەکم لێت هەیە. من کۆنت ڕۆلاندۆم، خاوەنی قەڵای (چیوسیی)م لە (کازێنتیا)."

فرانسیسکۆس گوتی: "چ داوایەکت هەیە کوڕەکەم؟ دەخوازم هەرچییەکم پێ بکرێ لە پێناوی ڕزگارکردنی ڕۆحتدا بیکەم!"

– "چیایەکی لاکەوتەم هەیە لە (تۆسکانا) ناوی ئالڤێرنایە، چیایەکەی دوور و قاقڕ، ئارام و هێمن و بەبێ زنە، بونیام ڕێی تێ ناکەوێ، تەنها بازو کەو دەیگەنێ. برا فرانسیسکۆس، لەپێناوی ڕزگاری ڕۆحمدا، ئەو چیایەت دەدەمێ!"

فرانسیسکۆس لەخۆشحاڵیدا دەستی بەیەک دادا و گوتی: "منیش ڕێک ئەوەم دەخواست، ئەلعان تێدەگەم کە لەبەر خاتری ئەو چیایە بووە پۆرتیۆنکولام جێ هێشتووە، هەڵبەت لەسەر ئەو ترۆپکە هەڵەت و چۆڵەدایە گوناهباران دەستەو دامێنی خودا دەبن. کوڕە جحێڵەکەم بەناوی مەسیحەوە سوپاست دەکەم و دیارییەکەت وەردەگرم."

کۆنت دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی: "دۆعا بۆ ڕۆحم بکە، ئیتر بەڕوخسەتی تۆ من دەچم بەلای ئەو خانمە جوانانەوە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "هەر بەختەوەربیت کوڕی جحێلم، بچۆ بەلایانەوە تا گوێت لە دەنگی شەیپوورەکە دەبێ."

– "کام شەیپوور؟"

– "ڕۆژی ئاخیرەت!"

کۆنت بەپێکەنین و بەپەلە ڕێی خۆی گرتەبەر و گوتی: "هێشتا زۆری بۆ ئەو ڕۆژە ماوە!"

پەلەی بوو چیی زووترە بۆ سەر خوانە ڕازاوەکە بگەڕێتەوە. فرانسیسکۆس سەیری کردم کە هێشتا نانم دەخوارد.

گوتی: "برا لیۆن، گوێدرێژەکەت جوان تێرکە، ئیدی ئێمە سەردەکەوینە سەر چیایەکی هەڵەت و سەخت، تۆ هەموو جارێک لێم دەپرسیت بۆ کوێ دەچین، بۆ ئالڤێرنا، هاوڕێی جەنگاوەرم، بۆ ئالڤێرنا دەچین، مەزەندە دەکەم لەوێ خودا، لە بەفرەکەدا چاوەڕێمان بێ!"

بەترسەوە گوتم: "لە سەرما و لەنێو گاشە بەرد و لە بەفردا چاوەڕێمان دەکا؟ باشە بۆچی نەیگوت دەتوانین لە دەشتاییدا بیدۆزینەوە؟"

– "خەمبار مەبە برا لیۆن، خودا هەمیشە لە سەرمادا و لەنێو گاشە بەرد و لە بەفردایە، لە دەشتاییدا ئەو گەورە پیاوانە و ئەو خانمە ئەڤیندارانە و ئەو خاوەن قەڵایەی دونیا و مەرگ هەن، هەروەها برا لیۆن گوێدرێژەکەی تۆیشی لێیە. بەڵام برا لیۆنی ڕاستەقینە بەسەر چیاکەدا هەڵدەگژێ!"

هیچم نەگوت. بیرم کردەوە، چەند خۆش بوو گەر کرابا ئەو گوێدرێژە چکۆڵەیە لەو دەشتاییییە جیێ هێڵرابا تا بەکامی دڵ لە مێرگە سەوزەکاندا لەوەڕابا و ڕۆحیش بێ ئەوەی برسی بێ و لە سەرمادا بتەزێ، سووکوسۆڵ بەسەر چیاکەدا هەڵگژابا!

بۆ تەویلەیەکیان بردین تا لەوێ لەگەڵ ئەسپەکاندا بنووین، بۆنی تەرس و ئارەقەی ئەسپ دەهات. فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد تا برا ئەسپەکانی بەرەکەت دا.

– "برا ئەسپەکانم، ئێمە ئەمشەو پێکەوە دەنووین، تکاتان لێ دەکەم، جووتە مەهاوێژن، مەحیلێنن، ئاخر ئێمە ماندووین و لێگەڕێن بنووین، شەو باش."

لەسەر کاکە ڕاکشاین و لەبەر ئەوەی ماندووبووین یەکسەر خەو بردینییەوە. ناو بەناو لەخەوەکەمدا گوێم لە گۆرانی و ئاوازی سیتار و دەنگی پێکەنینی ژنان دەبوو، دەتگوت ئاسمان بەژوور سەرمەوە خۆی کردۆتەوە و بەهەموو فریشتەکانییەوە دابەزیوە. بەڵام هەمدیس لە خەودا ڕۆدەچوومەوە و فریشتە و ئاوازی سیتار و دەنگی پێکەنینەکان دەگەڕانەوە ئاسمان.

فرانسیسکۆس لێوڕێژ لە پەرۆشی خەبەری بۆوە.

لێی پرسیم: "پێڵاوە ئاسنینەکانت لەپێدایە؟ ئاخر ڕێگەیەکی سەخت و هەڵەت و بەرەو ژوورکەمان لەپێشە!"

پێوپلە ڕووت و بریندارەکەم پیشان دا و گوتم: "ئا بەڵێ ئەوەتا لە پێمدایە!"

خاچم کێشا. چووینە دەرەوە و لەژێر لێوەوە گوتم: "خودا ڕوحممان پێ بکا!"

وام گوت و ئیدی ڕیگەی چیای ئالڤێرنامان گرتەبەر کە لەژێر هەتاودا پرشنگی دەدا.

***

فرانسیسکۆس بێدەنگ و لە فیکرەوە چووبوو. ئێمە ئیدی قەڵاکەمان جێ هێشتبوو، خشەی گەڵایەک چییە نەدەهات و ئاڵاکان وەک پەڕۆی ڕەنگاوڕەنگ بەستونگەکانیانەوە بوون، هەور ئاسمانی پۆشیو و خۆرێکی ڕەنگپەڕیو لەودیو هەورەکەوە هەڵدەگژا و پرشنگێکی تاریک دەکەوتە سەر گەڵای درەختەکان و تنۆکە باران بەسەر گەڵاکانەوە دەلەرییەوە. هێشتا لەقەڵاکەوە دەنگی کەڵەشێر لەو هەوا شێدارەدا دەهات کە دەیقووقاند.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس کەش و هەوا دەگۆڕێ، گوێ لە کەڵەشێرەکان ڕادێرە، شەستە بارانمان بەسەردا دادەکا!"

بەڵام وی خەیاڵی لە شوێنێکی تر بوو. گوتی: "برا لیۆن، ئەڵقەکە خەریکە دەگاتە کۆتایی، سوپاس بۆ خودا، کۆتایی نزیک بۆتەوە. لە سەرەتادا لە خودا پاڕامەوە لێم گەڕێ لە عەردێکی قاقڕ و تەواوێک لە گۆشەگیرییدا عیبادەتی کەم، کەچی وی لێمگەڕا، بەڵام هەر زوو ملی گرتم و فڕێی دامە نێو خەڵکەوە. هاواری لێ کردم: (لە تەنهایی وەرە دەرێ، تۆ لە تەنهاییدا هەست بەئارامی دەکەیت، من ئەوەم ناوێ. بچۆرە دەرێ و بەشار و گوندەکاندا بگەڕێ و پەیڤی من بەخەڵکی ڕاگەیەنە، هاوڕێیانی خۆت هەڵبژێرە و فیرقەیەک ڕۆبنێ و هەمووان بەرەو ڕزگارکردنی مەرقەدی پیرۆز، بەرەو دڵی ئینسان بچن!) ئیدی من بەقەهرەوە لە گۆشەگیریی هاتمە دەرێ، برایانم هەڵبژارد و دەستمان پێ کرد، ئەوە چ هەژارییەکی پیرۆز بوو، برا لیۆن تۆ ئەوەت بیر دێتەوە، چ ئەڤینێک بوو، چ یەکگرتنێک بوو، چ تەهارەتێک بوو، چۆن هەموومان لەناکاوێکڕا، تەنها لە حەژمەت ئەو دڵخۆشییە هۆن هۆن فرمێسک لە چاوانمانەوە ڕژا! درەختەکان، تەیرەکان، گاشە بەردەکان، ئاو، ئینسان، کوتومت هەر دەتگوت ئەلعان لەنێو دەستی خوداوە هاتوونەتە دەرێ. هەروەها مەسیحیشمان لەنێواندابوو، ئێمە ئەومان نەدەبینی، بەڵام هەستمان بەدەستی دەکرد کە بەسەریدا دەهێنایین، لە هەوادا هەستمان بەهەناسەی پیرۆزی دەکرد، تەنێ شەوان ویمان دەبینی، ئەوکاتەی کە جەستە دەنوست و ڕۆح چاوانی دەکردەوە. بەڵام دوایی... دوایی..."

فرانسیسکۆس نەیتوانی بەردەوام بێت، سەیری کردم و فرمێسکی درشت لە چاوانییەوە هاتەخوار.

گوتم: "دوایی گورگ هاتە پشتیرەکەمانەوە و پەرتەوازە بووین!"فرانسیسکۆس هەناسەی هەڵکێشا و گوتی: "وەدەریان نام، برا لیۆن ئەوانە ڕاویان نام. من پێم گوتیت ئیدی وا خەریکە ئەڵقەکە دێتەوەیەک، ئیدی دەگەڕێمەوە بۆ تەنهایی، بەو چیا قاقڕەدا هەڵدەگژێم تا لەوێ تەواوێک تەنها وەک ئاژەڵێکی دڕندە بلووڕێنم. هێشتا زۆر ڕۆحگەلی شەڕانگێز لە ناوەوەمڕا هەن، هێشتا ڕۆحم بەجەستە گەمارۆ دراوە، ئای خۆزیا خودا گوڕی ئەوەی پێ دابام وێرانم کردبا و تەنێ ڕۆح بمایاتەوە و ئیدی بەئازادیی چووبایەتە دەرێ! چووبایەتە دەرێ برا لیۆن چووبایەتە دەرێ!"

باسکی بەرەو ئاسمان بەرز کردەوە و بەتوندی ڕایوەشاندن، بۆ ساتێک وام هەست کرد دەیانکاتە باڵ و لەخۆشحاڵییدا پیان دەفڕێ، هەر بۆیە لە حەژمەت ئەوەی نەبا بەتەنێ بمێنمەوە، چمکی جبەکەیم گرت. جوتیارێک لێمان نزیک بۆوە، بەگوریسێک گوێدرێژێکی چکۆڵەی ڕادەکێشا، ژنێک بەسەر پشتی گوێدرێژەکەوە بوو کە سینگی ڕووت و شیری دەدایە کوڕەکەی . فرانسیسکۆس ڕاوەستا و دیقەتی ژنەکەی دا.

جوتیارەکە دەستی نایە سەر سینگ و گوتی: "باوکە بەرەکەتمان دە. ئەمە ژنمە و ئەوەش کوڕم، بەرەکەتمان دە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "خودا ئاگای لێتان بێ. یوسف، سەفەرێکی خۆش!"

جوتیارەکە لە سەرسامیدا دایە قاقای پێکەنین، بەڵام لەبەر ئەوەی پەلەی بوو ڕانەوەستا.

گوتم: "یوسف؟ برا فرانسیسکۆس چۆن زانیت ئەو جوتیارە ناوی یوسفە؟"

– "ئەدی باشە مەڕی خودا تۆ لە هیچ ناگەیت؟ ئەوە یوسف و ژنەکەش مەریەمی پاکیژە بوو کە شیری دەدایە خودا و دەچوون بۆ میسرا!"

دوای ساتێک لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو: "برا لیۆن چەند جارت پێ بڵێم کە دەبێ بەچاوانی ناوەوەت بنۆڕیت؟ چاوە جەستەییەکانت پێت دەڵێن ئەوەی دەیبینیت، جوتیارێک و ژنەکەی و مناڵەکەیانە. بەڵام بەچاوەکانی تر، بەچاوانی ناوەوە، چ موجیزەیەک دەبینی! یوسف و مەریەمی پاکیژە بەسەر گوێدرێژێکی چکۆڵەوە و مەسیح کە شیری دایکی دەخوا بەلاماندا تێدەپەڕن، برا لیۆن تا ئەبەد بەلاماندا تێدەپەڕن!"هەناسەیەکم هەڵکێشا ، ئۆف پێستم ئەستوور بوو، دڵم لەنێو چڕیی جەستەدا تاسابوو! گەر وابێ قەت ناتوانم ئەم دونیایە وەلانێم و لەو دیوییەوە، ئەو دونیایەی تر، ئەو دونیا ئەبەدییە ببینم!

نمە نمە باران کەوتە بارین و ئەو گەڵایانەیان هێنایە خشوهوڕ کە هێشتا بەدار هەنجیرەکانەوە مابوون، خەریک بوو ئێوارە دادەهات، کڵێسایەکی لاکەوتەی چکۆڵە و سپی، بەسەر گاشەبەردێکەوە دەبریسکایەوە.

گوتم: "خودا خۆشی دەوێین، بنۆڕە، وا کڵێسایەکی چکۆڵەی بۆ ناردین تا لەوێ شەوی تێدا ڕۆژ کەینەوە!"

پاڵمان بەدەرگاکەوە نا و چووینە ژوورەوە، کاتێ ڕۆشنایی ئێوارە لەناوەوەی دا، بینیمان دیوارەکانی لەسەرەوە بۆ خوارەوە و تا ساپیتە گومەزییەکەی بەڕەنگی جۆراوجۆر نەخشێنرابوون و هەوا و هەوەسەکانی قەدیس (ئەنتۆنیۆس)یان پیشان دەدا. لەوێدا ئەو زاهیدە قەدیسەمان دەبینی کە شەڕێکی نائومێدانەی دژی ڕۆحگەلی شەڕانگێز هەڵایساندبوو، یەکێک ڕیشی ڕادەکێشا ، یەکێک قۆڵی، یەکێک کڵاوی جبەکەی، یەکێک پشتێنەکەی، یەکێکی تر قاچی... دوور لەو سەرەوە، دوو شەیتان مەڕێکیان کردبوو بەشیشەوە و زاهیدیش سەیری دەکردن و پەردەی کەپووی دەلەرییەوە، وی ڕەنگی پەڕیو و خەریک بوو لە برسا لە هۆش خۆی دەچوو، ڕۆحە شەڕانگێزەکان پێدەکەنین و ئیشارەتێکیان بۆ زاهید کرد بێتە پێشەوە. بەدیوارەکەی ترەوە، وێنەی ژنێکی پرچ زەردی ڕووتوقووتی خاوەن چاوانێکی تژیی لە هەوەس کێشرابوو، مەمکە گەورەکانی خستبووە سەر ئەژنۆی زاهید، زاهیدیش بەترسەوە لە ژنەکەی دەنۆڕی و پەتێکی سووریش لەزارییەوە هاتبووە دەرێ و بەرەو ئاسمان ڕایەڵ ببوو، بەپیتی ڕەش لە پەتەکە نووسرابوو: (خودایە، خودایە، یارمەتی!) من پەشۆکام، خواستێکی شەیتانی لەخۆیەوە پێچام و دەستم ڕایەڵ کرد تا دەس بدەم لە جەستەی نەفرەتیی ژنەکەوە. خواستەکەم هێند بەهێز بوو، کە لە حەژمەتا هەڵلەرزیم و فرانسیسکۆس ئاوڕی بۆ دامەوە و بەدوودڵییەوە تەماشای کردم، هەموو هێزی خۆم کۆکردەوە و دەستم گێڕایەوە، بەڵام قۆڵم سڕ و ئێشی تێچوو.

فرانسیسکۆس مۆمێکی لە مۆمدانەکە هەڵگرت و دایگیرساند، بەو چرا چکۆڵەیە دایگیرساند کە لەبەردەم وێنەکەی مەسیحدا دانرابوو، بەمۆمەکەوە بەوێنەکاندا دەگەڕا و سەیری دەکردن، چ شتێکی نەگوت، بەڵام دەستەکانی دەلەرزین.

نزیکی بوومەوە و منیش لەگەڵ ئەودا و لەبەر ڕۆشنایی لەرزیوی مۆمەکەدا کەوتمە سەیرکردنی وێنەکان. بۆ ساتێک گوێم لە فرانسیسکۆس بوو لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودایە، خودای من، بۆچی ئەو شەیتانەت ئاوها جوان دروست کردووە؟ چما بەزەییت بەڕۆحی ئینساندا نایەتەوە؟ ئاخر کرمێکی چکۆڵەی وەک من بەزەییم پێیدا دێتەوە!"لەسەر بەردەکان دانیشتم و ئەو نان و گۆشتەی قەڵاکە کە مابۆوە، لەسەر ئەرزەکە دامنا. فرانسیسکۆس بەچیچکانەوە بەرامبەرم دانیشت. فوویەکی لە مۆمەکە کرد تا بیکوژێنێتەوە.

گوتی: "باشترە نەبینرێ!"

بەڵام دەستی لەرزی و مۆمە داگیرساوەکەی بەرکەوت و جبەکەی ئاگری گرت. من ڕاپەڕیم تا بیکوژێنمەوە، بەڵام فرانسیسکۆس ڕێگەی نەدام، نەیدەویست ئاگرەکە بکوژێنمەوە. گوتی: "ئاگرەکە مەکوژێنەوە، ئاگرەکە مەکوژێنەوە!"بەڵام من ئەو دونیا نەبینراوەی ئەودیو دونیای بینراوم نەدەبینی، هێندەم دەبینی کە ئاگرەکە لەجەستەی نزیک دەبێتەوە، بۆیە داوێنی جبەکەم دا بەسەر ئاگرەکەدا و کوژانمەوە.

بەگلەییەوە گوتی: "تۆ نەدەبوو، نا... تۆ نەدەبوو خوشکە بڵێسەی ئاگرمان بکوژیت. ئەوە شتێکی باش نەبوو، ئەو چی دەویست؟ دەیویست جەستەم بخوا، برا لیۆن، وی هەمان ئەو شتەی دەویست کە منیش دەمەوێ، تا ئازاد بم!"

یەک نەخت خواردنی نەنایە زاری، ڕاکشا و پێڵووی لێک نا. بەڵام من خواردم، شەکەت و تێر لەلایەوە ڕاکشام و دەسوبرد خەو بردمییەوە. دەوروبەری نیوەشەو گوێم لێی بوو هاوارێکی کرد، چاوانم کردەوە و لەبەر ڕووناکی چرا چکۆڵەکەدا بینیم وەک بلێیی بجەنگێ، لە هەوادا دەستی رادەوەشاند. هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، برا فرانسیسکۆس!"بەڵام گوێی لێم نەبوو. پێ دەچوو خەونێکی ناخۆشی بینیبێ، دەست و پێی ڕادەوەشاند و ئازاری دەچەشت. بەسەریدا دانەویمەوە و دەستم خستە سەر نێوچەوانی، بەخوڕ ئارەقەی پێدا دەهاتە خوارەوە و تاڵەکانی قژی تەڕ و دڵۆپی ئارەقەیان لێوە دەچۆڕا. دەستم نایە ژێر باڵی و ڕاموەشاند. چاوانی کردنەوە.

بەدەم گوشینی دەستەکانییەوە کە دەلەرزین گوتم: "برا فرانسیسکۆس مەترسە، مەترسە، ئەوە تەنێ خەون بووە، بڕوا و نەیەتەوە!"

هەستا و ویستی قسان بکا بەڵام نەیتوانی، بەلاڵەپەتێ دەدوا.

– "برا فرانسیسکۆس ئارام بەوە، هێندەی نەماوە ڕۆژ بێتەوە. ئەوسا ڕووناکی دێ و تارماییەکانی شەو دەرەوێنێتەوە!"

– "ئەوانە تارمایی نین برا لیۆن، ئەوانە تارمایی نین. هەموو ئەم نیگارانە زیندوون، هەر کە بینییانم چاوانم لێک نا، ئیدی لەدیوارەکەوە هاتنە خوارەوە، ڕۆحە شەڕانگێزەکانی ناوەوەیشم هاتنە دەرێ و شاڵاویان بۆ هێنام... خودای من، ئەوە چ شەهیدبوونێک بوو!"

بەهەناسەبڕکێوە و بەسەرقۆڵی جبەکەی، چاوانی وشک کردەوە و دگانیشی چۆقەی پێ کەوتبوو. لە دەرەوە گوێم لە گڤەی بەهێزی (با) بوو کە بەنێو سنەوبەرەکانی ئەو دەوروبەرەدا وژەی دەهات، ناوبەناویش لەپەنجەرە چکۆڵەکەی ژوور میحرابەکەوە، چەند هەورە برووسکەیەک دەبینران کە پێدەچوو ڕوخسارە زەرد هەڵگەڕاوەکەی فرانسیسکۆس بکا بەدوو کەرتەوە، ئەویش دەسوبرد ڕوخساری بەسەرقۆڵی جبەکەی داپۆشی. بیرمە جارێکیان پێی گوتم، هەورە بروسکە چاوی خودایە، وا ئێستاش شەرم دەکا کە خودا دەیبینێ، چونکە هێشتا هەوا و هەوەسەکان بەژوور سەرییەوە دەشەکێنەوە.

هەردووکمان بەترسەوە و بێ ئەوەی تاقە وشەیەک بڵێین چاوەڕێ بووین ڕۆژ بێتەوە. منیش خەریک بوو ترس باڵی بەسەردا دەکێشام، هەستم دەکرد ئەم کڵێسا چکۆڵەیەی کە جادووی لەمنیش کردووە، تژییە بەمەخلۆقگەلی نەبینراوی ترسناک. کاتێک هەورە بروسکەکان نیگاری سەر دیوارەکانیان ڕووناک دەکردەوە، بەجبەکەم ڕوخسارم داپۆشی تا نیگارەکان نەبینم و نیگارەکانیش من نەبینن و شاڵاوم بۆ نەهێنن. لەوێدا لای فرانسیسکۆسەوە دانیشتبووم و کەوتبوومە ورێنە، ئیدی نازانم ئەوە ورێنە بوو یاخود چاوانی ناوەوەم بوو کرابوونەوە و نەبینراوەکانم دەبینی؟

هێور هێور فرانسیسکۆس هاتەوە سەر خۆی، دەستی نایە دەستم و پێدەچوو بیەوێ دڵنەواییم بداتەوە.– "برا لیۆن، نیگەران مەبە، ترس یارمەتی بونیام دەدا بۆ ڕزگاربوون، ئاخر ئەویش هاوڕێیەکی پیرۆزی تری ئینسانە!"

هەنووکە هەورە برووسکە نزیک ببۆوە و کوتوپڕ بووە زریان، گوێمان لێ بوو چۆن باران خەنی و

خۆشحاڵ دەیدا لە سەربانی کڵێساکە. بەخۆم گوت باشتر، زۆر باشتر، فرانسیسکۆس لە جەنگینی شەوی لەگەڵ ڕۆحە شەڕانگێزەکاندا شەکەت بووە، با بحەوێتەوە و هێزی وەبەر بێتەوە.

لاواز و تەمومژاویی، یەکەمین ڕووناکیی بەیان لە پەنجەرەکەوە خۆی کرد بەژووردا و ڕیشی درێژ و ڕوخساری ڕەنگپەڕیو و زاهیدانە و هەموو قۆچ و کلک و دەمی بەپێکەنینی سەر دیوارە سپییەکانی دەوروبەرمانی ڕووناک کردەوە، بەڵام ئیتر ڕۆژ ببۆوە، ئیتر ئەوە ڕووناکیی خودا بوو کە هاتبوو، من چیدی نەدەترسام.

چریکەی تەیرێک دەبیسترا، ئەرز شەڵاڵ لە ئاو و قوڕ بەئاگابۆوە. فرانسیسکۆس هەمدیس چاوانی لێک نا و بەخۆشحاڵییەوە گوێی ڕادێرا بۆ ئەو ئاوە نێرانەیەی کە لە ئاسمانەوە دەڕژایە خوار.

– "برا لیۆن، چما تۆیش وەک عەرد هەست بەو خۆشحاڵییە بێ کۆتاییە ناکەیت کاتێک ڕێگە ئاوییەکانی ئاسمان دەکرێنەوە؟ من حەزم دەکرد عەلەفزارێکی چکۆڵە بام و بەئاوی ئاسمان بتوامایەوە! بەڵام ڕۆح لە گڵ دروست نەبووە، ڕۆح توند جەستەی گرتووە و ناهێڵێ بتوێتەوە!"

– "برا فرانسیسکۆس، بۆچی ڕۆح توند جەستەی گرتووە؟ با ڕۆح، وەک ئەوەی دەتەوێ، جەستە بەر بدا، با جەستە بتوێتەوە و ڕۆح ئازاد بێ!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند.

– "هەندێ جار ڕۆح دەیەوێ ڕێگەی خۆی بگرێتە بەر و بڕوا، برا لیۆن هەڵبەت ناو بەناو ڕۆح دەیەوێ ڕێگەی خۆی بگرێتەبەر و بگاتە بەر دەروازەی ئاسمان، ئەوجا لەجەستە زیاتر چ گوێدرێژێکی چکۆڵەی دەس ناکەوێ تا پێی بگاتە ئەوێ، تۆیش خواردن و ئاوی بدەرێ تا دەتگەیەنێ، ئەوسا ڕۆح بەخۆشحاڵییەوە لێی دادەبەزێ و پاشان یەکێکی پێدا دەکێشێ و لەسەر عەرد بەجێی دەهێڵێ تا بۆ خۆی ببێتەوە بەگڵ..."

جووتێک تەیر چریکاندیان و بارانەکە هێوربۆوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "وەرە با بڕۆین، بارانەکە خۆشی کردۆتەوە، بەناوی خودا!"

ویستی هەستێت، بەڵام نەیتوانی، ئەژنۆی نوشتایەوە و کەوتە سەر عەردەکە.

– "برا فرانسیسکۆس، گوێدرێژە چکۆڵەکەت ماندووە، لێگەڕێ با ئەو بەسەزمانە نەختێک بحەوێتەوە، ئیدی پاش ئەوە دەتوانین بڕۆین!"

– "ئاخر برا لیۆن نابێ لێگەڕێین چۆنی دەوێ وابکا، گەر بەقسەی ئەوم کردبا، ئەوا ئێستا دەبا لەماڵەوە بام و لای جەنابی بێرناردۆنێ و لەژێر پەنجەرەکەدا گۆرانیم چڕیبا. وەرە، یارمەتیم دە هەڵی سێنمەوە!" دەستم خستە ژێر باڵی و هەڵمساند، بەلەتردانەوە چەند هەنگاوێکی بەرەو لای دەرگاکە نا.

لە دەرەوە عەرد تەڕ، بەردەکان بریقەیان دەدایەوە، خاک بووە قوڕ، ئاسمانی سەرەوەش تاریک. سنەوبەرەکان کە لەوەوبەر بەر قامچیی باران درابوون، ئەلعان بۆنی هەنگوینیان لێ دەهات.

– "برا فرانسیسکۆس، وا پێدەچێ هەمدیس باران داکاتەوە!"

– "لێگەڕێ با بباریێ، ئاخر ڕۆح هێشتا جەستەی بەرنەداوە، مەترسە، شوێنم کەوە!" چووینە دەرێ، تا قولە پێ کەوتینە ناو قوڕ، پێوپلمان وەک قوڕقوشمی لێ هاتبوو، بەحاڵ دەمانتوانی هەڵی بڕین.

سەعاتێک و دووان و لە ناکاوێکڕا فرانسیسکۆسم بینی بەدەمدا کەوتە سەر عەردەکە و هەموو دەموچاوی قوڕاویی بوو، نائومێدانە کەوتمە خۆ و هەڵمساندەوە تا نەمرێ، ئەوجا کردمە کۆڵم و بەپەلە ملی ڕێگەم گرتەبەر، لە دڵەوەڕا حەزم دەکرد نەفرەت بکەم لە قیرسیچمەیی ئەو و لەچاوقاییمی خۆم کە هەمیشە ویستوومە شتگەلێک بکەم لە سروشتی خۆم ئەولاوەتر. باران هەمدیس دای کردەوە، نزیکەی نیو سەعاتێک بەکۆڵەکەمەوە ڕۆیشتم و ئەوسا سوپاس بۆ خودا، خانوویەکم لە نێوان دار سنەوبەرەکاندا چاوکرد. ئیدی ورەم هاتەوەبەر، شەکەت و قوڕاویی چوومە پێشێ، هێشتا فرانسیسکۆس نەهاتبووەوە هۆش خۆی. دەرگایەکی کراوەم بینییەوە و چوومە ژوورێ، جوتیارێکی پیر ڕای کردە دەرەوە بۆ حەوشە، پیرێژنێکی زەرد و لاواز و وشکهەڵگەڕاو لە دوایەوە بوو، ئەو پیرێژنە ژنی جوتیارەکە بوو.

گوتم: "هاوڕێیانی مەسیحی، ئەم هاوڕێیەم شەکەت بووە و بووراوەتەوە. لەبەر خاتری مەسیح، ڕێگەم بدەن تاوێک لە کوختەکەی ئێوەدا پاڵی خەم تا هۆشی بەبەردا دێتەوە!"

جوتیارەکە نێوچەوانی گرژ کرد، دیار بوو حەزی بەسەرئێشە نەدەکرد، بەڵام پیرێژنەکە بەزەیی پێماندا هاتەوە، چواردەستە فرانسیسکۆسمان هەڵگرت و بردمانە ژوورەوە. لە جێگەیەکدا پاڵمان خست، پیرێژنەکە سرکەی گوڵی هێنا و لاجانگەکانی پێتەڕ کرد و لێگەڕا بۆنی کا. فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە.

بەژن و مێردەکەی گوت کە بەسەریدا چەمیبوونەوە: "ماڵتان ئاوا بێ هاوڕێیانم!"

پیاوەکە قۆڵی گرتم و گوتی: "ئەم قەشەیە کێیە؟ لە شوێنێک بینیومە!"

– "ئەوە باوکە فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییە!"

– "قەدیس؟"

– "بەڵێ قەدیس!" جوتیارەکە بەپەلە دەستی فرانسیسکۆسی گرت.

– "گەر تۆ بەڕاستی ئەو کەسە بیت کە بەفرانسیسکۆسی ئاسیزیایی بانگت دەکەن، ئەوا هەموو خێرێکت بۆ بەئاوات دەخوازم، ئاخر خەڵکی ستایشت دەکەن و دەڵێن تۆ میهرەبان و ڕاستگۆیت، لەبەر ئەوەی ڕۆحگەلێکی زۆر لەلایەن تۆوە یارمەتی دراون." چاوانی فرانسیسکۆس تژیی بوون لە فرمێسک.

– "براکەم، هەرگیز ئەم وشانەتم لە یاد ناچێ، بڕیار بێ هەمیشە بجەنگم تا هەر میهرەبان و ڕاستگۆ بم و ئەو ڕۆحانە شەرمەزار نەکەم کە پشتیان پێ بەستووم. سوپاس براکەم کە ئەوەت یادهێنامەوە!"

وای گوت و ویستی دەستی جوتیارەکە ماچ کا، بەڵام ئەو پێشی کەوت و پێوپلە قوڕاوییەکەی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

کە تەقوای ئەو جوتیارەم بینی، ورەم هاتەوە بەر.

– "براکانم، ئێمە ڕێگەیەکی درێژمان لەبەرە، ڕێگەی ئێمە بەرەو چیای ئالڤێرنایە، بەڵام هاوڕێکەم ناتوانێ ڕێ بکا، لەبەر خاتری مەسیح دەتوانن گوێدرێژێکی هاکەزاییمان بدەنێ کە تا ئەوێی

بگەیەنێ؟" – "بەخۆشحاڵییەوە قەشەی ئازیز بەخۆشحاڵییەوە، گەر چ گوێدرێژێکیشم نەبێ ئەوا ئەرکی سەر شانمە بۆ ڕزگاربوونی ڕۆحم، بەکۆڵ هەڵی گرم. من لە ژیانمدا شتی خەراپم زۆر کردووە و ئیتر کاتی ئەوەیە گوناهەکانم پاک کەمەوە!"

ئەوجا ڕووی کردە ژنەکەی: – "مریشکێک سەربڕە و ئاوەکەی بدەرە ئەو نەخۆشە تا بێتەوە سەرخۆی. ئێمەیش لێی دەخۆین و پاشان دەکەوینە ڕێ و دەڕۆین، قەشە خۆیشم لەگەڵتانا دێم!" خۆشحاڵ بووم لەبەرئەوەی زۆر حەزم لەمریشکە، کاتێک دوای تاوێک فرۆجاوە گەرمە بۆنخۆشەکەم هەڵقوڕاند، دەستم برد پلێک گۆشتی زل و لەتێک جگەری مریشکیشم لێکردەوە. خودا لە گوناهەکانم ببوورێ، هێشتا کاتێک ئەو خواردنەم بیر دەکەوێتەوە، ئاو دەزێتە دەمم. ئای وەک فرانسیسکۆس دەڵێ گەر ڕاست بووایە مریشکیش بهاتایە بەهەشت، ئەوا هەموو یەکشەمموانێک مریشکێکمان بەشانازیی خوداوە سەردەبڕی.

فرانسیسکۆسمان نایە سەر گوێدرێژەکە و بەڕێ کەوتین. لە ڕێنوێنەکەمانم پرسی: "ئەرێ ئالڤێرنا دوورە؟"

– "دوور لە دۆزەخە.

باشە ئێوە لەو چیا سەختە چ دەکەن؟ من چ خۆزگەتان پێ ناخوازم. کاپتن (لیکۆ)ی سەرەک چەتان حەشارگەکەی لەوێیە لەسەر ترۆپکی چیاکە، ئەرێ باشە ئێوە ناترسن؟"

– "ئاخر براکەم ئێمە لە چی بترسین؟ ئێمە خاوەنی هیچ نین و سەر بەفیرقەی پیرۆزی هەژارین!"

بە پێکەنینەوە گوتی: "ئۆی هەی داماو و بەسەزمانینە کە فیرقەیەکی خەراپتان هەڵبژاردووە، پێدەچێ برسێتی لە پەلوپۆتان بخا! من سەر بەفیرقەی پیرۆزی خۆشگوزەرانیم!"

– "بەڵام براکەم دەشێ ئێمە بەزگی برسی و بەپێی پەتی بچینە بەهەشتەوە!"

– "قەشە چیت پێ بڵێم، دەشێ، ناڵێم ناچن. خۆ گەر لە دوایین لەحزەدا ژێوان ببمەوە، ئەوا ڕەنگە منیش بچمە بەهەشتەوە. کەواتە هەر دوولامان بەو دەشێیە دەژین و بەدرێژایی ژیانمان بەو دەشێیە دڵی خۆمان دەدەینەوە. ئیتر باشتر نییە بخۆیت و بخۆیتەوە و عیشق بکەیت، تا هەردوو ژیانی سەر ئەرز و ژیانە ئەبەدییەکەش نەدۆڕێنین؟ گەر من نەچمە بەهەشتەوە ئەوا یەک شتم لەکیس دەچێ، بەڵام تۆ، ئەی قەشەی ئیماندار، تۆ دووانت لە کیس دەچێ....باشم حسێب کردووە؟"

کەوتمە کۆکە کۆک، ئاخر چ قسەیەکم نەبوو وەڵامی پێ بدەمەوە، ئەرێ خۆیشم چەندجار لە ناوەوەمڕا حیسابێکی لەو جۆرەم کردبوو؟ بەڵام تۆ چیت لەدەس دێ ئەی برا لیۆنی داماو، فرانسیسکۆس لە پێشەوە دەڕوا و تۆیش شوێن پێی هەڵگرە!"

ڕێگەکانمان لە پێوەدابوو، گەیشتینە ئەو شوێنەی کە ئیدی ڕێگە نەمابوو، شەومان بەسەردا هات و چووینە ئەشکەوتێکەوە، ڕێنوێنەکەمان بڕێک گیای بۆ گوێدرێژەکە کۆکردەوە، ئەوسا پشتوێنەکەی کردەوە، ئەوەی لە مریشکەکە مابۆوە، دەری هێنا و بەشی ئێمەشی دا تا بیخۆین، بوتڵێک شەرابیشی نا بەسەریەوە، پاشان بۆ منیشی ڕایەڵ کرد، قوڵپی ناو بوتڵە بچکۆڵەی شەرابەکەم دەژنەفت و لە نێو دەممدا وەکو کەو دەیقاسپاند.

ڕێنوێنەکە هەمدیس بوتڵە شەرابەکەی نایەوە بەسەریەوە و چۆڕبڕی کرد و گوتی: "قەشەینە ببوورن، من چوومەتە فیرقەی خۆشگوزەرانییەوە!" وای گوت و دەسوبرد بەردێکی کردە سەرین و زۆر بەخێرایی خاچی کێشا و لێ نووست.

بۆ بەیانی ڕۆژی شادومانی خودا بوو، ئاسمان ساماڵ و درەخت و بەردەکان دەدرەوشانەوە، خۆر گەورە و ئاڵتونی هەڵگژا، فرانسیسکۆسمان نایەوە سەر گوێدرێژەکە و کەوتینەوە ڕێ.

بەگوندێکی گەورەدا ڕۆیشتین، بیرم نەماوە ئەو گوندە ناوی چ بوو. فرانسیسکۆس گوتی دەخوازێ لەوێ ڕاوەستین تا پەیڤی خودا نوتق کا، بەڵام جوتیارەکە پەلەی بوو.

– "گەر بکەویتە ڕاگەیاندنی پەیڤی خودا بەگوێی ئەم جوتیارانەدا و بۆ ئەوەی زانیارییان لە بارەی شتی سەیرەوە فێرکەیت، ئەوا بەساڵێکی تریش ناگەینە ئالڤێرنا. جگە لەوە منیش پەلەمە زوو بگەمەوە ماڵەوە، ببوورن، من وەکو ئێوە نیم، ئیشم زۆرە و دەبێ پێیاندا ڕاگەم. من کار دەکەم بۆ ئەوەی زانیاریی بدەمە عەرد لەبارەی شتی سەیرەوە، تا فێر بێت گوڕ بداتە تۆوەکان و منیش بتوانم زگی مناڵەکانم تێرکەم، تا مێوەکانیش ترێ بگرن و منیش بتوانم بیانفلیقێنمەوە و بیانکەمە شەراب. ئێ ئێمە دەبێ کارێک بکەین کە تیایدا ستایشی خودا بکەین!"

فرانسیسکۆس تکای لێ کرد: "تەنها ساتێک، دەخوازم تەنها دوو وشەیان پێڕاگەیەنم..."

– "فریوم مەدە، کوا پەیڤی خودا کۆتایی هەیە! تۆ دەدوێیت و هەر دەدوێیت و سەرخۆش دەبیت، کتێبی پیرۆز دەکەیتەوە و لە هەوادا ڕای دەوەشێنیت، ئیتر ئەوسا کێ دەتوانێ هێورت کاتەوە؟"

وای گوت و شوڵکێکی بەگوێدرێژەکەدا کێشا و ئەویش ڕاچڵەکی، خۆی ڕاوەشاند و گوڕێکی خواردەوە و هێندەی نەمابوو فرانسیسکۆس بخاتە خوارەوە. ڕێنوێنەکە سەیری کردم و لەژێر سمێڵە بۆرەکەیەوە پێکەنی. – "چما قسەکەم ڕاست نییە؟ تۆ دەڵێی چی؟ من وای دەبینم کە وی لەبەر خەڵک دەرفەتی ڕزگاربوونی بۆ خۆی نەهێشتۆتەوە، بەیەکێک دەڵێ ڕزگار دەبیت و بەیەکێکی تر دەڵێ کات بەدەستەوە نەماوە بۆ ڕزگاربوون. ژنێکی دراوسێمان هەیە و خودا بێوەیی کات! ناوی خاتوو (کارۆلینا)یە، ئەم کارۆلینایە ژنێکی خەپان و قەڵەو، خاوەن قوونێکی زل و یەک ڕیزی درێژ منداڵە. دەزانی ڕۆژێکیان چی پێ گوتم؟" دانەوێوە و بۆ ئەوەی فرانسیسکۆس گوێی لێ نەبێ، بەگوێیدا چرپاندم.من خۆشیم بەو پیرەمێردە خاکی و گەشبینە دەهات، دانەوییمەوە و لێیم پرسی: "چی پێگوتیت؟ زۆر بەرز مەیڵێ!"

– "گوتی مارینۆی ئازیز (بەڕاستی یادم چوو پێت بڵێم کە من ناوم مارینۆیە.) گوتی مارینۆی ئازیز، ئەوەندە خزمەتی ئەم و ئەوم کردووە نەپەرژاومەتە سەر ئەوەی چ منداڵێک لە مێردەکەم دروست کەم!" وای گوت و دایە قاقای پێکەنین. گوتی: "ئێوەش هەر واتان لێ بەسەرهاتووە، هەی داماوینە!"

ئێمە سەرگەرمی ئەو قسانە بووین و کات تێپەڕیبوو. شادومانیی خودا هەر بەردەوام بوو، باران نەدەباری، سنۆبەرەکان بۆنیان دەهات، خۆریش ئارام، پیرەمێرد تۆزێک خواردنی لە هەگبەکەیدا مابوو، ئەوەشمان خوارد و پاشان هەگبەکەی ڕاوەشاند.

– "قەشە خودا خافیز لە ژیانی تێر و تەسەلی، گەر بۆم هەبێت بپرسم، ناوت چییە؟"

– "برا لیۆن!"

– "خودا حافیز لەژیانی تێر و تەسەلی برا لیۆنی داماو، کە تۆزێکی تر لەدامێنی چیاکەدا بەجێتان دەهێڵم، ئەوکات هەمدیس دەچنەوە ناو فیرقەی هەژاریی – تۆ چیت گوت – فیرقەی پیرۆزی هەژاریی؟"

– "بەڵێ، فیرقەی پیرۆزی هەژاریی!"

– "ناوی مەهێنە با بیرم نەکەوێتەوە، کە ناوەکەیم بەر گوێ دەکەوێ، موچوڕکم پێدا دێ و مووی سەرم ڕاست دەبێتەوە!"

خۆر خەریک بوو ئاوا دەبوو، لە ناکاوێکڕا لەپێچی ڕێگەکەدا، چیایەکی زۆر کوڕ و سەخت وەدیارکەوت. مارینۆی پیر دەستی بۆ چیاکە ڕاکێشا و گوتی: "ئەوە ئالڤێرنایە، سڵاوی لێ بکەن!"

فرانسیسکۆس خاچی کێشا، دەستی هەڵبڕی و چیاکەی بەرەکەت دا.

گوتی: "خۆشحاڵم بەبینینت ئالڤێرنای خوشکم، سڵاو دەکەم لە بەردەکانت و لەو ئاژەڵە کێوییانەی لەناوتا دەژین و سڵاو دەکەم لەو تەیر و لەو فریشتانەی بەئاسمانەکەتەوەن! ڕۆحی من بنۆڕە، ئەوە خوشکە ئالڤێرنایە، مەترسە!"من یەک وشەم نەگوت، بەڵکو بەترسەوە لەچیاکەم دەنۆڕی، تا بڵێی هەڵەت، سەخت و دوور لەئاوەدانی، لێرەو لەوێ دارستانی سنەوبەر، چەند داربەڕوویەک، دوو باز لەسەر گاشەبەردێک هەڵفڕین و بەژوور سەری ئێمەوە باڵەکانیان لێک دەدا. پیرەمێرد گوتی: "چەند باشە ئێمە مریشک نەبووین، ئەگینا ئێستا خواردبوویانین و بەرەو بەهەشت، خوداحافیزیمان کردبوو!" جوتیارێک بەپەلە لەوێوە تێپەڕی، مارینۆی پیر فیکەیەکی بۆ کێشا و ئەویش ڕاوەستا. ڕێنوێنەکەمان چوو بۆ لای، لەچەقی ڕێگەکەدا وتووێژێکی پڕ لە نهێنییان دامەزراند، پاشان بەڕوخسارێکی نائومێدەوە گەڕایەوە بۆ لامان.

گوتی: "تا ئێرە هاتووم و ئیتر نایەم، ناتوانم ئیتر لەگەڵتانا بێم!"

– "چ بووە مارینۆی پیر؟ ڕێک لەو شوێنەدا کە ڕێگەی بەرەو ژوورەکە دەس پێ دەکا و پێویستمان پێتە، دەڵێیت نایەم. ئەو هاوڕێیەت چی پێ گوتیت؟"

–" کاپتن لیکۆی سەرەک چەتە لەحەشارگەکەیەوە دابەزیوە و لەدامێنی چیاکەدا بەنهێنی دەگەڕێ، هەڵبەت برسێتی زۆری بۆ هێناوە!"

وای گوت و ئەوجا فرانسیسکۆسی لەسەر گوێدرێژە چکۆڵەکە داگرت و لەژێر دار سنەوبەرێکدا، لەسەر بەردێک داینا. گوتی: "خوداحافیز ئەی پیاوی قەدیسی خودا، تۆ نە عەردت هەیە و نە منداڵ، تۆ هیچ لە چەتە و دزان ناترسیت، بەڵام من...!"

ئەوسا ئاوڕی بۆ من دایەوە، چاوێکی لێ داگرتم، بەپەنجەی شایەتمانی ئیشارەتی بۆ ڕێگەی گەڕانەوە کرد و بەگوێمدا چرپاندی: "تۆ چ دەڵێیت؟"

– "نا مارینۆی پیر، من ئەرکی خۆم بەجێ ناهێڵم، تۆ بڕۆ، خودات لەگەڵ بێت!"

شانی هەڵتەکاند، خۆی هەڵدایە سەر گوێدرێژەکەی و ملی ڕێگەی گرتە بەر.

***

لەپاڵ فرانسیسکۆسدا دانیشتم، هەوا سارد نەبوو، بەڵام من دەلەرزیم. لەو شوێنەوەی کە لێی دانیشتبووم، دەنگی وژەی باڵ و چریکەی تەیرم دەهاتە گوێ، چاوانم هەڵبڕی و خودایە چیم بینی؟ پۆلێک مەل لە هەموو جۆرەکان- چۆلەکە، کلاوکوڕە، سوێسکە، کەندەسمە و قژقڕە و کەوێک دەوریان دابووین و بۆیان دەچریکاندین، وەک بڵێی بەخێرمان بێنن بۆ زێدەکەیان. تا دەهات ئازایەتییان دەهاتە بەر و زیاتر و زیاتر لێمان نێزیک دەبوونەوە، تا ئیدی دواجار بەدەوری پێی فرانسیسکۆسدا کۆبوونەوە.

فرانسیسکۆس، ورووژاو و لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا تەیرەکانم، برا تەیرەکانم، بەڵێ، بەڵێ، من برای ئێوەم کە لە وڵاتێکی دوور و غەریبەوە هاتووم، هاتووم تا پێکەوە لەم چیا سەختەدا بژین، گەر پێویستتان بەهەر شتێک بوو، پێم بڵێن و حەقتان نەبێت، من داوەکەتان دەگەیەنمە بابمان، دەیگەیەنمە خودا، ئەوسا هەرچیتان ویستبێ بۆتان جێبەجێ دەبێ!" کەوەکە لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا گوێی ڕادێرابوو، هەروەک بونیام سەری بەلایەکدا وەرگێڕا و هاوڕێیانە گوێی ڕادێرا.

ئەو کاتەی ئێمە سەرسامی ئەو موجیزەیە لە خۆوەی پێچابووین، دوو جوتیار بەڕاکردن هاتن و هاواریان لێ کردین:

– "هەی داماوینە، ئەوە بۆچی لێرەدا دانیشتوون؟ وا لیکۆ لە چیاکەوە دادەبەزێ!"

– "لە کوێوە؟"

– "لەوێوە!" من ترسام و ڕاپەڕیم.

– "با بڕۆین برا فرانسیسکۆس، با بڕۆین!"

– "لێرەبە ئەی پیاوی بەگومان، من دەڕۆم و لیکۆ دەبینم. ئارامبە، خودا بەدەسەڵاتە و دەتوانێ لیکۆ بکاتە مەڕ!"

هەستایە سەر پێ و بەرەو ئەو ئاراستەیە چوو کە دوو جوتیارەکە ئاماژەیان بۆکرد، من تەنێ مامەوە، ڕوخسارم بەقوڵی جبەکەم شاردەوە و چاوەڕێم کرد. دەمزانی خودا ئەوپەڕی بەدەسەڵاتە، بەڵام بەتەواوی متمانەم پێی نەبوو، ئاخر وی چەندین جار لێگەڕابوو تا ئاژەڵگەلی دڕندە خەڵکە ئیماندارەکەی بخۆن، یاخود بەدەستی کافران بکوژرێن! دەی کەواتە باشترین شت خۆ ئامادەی ڕاکردنە، بەقەولی مەسەلەکە: قەدیس جیۆرج یارمەتیم بدە، بەڵام دە ئاخر تۆیش بجووڵێ! شوانێکی کورتەباڵا لەوێوە تێپەڕی و جامێک شیری دا پێم، هەمدیس دڵم هاتەوە سەر خۆی. شەرمەزاربووم و لەوەدا بووم هەستم و بکەومە دوای فرانسیسکۆس و بەتەنێ لە خەتەردا بەجێی نەهێڵم، بەڵام دەسوبرد ژێوان بوومەوە، پێم وابوو ئێرەم ئەمینترە. گوێم ڕادێرابوو تا هاواری فرانسیسکۆس ببیەم. بەڵام دەوروبەرم ئارام و چ دەنگێک نەدەهات، شەو خەریک بوو لەدەشتەکە هەڵدەسا و بەسەر دار زەیتوون و ڕەزەکاندا هەڵدەگژا، هێورهێور بەسەر چیاکەدا سەردەکەوت، هەنگاو بەهەنگاو دونیا دیار نەدەما.

لەناکاوێکڕا دەنگی هاوارێکی دڕندانەم لەنێو گاشەبەردەکانی ژوور سەرمەوە ژنەفت، هاوارەکە بەرزو بەرزتر دەبۆوە و تا دەهات نزیکتریش دەبۆوە، ئیدی ئەوەی دەمبیست یەک دەنگ نەبوو، بەڵکو دووان بوون، دەنگێکی گڕ و دڕندانە و دەنگێکی لاواز و میهرەبان. دەنگی فرانسیسکۆسم ناسییەوە و

ڕاپەڕیم. دەنگەکان زیاتر نزیک دەبوونەوە، ئەلعان دەمتوانی بەئاشکرا، وشە گەلی گۆرانییەک ببیەم: (مەسیح لەمردن دێتەوە، لەگەڵ مردندا بەسەر مردندا سەردەکەوێ...) مەزەندەم کرد ئەو دووانە یەکتریان بینیوە و پێکهاتوون و وا هەنووکەش بۆ پشتیرەکەی خودا دەگەڕێنەوە. لەڕاستیشدا، لەتاریکییەکەدا فرانسیسکۆس و زەلامێکی ڕیشن و پرچ درێژم بینی کە قۆڵیان کردبوو بەقۆڵی یەکدا و ئیشارەتیان بۆ دەکردم.

فرانسیسکۆس بەپێکەنینەوە گوتی: "بنۆڕە، ئەمە کاپتن لیکۆی بەناوبانگە، ئەو ئیتر گورگ نییە، بەڵکە بووەتە مەڕ(*)"

سەرەک چەتە مڕاندی: "مەڕ براکەم، بەڵام مەڕێک کە گورگ هەڵدەلووشێ، ئاخر من حونەرەکەی خۆم بیر ناچێتەوە!"

فرانسیسکۆس گوتی: "لە سەرەتادا ئا، بەڵام دەبێ وردە وردە لە خودا نزیک بیتەوە و چیدی گورگیش هەڵنەلووشیت!"

بەڵام لەناکاوێکڕا فرانسیسکۆس لەقسان ڕاوەستا، سەرنجی نوشتەیەکی زیوینی بەسەر سینگە پان و تووکنەکەی کاپتن لیکۆوە دا کە شتی لەسەر نووسرابوو، نەیتوانی بەچاوە کزەکانی وشەکان بخوێنێتەوە.

– "ئەوە چییە براکەم؟ چیت لەسەر نووسیوە؟" سەرەک چەتە لە شەرمدا سوور هەڵگەڕا، نوشتەکەی لێکردەوە و ویستی فڕێی بدا. گوتی: "گوناهی کۆنن، مەیخوێنەوە!"

– "با، برا ئارنی(**) حەز دەکەم بیخوێنمەوە، هەموو گوناهەکانت سڕدرانەوە، ئیدی لیکۆ مرد و ئارنی دەژی!"

ئەوسا نوشتەکەی لەچاوی نزیک خستەوە و خوێندییەوە، نووسرابوو: (دوژمنی خودا و ئینسان!)

کاپتن لیکۆ نوشتەکەی لە دەستی فرانسیسکۆس وەرگرت، لوولی کرد و تا دەستی گرتی فڕێیدا.

– "هاوڕێ لەگەڵ خودا و ئینساندا! من دەبێ نوشتەیەکی تر بەکرد بدەم کە لێی نووسرابێ: هاوڕێی خودا و ئینسان! هەنووکەش بەئومێدی دیدار، فەرموو هەڵگژێ بەسەر ئەو چیایەدا کە کۆنت پێی بەخشیویت. سبەینێ بەیانی زووش خۆم دێم و دوو کوختان لە گڵ و پەلکی درەخت بۆ ڕۆدەنێم، پاشان دادەبەزمە بناری چیاکە و پاسەوانیتان دەکەم، هەی قوڕ بەسەری ئەو کەسەی بەبێ ڕوخسەتی من لێرەوە تێدەپەڕێ!" دوای ساتێک بیرکردنەوە گوتی: "ڕاوەستن، باشترە خۆم لەگەڵتانا بێم. من لە پێشەوە دەڕۆم، ئاخر چ ڕکەیەک بەچیاکەوە نییە و ڕەنگە ڕێ وێڵ کەن!"

ئەوسا بەبازۆڵە بەهێزەکانی فرانسیسکۆسی وەک منداڵێکی چکۆڵە بەرز کردەوە و گوتی:

– "باوکە فرانسیسکۆس با بڕۆین، تۆ چ پێویستت بەگوێدرێژ نییە!" دوای تاوێک گەیشتینە شوێنێکی تەختانی، داربەڕوویەکی چڕی زۆر گەورە لەناوەڕاستا قەدی ڕاست کردبۆوە. فرانسیسکۆس

(*) لیکۆ بەگریکی واتە گورگ. (و. سوێدی)

(**) ئارنی بەگریکی واتە مەڕ. (و. سوێدی)

گوتی: "برا ئارنی، من ئیتر لەمەولا بەبرا ئارنی بانگت دەکەم. برا ئارنی تکات لێ دەکەم کوختەکەی من لەژێر ئەو داربەڕووەدا ڕۆبنێیت و کوختەکەی برا لیۆنیش دوور لەولا ترەوە، تا نە من ئەو ببینم و نە ئەویش من، تا کە بانگیم کرد گوێی لێم نەبێت، براکەم ئاخر من دەمەوێ لێرە تەواوێک تەنها بم!"

– "بەخۆشحاڵییەوە برا فرانسیسکۆس. سبەینێش بەنان و زەیتوون و بەهەر شتێکەوە کە دەستم کەوێ دێم بۆ لاتان تا لەبرسا نەمرن، ئاخر قەت نەمبیستووە مردوو بتوانێ عیبادەت کا. من هەموو پێداویستییەکتان بۆ دابین دەکەم تا ڕووبەڕووی ناهەمواریی نەبنەوە، من لەدەوڵەمەندان دەسەنم و هەژارانی پێ تێر دەکەم، ئەدی چما حەقی خۆی نییە؟ باوکە فرانسیسکۆس بۆچی سەرت با دەدەیت؟ بێشک ئەوە شەیتان بووە نەک خودا کە سەروەتەکانی دابەش کردووە، بۆیە ئاوها ناعادیلانە دابەشی کردووە، من دەبێ ئەو دابەش کردنە ڕێکخەمەوە!" بەدەم ئەو قسانەوە دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و ئیدی لەشەودا بزر بوو.

***

یانزە

بەترس و شادومانییەکی لە وەسف بەدەرەوە ئەو ڕۆژانەمان وەیاد دێنمەوە کە لە ئالڤێرنا بەسەرمان برد، چما ئەوانە ڕۆژان بوون یان مانگان یاخود ساڵان؟ زەمەن وەک بازێک بەسەر سەرمانەوە ڕاوەستاو و هێند خێرا باڵەکانی لێک دەدا کە وا پێدەچوو نەبزوێ. مانگ هەڵدەهات و ئاوا دەبوو، گا وەکی هیلالێک و گا وەکی ئەڵقەیەکی زیوین، بەفر دەتوایەوە و دەبووە ئاو و ئەویش وەک نزاکانی فرانسیسکۆس بەئالڤێرنادا دەڕژایە خوار و دەشتەکەی ئاوس دەکرد، ناو بەناویش بەفر بەکڵووی گەورە دەباری، بەیانیان بەڕەنگی پەمەیی و ئێواران بەڕەنگی شین و نیوەڕوانیش بەسپییەکی ڕووناک دەباری و بێدەنگ لەسەربانی بەپەلکی درەخت دروسکراوی کوختەکانمان دەنیشت. فرانسیسکۆس هەموو بەیانییەک لە کوختەکەی دەهاتە دەرەوە و لەو نانەی کە برا ئارنی خۆشبەختانە بۆی دابین دەکردین تا لەبرسا نەمرین، ورد دەکرد و بەو بەفرە بەرینەدا بڵاوی دەکردەوە، ئیدی تەیرەکان پەییان بەوە بردو هەموو بەیانییەک دەوری کوختەکەی فرانسیسکۆسیان دەدا و دەکەوتنە جریوە جریو و هانیان دەدا بێتە دەرەوە. بازێک ئازایەتی دەدایە بەرخۆی و بەسەر کوختەکەی فرانسیکۆسەوە بەدەنگی بەرز دەیقریشکاند تا بەئاگای بێنێتەوە.

سەرمایەک بوو نەبێتەوە، جبە قەشەییەکانمان شڕو پڕ و کون کون و کزەی سەرما بەنێویاندا دزەی دەکرد و جەستەمان لەسەرمادا شین هەڵدەگەڕا. چما ئەدی من چۆن توانیم بەرگەی ئەوها شەهیدبوونێک بگرم و ڕەقهەڵنەیەم! بڵێی قسەکەی فرانسیسکۆس وابێ کە گوایە ئەوەی بیر لەخودا بکاتەوە زستانان گەرمی دەبێتەوە و هاوینانیش جەستەی فێنک دادێ؟ هەڵبەت من زۆر جاران لەو چیا بێڕوحمەدا بیرم لای خودا بوو، بەڵام زۆر جارانی تریش خەیاڵم دەڕۆیشت بەلای ئاگرێکی هەڵایساو و مەنجەڵێک چێشتی کوڵاو و بوتڵێک شەرابی گەرم و کەوچکێک بیبەر بۆ تەواو گەرمداهێنانی ئێسقان، زۆر جاران خەونم بەخوانێکی ڕازاوەوە دەبینی و ئاواتم دەخواست هەموو دونیا بۆنی بەرازی برژاوی لێ بێ. دە ئیتر با لە دەرەوەی کوختەکە هێندەی باڵای زرتە زەلامێک بەفر بباریّ، ئاخر دەرگا داخراوە و نە بەفر دەتوانێ خۆی بکا بەژووردا و نە سەرما و برسێتی، ئەوسا چ دڵنیاییەک دەبێ خودایە، چ دڵنیاییەک دەبێ! ئەوسا نەک هەر خودا لەیاد ناکرێ، بەڵکو دەستیش بەرەو ساپیتەی کوختەکە هەڵدەبڕدرێ و سوپاسی دەکرێ کە ئاگر و بەراز و دەرگای پێ عەتا فەرمووین.

گەر لەوەزعی فرانسیسکۆسیش دەپرسن، ئەوا ئەو نەباکی بەسەرما هەبوو نە بەبرسێتی. ئاخر شەو و ڕۆژ ئاگرێکی بەلرفە لە ناخی ویدا نێڵەی دەهات و هەمیشە خوداشی گەرم و سپی و بۆنخۆش، وەک کولێرەی فریشتان لەبەردەمدا بوو. بەڵام ناو بەناو دڵم بۆی دەکەوتە مەراقەوە، لە کوختەکەم دەهاتمە دەرەوە و دەچووم بزانم چی بەسەر هاتووە، بەیانیان و نیوەڕوان و ئێواران دەمبینی دەچوو بەرەو ئەو ئەشکەوتە ڕەشەی کە ڕاهاتبوو عیبادەتی لێ بکا. خودایە ئەوە چ موجیزەیەک بوو! کاتێک بەرەو عیبادەت دەچوو، ڕێڕۆیشتن و قڵافەتی تەواو جیاواز بوو لەو کاتەی کە لەقسەکردن لەگەڵ خودا دەبۆوە و بەرەو کوختەکەی دەگەڕایەوە. کاتێک بەرەو ئەشکەوتەکە دەچوو، وی کەسێکی ڕیوەڵە و کۆم و کفت بوو،

لەبەفرەکەدا هەڵدەنگوت، دەکەوت و هەمدیس هەڵدەسایەوە و دەکەوتەوە ڕێ، بەڵام کاتێک لەنوێژەکەی دەبۆوە و لەو ئەشکەوتە ڕەشە دەهاتە دەرەوە و بۆ کوختەکەی دەگەڕایەوە، خودایە جەستەی چەند ڕێک و باڵای چ زراڤ و قەڵافەتی چەندێک کەتە دەینواند! زراڤ و ڕێک، ئازایانە لە بەفرەکەدا هەنگاوی دەنا و هەواش بەباڵای دە زەلام بەسەر سەریەوە بڵێسەی دەدا.

سەیریم دەکرد و خودایە تۆبە، ئیرەییم پێی دەبرد. ئاخر ئەو پیاوە لە چی دروست ببوو؟ لەپۆڵای ساخ، لەرۆحی ساخ، لە چی دروست ببوو کە قەت هەستی بەبرسێتی یان سەرما نەدەکرد و قەت نەیدەگوت دە بەس؟ منیش شەو و ڕۆژ لە سەرمادا هەڵدەلەرزیم، برسی بووم و نە تاقەتی نوێژم هەبوو نە گوڕی نوێژ و سەرباری ئەوەش ئازایەتی بەجێهێنانی ئاوها ئەرکێکم لەخۆ ڕانەدەبینی، ئاخر گەر دەست و چاوانیشم بۆ ئاسمان هەڵبڕیبا، ئەوا خەیاڵم هەر لێرە، لە خوارەوە، لەخواری خوارەوە لەسەر عەرد بوو، ئەو وشانەشی کە دەبوو بەخودایان بێژم، چ نەبوون جگە لە بڵقی ڕەنگاو ڕەنگ.

چوار پێنج ڕۆژێک دەبوو دەستم بۆ ئاسمان هەڵنەبڕیبوو. برا ئارنی بەنان و زەیتوون و پەنیری بزن و ئەو شتانەوە هات.

لێی پرسیم: "دەخوازیت ئاگرێکت بۆ بکەمەوە؟"

بەهەناسە هەڵکێشانەوە وەڵامیم دایەوە: "نا براکەم، برا فرانسیسکۆس ئاگری قەدەغە کردووە!"

– "بۆچی؟"

– "لەبەر ئەوەی دونیا ساردە!"

– "بەڵام ئاخر لە سەرمایەکی ئاوهادا ئاگر پێویستە!"

– "براکەم، ڕێک لەبەر ئەوەشە کە ئەو ئاگری قەدەغە کردووە!"

– "ئەی چما ئێوە بەچی خۆتان گەرم دەکەنەوە؟"

– "بەخودا!"

کاپتن لیکۆ شانی هەڵتەکاند.

– "دیارە ئێوە گەرەکتانە دونیا هەڵگێڕ و داگێڕ بکەن، حیساباتی ئەنگۆ تەواو شتێکی ترە. بەڵام من ئەلعان بۆ ئەشکەوتەکەم دادەبەزم، لەوێ ئاگرێکم بەکوتە داری گەورە کردۆتەوە و مەنجەڵێک چێشتیشی لەسەرە و دەکوڵێ، دوێنێ دوو کەوم ڕاو کرد و وا ئەمڕۆ دەیانخەمە سەر پڵاو – برا لیۆن گەرەکتە بێیت و تامێکی بکەیت؟ فەقیر بۆ نایەیت تۆزێک ناو زگت چەورکەیت و ئێسکەکانت گەرم دابێنیت؟"

ئاو زابووە دەمم.

– "بەڵێ، بەڵێ، بەخۆشحاڵییەوە براکەم بەخۆشحاڵییەوە، بەڵام ئاخ، لەبرا فرانسیسکۆس دەترسێم!"

– "چ پێویست ناکا ئەو بزانێ!"

– "ئاخر بەئەرکی سەر شانی خۆمی دەزانم پێی بڵێم!"

– "باشە، گەر پێ بزانێ چیت لێ دەکا؟"

– "هیچ، تەنها هەناسە هەڵدەکێشێ، بەڵام ئیدی ئەو هەناسە هەڵکێشانەیەتی دڵم شەقار دەکا!"

– "کەیفی خۆتە برا لیۆن. تەنێ ئەمە بهێنەرە بیری خۆت: کەو، پڵاوی گەرم، شەرابی زۆر و ئاگرێکی کڵپەسەندوو. وەک جادوویەک لەبەر خۆتەوە بیڵێرەوە: کەو، پڵاوی گەرم، شەرابی زۆر و ئاگرێکی کڵپەسەندوو. ئەو وشانە بڵێرەوە تا بەڵکو ئەمە خودایە ڕا بگۆڕیت و بێیت. کە هاتیت ئەوسا بەخێربێیت!" وای گوت و بۆ ئەوەی خۆی گەرم کاتەوە، لەپی دەستی بەیەکدا دەخشاند و قاچی بەعەردەکەدا دەکوتا!"

– "ئەرێ باشە براکەم تۆ لە خودا ناترسیت؟"

– "من لە خەڵک ناترسم، ئیتر چۆن لە خودا دەترسم؟"

ئەوجا بەرەو خوار شۆڕبۆوە و شاخەکە بەپێکەنینەکەی دەنگی دەدایەوە.

تەنها مامەوە. هەرگیز لە ژیانمدا تەنهایی و چۆڵەوانییی ئەوها زۆریان بۆ نەهێنابووم. کەو، پڵاوی گەرم، شەرابی زۆر و ئاگرێکی کڵپەسەندوو... هەستامە سەر پێ، بەرەو لای دەرگاکە چووم، ڕاوەستام.

– "هەی لیۆنی تووڕەهات، باشە تۆ شەرم ناکەیت، گەر برا فرانسیسکۆس پێ بزانێ چۆن دەتوانیت خۆت لەبەر هەناسە هەڵکێشانەکانیدا ڕاگریت؟ لە کوختەکە بمێنەوە، ئەم وشکە نانەش هەر باشە، سەرماش هەر باشە، خەڵکانی تر مافی خۆیانە تێر بەزگی خۆیان بخۆن و مافی خۆیانە خۆیان گەرم کەنەوە، بەڵام تۆ ئەو مافەت نییە! تۆ مافی ترت هەن، مافی گەورەترت هەن!"

– "کام مافانە؟"

– "چۆن نایزانیت؟ مافی ئەوەی کە بەژیانت ڕێگەی ڕزگاری پیشان بدەیت!"

– "ئەی ئەگەر مردم؟"

– "هەر زۆر باشتر، ئەوسا بەمردنت ڕێگەی ڕزگاری پیشان دەدەیت. تۆ جلکی فریشتان، جبەی قەشەییت پۆشیوە، تۆ ئیدی بونیام نیت، هەروەها فریشتەیش نیت، بەڵکو لەنێوان ئەو دووەدا ڕاوەستاویت، نا، ڕانەوەستاویت، بەڵکو هێواش هێواش دەچیتە پێش، بەهەر کردەوەیەکی باشە خۆت لە فریشتەیی نزیک دەخەیتەوە!"

– "من هێشتا بونیامم، زیاتر و زیاتریش دەبمە بونیام، یەک جار ڕوخسەتم بدەرێ، تەنها یەک جار، ئەوسا ئیدی دەبمە فریشتە، سوێند دەخۆم دەبمە فریشتەیەکی ڕاستی!"

– "هەر چۆنێکت دەوێ وابکە، تۆ ئازادیت، ئازادیت کە بەرەو دۆزەخ ڕۆچیت، من لێت دەگەڕێم، سەفەرێکی بەختەوەر!"

سەرە سووڕێم پێ کەوتبوو، هەمدیس گەڕامەوە ناو ژوورەکە و خۆم دا بەعەرددا. حەزم دەکرد بگریم، بەڵام کوتوپڕ تووڕەیییەک لەخۆوەی پێچام. فریشتە، فریشتە... گەر بونیام زگی نەبێ چ شتێک ئاسانتر نییە لەوەی کە ببێتە فریشتە، حەزم دەکرد تۆیش زگت هەبا، ئەوسا دەمبینیت چۆن فریشتەیەک دەبوویت کە هاڵاوی دوو کەوی برژاو بچێت بەسەرتا و ئاو بزێتە دەمت. حەز دەکەم ئەم هەوەسەت بۆ بەرجەستەکەم، من بونیامم، کاپتن لیکۆ دەعواتی خواردنی کردووم و دەی منیش دەچم!

بەپڕتاو چوومە دەرێ، بەفرەکە خۆشی کردبۆوە، هەور لەڕەوینەوەدا بوو، ئاسمان بەڕەنگی سەوزێکی مسین لە بەینی هەورەکاندا ڕووناک دەبۆوە، بەسەر ڕووی بەفرەکەوە جێپێ زلەکانی کاپتن لیکۆم ناسییەوە، ئاراستەی ئاسەواری ئەو جێپێیانەم هەڵگرت و ڕۆیشتم، نا نەدەڕۆیشتم، بەڵکو دەفڕیم. چەندێک لە توانامدا بوو گوڕم دایە هەنگاوەکانم، دوو جار لە پەلە پەلیدا کەوتم و هەموو ڕیشم بوو بەبەفر. بەهەناسە بڕکێوە گەیشتمە بەردەم ئەو ئەشکەوتە تازە ئاواکراوە و سەرم کرد بەژووردا، ئاگر دەسووتا، بۆنی کەوی برژاو پۆنگی خواردبۆوە، لیکۆ لەبەر ئاگرەکەدا دانیشتبوو لەسەر ئەژنۆ و خواردنی ناو قابلەمەیەکی تێک دەدا.

لەبەر دەرگاکەوە هاوارم کرد: "برا، خۆشحاڵم دەتبینم!"

کاپتن لیکۆ ئاوڕی بۆ دامەوە و بەپێکەنینەوە گوتی: "قەشە بەخێربێیت، دەی وەرە ژوورەوە، خواردنەکە ئامادەیە، گوریسەکەی ناو قەدت شل کەوە!"

چوومە ژوورەوە، گوریسەکەی ناو قەدم شل کردەوە و خۆم خزاندە لای ئاگرەکە. خودایە، خودای من، ئەرێ ئەوە چ بەختەوەرییەک بوو! هەرگیز لەژیانمدا هەستم بەئەوها سوپاسگوزارییەک بەرامبەر خودا نەکردبوو، ئاخر ئەڤینێکی ئاوهایی و لەزەتێکی ئاوهایی ناچارت دەکەن نوێژی بۆ بکەی و بەباوکە بانگی کەیت! هەر بەڕاست کامەیان باوکترە، ئەو باوکەی کە تولَفەکانی فڕێدەداتە بەر باکانی دونیا و پارووپەک نانیان ناداتێ بیخۆن و بەجلکێک نایانپۆشێ، یاخود ئەو باوکەی کە ئاگریان بۆ دەکاتەوە و مەنجەڵە چێشتی دەنێتە سەر و خواردنیان بەسەردا دابەش دەکا؟

دەستو پلمان بەبەفر شت، فەرووە مەڕێکمان لەبەردەم ئاگرەکەدا ڕاخست و مەنجەڵەکەمان لە ناوەڕاستیا دانا، نانمان بەکوتی زل زل لەت کرد و من، شێری خودا و ئەو سەرەک چەتە تازە بۆ ئیمان گەڕاوەیە چوار مشقی بەرامبەر یەکتری دانیشتین، دەستمان ڕاکێشا، لیکۆ کەوێکی بۆ خۆی برد و منیش کەوەکەی تر، ئیدی تا ماوەیەکی درێژ تاقە دەنگێک کە لە ئەشکەوتەکەدا دەهاتە گوێ، هەر دەنگی ملچەی دەم و خوڕەی هەڵقوڕاندنی شەراب بوو.

چ بەختەوەرییەک بوو، چ خۆشییەک بوو، ئەوە ئیدی بەهەشت بوو! خودایە تۆبە، من هەر ئاوها خەیاڵم بۆ بەهەشت چوو بوو، با فرانسیسکۆس بۆ خۆی بێژێ، سوڵتانەکەی عارەبستان ڕاستی دەکرد.

ڕۆژ بۆوە و ڕوخسارە لاوازو دڕندانەکەی سەرەک چەتەی ئازیزم بەرامبەری خۆم بینی کە ڕەنگی سووری ئاگرەکەی لەسەر پێچەوانە دەبۆوە، من تا ڕادەیەک شەرابێکی زۆرم خواردبۆوە و خودایە تۆبە، ناو بەناو دوو قۆچم بەنێوچەوانییەوە دەبینی، دوو قۆچی پێچاو پێچ و بریقەدار. بۆ ساتێک خەیاڵێک بەکەللەمدا تێپەڕی و لە حەژمەتا لەرز دایگرتم، بەخۆم گوت بڵێی ئەوە شەیتان نەبووبێ کە لەشێوەی کاپتن لیکۆدا خۆی گۆڕیبێ؟ بڵێی ئەوە شەیتان نەبووبێ کە کەوێکی وەک چەشتەتەڵە بۆ داناوم و وا ئەلعانیش بووم بەتەڵەکەیەوە؟ هەنووکە هەردوو کەوەکەمان خواردبوو، بوتڵی شەرابی پیرۆزمان چۆڕبڕ کردبوو، دارە جنراوی نوێمان دەنایە ئاگرەکەوە، من ئیدی گەیبوومە حەوت تەبەقەی ئاسمان و هەوەسی گۆرانیی بێژانم هەستابوو، گۆرانی مەسیح هەستاوەتەوە. کاپتن لیکۆ چەپڵەی لێدەداو بەدەنگە گڕەکەی گۆرانییەکەی

لەگەڵمدا دەگوتەوە، ناو بەناویش قریوەیەکی دڕندانەی لێدەدا و لەئەشکەوتەکەدا دەنگی دەدایەوە.

هاواری بۆ کردم: "براکەم، براکەم، وا خەریکم دەبم بەژێر تۆفانی ئەڤینەوە و ئەڤین گەمارۆم دەدا، دەمەوێ شیێکت پێ بڵێم و تۆیش لە دڵی مەگرە، ئەویش ئەوەیە کە کەو لەئینجیل زیاتر مرۆڤەکان یەک دەخا و شەراب لە ئینجیل زیاتر دەیانکاتە برای یەکتر، لەو قسەیەم ببوورە، دە ئاخر بنۆڕە، بزانە چۆن بەقومێک شەراب مۆمەکانم داگیرساون و تۆ وەک برای خۆم دەبینم!"

باوەشمان کرد بەیەکدا و یەکتریمان ماچ کرد.

– "برا لیکۆ، حەز دەکەم تۆ بەبێ خواردنەوەش، هەموو مرۆڤەکان بەبرای خۆت ببینیت، لەبەر ئەوەی کاتێک بەرت دەدا، چ ڕوودەدا؟ ئەوسا هەموویانت لێ دەبنەوە بەدوژمن و چ ئاسەوارێکی ئەو برایەتییە نامێنێ!" کاپتن لیکۆ دوا تنۆکی شەرابەکەی لە بوتڵەکەدا هەڵمژت و گوتی: "دەی لێگەڕێ با تەواوی ژیانمان هەر مەست بین!"

– "ئاخ برا لیکۆی مەڕم، گەر گوڕی ئەوەم هەبا، ئەوا موجیزەی ئەوەم دەنواند و منیش قانوننامەیەکم دەنووسی و تێیدا داوام دەکرد کە سەرجەم برایان هەموو بەیانییەک شەراب بخۆنەوە و ئەوسا خۆیان بکەن بەشاران و گوندانداو پەیڤی خودا بەخەڵکی ڕاگەیەنن، ئەوسا دەتبینی چۆن ئامێزیان بۆ خەڵکی دەگرتەوە و بەرەنگاری مەترسییەکان دەبوونەوە و سەمایان دەکرد و دەکەوتنە گۆرانی چڕین و ستایشکردنی خودا! سووکەڵە و شادومان لەعیبادەتی شەرابەوە دەپەڕینەوە بۆ عیبادەتی خودا و لەوێشەوە دەچوونەوە سەر ڕاستە ڕێی بەهەشت!"

لیکۆ پێکەنی، لە خۆشحاڵیدا یەکێکی قایمی کێشا بەپشتما و گوتی: "باوکە لیۆن، ناوم لەفیرقەکەتا بنووسە. دەڵێیت چی بەگەزێک کۆرڤ و بوتڵێک شەرابەوە بچین بۆ لای فرانسیسکۆس و باسی ئەو قانوونامە تازەیەی بۆ بکەین؟"

ترسێک دایگرتم، لام کردەوە و لەدەرکی ئەشکەوتەکەم ڕوانی، وا هات بەزەینمدا کە سێبەرەکەی فرانسیسکۆس ئاماژەیەکی بۆ کردم و دەنگی هەناسە هەڵکێشانێکی قووڵم لە فەزادا ژنەفت. هەستامە سەر پێ.

– "براکەم ئیتر کاتی ئەوە هاتووە من بڕۆم. مەزەندە بکە فرانسیسکۆس بچێ بۆ کوختەکەم و لەوێ نەمبینێ!"

– "برا لیۆن، دەتوانیت پێی بڵێیت لە نوێژ بوویت. چما ئەی هەموو ئەمانە، هەموو ئەم کەو و پڵاو و گەرماییە جوانە لەگەڵ قانوننامە تازەکەدا نایەنەوە؟ گەر ئەوانە عیبادەتی خودا نەبن، چما ئەی چین؟ هەر بەڕاست، هەرگیز لە ژیانتا هێندەی ئەم ئێوارەیە هەستت کردووە کە لە خوداوە نزیکیت؟ دەی ئەمەش واتە عیبادەت!"

نەدەپەرژام دانیشمەوە و بۆ ئەو چەتەیەی ڕاڤە کەم عیبادەت شتێکی ترە، ئاخر من خۆیشم زۆر بەباشی لەوە نەگەیشتبووم.

کاپتن لیکۆ تا کەمێک ئەولای ئەشکەوتەکە بەڕێی کردم، ئەو ئیدی کەوتبووە هەوای خۆی و ڕیز ڕیز

قسانی دەکرد.

– "ڕۆژێکیان کە هێشتا چەتە بووم – خۆی ئێستایش هەر چەتەم، بەڵام ئەوە بەفرانسیسکۆس مەڵێ، ئاخر ئەو بونیامێکی میهرەبانە و دڵی عاجز دەبێ – ئا... ڕۆژێکیان کە چەتە بووم، قەشەیەکم بینی و فەقیرە دەیویست دگانی بۆ بنێم بەگوناهەکانما.

لێی پرسیم: "نوێژ بۆ خودا دەکەیت؟ چۆن دەیکەیت؟"

– "بەڵێ دەیکەم، بەڵام بەشێوازی خۆم نوێژی بۆ دەکەم!"

– "بەچ شێوازێک؟"

– "بەچەتەیی!"

– "هەی نەگبەت، ئەی ژێوان نیت؟"

– "من ئەلعان تەمەنم سی و پێنج ساڵە، هێشتا کاتم بەدەستەوە ماوە، کاتێ پیر دەبم و پەکم دەکەوێ و سەرم دەکەوێتە لە گوێی قەبر لەرزین، ئیدی ئەو کات ژێوان دەبمەوە. ئاخر هەموو شتێک ئان و ساتی خۆی هەیە. کە جحێڵێت، بڕۆ بۆ خۆت چەتەیی بکە، کە پیریش بوویت ئەوا لە گوناهەکانت ژێوان ببەوە!"

قەشە تووڕە بوو.

پێم گوت: "تووڕە مەبە، ئاخر من لەتۆ زیاتر لە مەسیحەوە نزیکم، بۆچی ئەوەت نەبیستووە؟ "

– "تۆ؟"

– "بەڵێ من، من ئەو چەتەیەم کە لەپاڵ مەسیحدا لە خاچ درا، کە لای دەستە ڕاستی مەسیحەوە لە خاچ درا!

ئیدی برا لیۆن دەبێ لێت مەعلووم بێ حونەری هەموو ئەوە لەوەدایە کە لە دوایین لەحزەدا، کاتێک مردنت لێ نزیک دەبێتەوە، فێڵێک بدۆزیتەوە بۆ ئەوەی خۆت بگەیەنیتە لای دەسە ڕاستی مەسیح، فەقیر لای دەسە چەپییەوە نا، ئەگینا ئەوسا بۆ خۆت تیا دەچیت!"

من پەلەم بوو بڕۆم تا هەرچی زووترە لەم چەتەیە دوور کەومەوە. ڕۆحێکی شەڕەنگێز لە ناوەوەمڕا هەبوو کە بەهەرچی ئەو دەیگوت دەخنایەوە. شەیتان و خودا و ژیانی ئاسوودەیی و فرانسیسکۆس، هەموو ئەوانە لەناوەوەمڕا ئامێتەی یەکدی دەبوون، ئاخ، کەنگێ دەچمەوە نێو تەنهایی تا هەموو شتەکان بگەڕێنمەوە بۆ ڕەوتی ئاسایی خۆیان!

– "خودا حافیز براکەم، بەرامبەر ئەو چاکەیەی کە لە تەکمدا کردت خودا پاداشی خێرت بداتەوە و لەو گوناهەش بتبوورێ کە منت تێیەوە گلاند!"

دەستی گوشیم و خەریک بوو پەنجەکانم لە نێو دەستیدا ورد و خاش بن.

هاواری کرد: "ئەلعان بڕۆ و قانوننامە تازەکە بنووسە، مۆفەق بیت!"

***

بەڕێگەوە دەڕۆیشتم و قسانم لەگەڵ خۆمدا دەکرد و دەستم دەجولاند. درەنگ وەختێک گەیشتمەوە

کوختەکەم و خۆم کرد بەژووردا. خودایە کوختەکە چەند سارد و چ چۆڵەوانییەک بوو! ئاخر ئیدی لە بەهەشت هاتبوومە دەرێ و چووبوومە دۆزەخ. جوان جوان جبەکەم لەخۆمەوە پێچا، ڕاکشام و گوێم لێ بوو کە چۆن (با) بەنێو درەختەکاندا دەیبوژاند و چۆن گورگەکان لە دوورەوە دەیانلووراند، نەمدەتوانی بنووم، دڵیشم هێند پاقژ نەبوو بتوانم نوێژ بکەم. ئاخرییەکەی دەمەو شەبەق خەوێکی قووڵم لێکەوت، خەوێکی کابوساویی. کاتێک چاوانم پڕ لە تاریکی بوون و خەو بردمییەوە،، وەک ئەوەی لە (سێبیس) بم لە میسر، لەو شوێنەی کە زاهیدە گەورەکان کوختەکانیان لەبیاباندا ڕۆدەنێن، منیش لە خەونەکەمدا زاهیدێک بووم و ناوم (ئارسێنیۆس) بوو، کاتێک کەوتبوومە سەر ئەژنۆ و لە خەیاڵی باوکە پیرەکەم، لە خەیاڵی (نیلیۆس)ی زاهیدی تەمەن سەد ساڵەدا بووم کە پێنج میل دوور لە منەوە دەژیا، لەو کاتەدا کە خەریکی عیبادەت بووم، قەشەیەک بەهەڵەداوان هات بۆ لام و هاواری بۆ کردم: (وا باوکی پیرت دەمرێ و گەرەکییەتی بەر لە مردن چاوی پێت بکەوێ! باوکی پیرت دەڵێ با بێ، بابێ تا بەرەکەتی بدەم.)

ئیدی بەپرتاو هەستامەوە و بەهەڵەداوان ڕێک بەرەو کوختەکەی باوکی پیرم کەوتە ڕێ، ڕام دەکرد و بەدەم ڕاکردنەوە دەگریام، هەتاوێک بوو سووتێنەر، لەدوورەوە دەنگی سەر قافڵەچییەکم دەهاتە گوێ کە کاروانی وشترەکانی بەڕێگە گشتییەکەدا دەئاژوا و گۆرانییەکی خەمین و یەکتای دەچڕی. ئاخرییەکەی دەمەونیوەڕۆ گەیشتمە کوختە چکۆڵانەکەی باوکی پیرم، بینیم لەسەر لمەکە پاڵخراوە، پێنج شەش قەشە دەوریان داوە و جلکەکانی لەبەر دادەکەنن و دەیشۆن و تەرتیلەی بەسەردا دەخوێنن.

یەکێک لە قەشەکان پێی گوتم: (هەر ئەلعان ڕۆحی تەسلیم بەخودا کردەوە!)

یەکێکی تریان گوتی: (هەتا مرد ناوەکەتی هەر لەسەر زار بوو، هاواری بۆ دەکردیت، بەڵام تۆ درەنگ هاتیت!) کاتێک ئەوان دەدوان، وەک بڵێی زاهید گوێی لە قسەکان بووبێ، کەوتە جووڵە، قەشەکان کە ئەوەیان بینی زراوەترەک بوون و تێیان قوچاند. زاهید لێوی جووڵاند، چاوانی کردەوە و منی بینی.

گوتی: "کوڕەکەم، دانەویرەوە، چما کەس هەیە گوێی لە قسەکانم بێ؟"

چاوانی تژبی بوون بەترس، قژ و ڕیش و گوێچکە و لێوی تەواوێک خۆڵاویی بوون.

– "نا، ئێمە هەر هەردووکمانین، کەسی تر گوێی لێت نییە!"

– "دانەوەرەوە، نهێنییەکی خەتەرناکم هەیە دەمەوێ پێتی بسپێرم، زیاتر دانەوەرەوە!"

دانەویمەوە و زاهیدیش دەمی نا بەگوێچکەمەوە، دەنگی لاواز و بێ گیان، لە دووری دوورەوە، وەک ئەوەی لەبنی بیرێکی وشکەوە بێتە دەرێ، لەگوێچکەمدا دەنگی دایەوە:

– "ئارسێنیۆس کوڕی خۆم، ئێمە فریومان خوارد، ئاخر نە بەهەشت هەیە و نە دۆزەخ!"

– "ئەی چی هەیە؟ بێ سەروبەری؟"

– "بێ سەرو بەرییش نییە!"

– "ئەی ئاخر چی هەیە؟"

– "هیچ!"

وای گوت و ملی گرتم، خەریک بوو بمخنکێنێ، ئەوسا دەستی سست بوو، کەوتە سەر لمەکە.

قیژەیەکی جەرگبڕم کرد و خەبەرم بۆوە. بەهەردوو دەست سەرم گرت تا نەتەقێ. هێشتا دەنگی زاهید لەگوێمدا، لەدڵمدا دەزرنگایەوە و بەرەو گورچیلە و سییەکانم و لەسییەکانیشمەوە دەچوو بەرەو گەرووم و خەریک بوو دەیتاساندم: "فریومان خوارد!" بەڵام ئەی دوایی؟ هاوارم کرد: "برا فرانسیسکۆس، یارمەتی!"

هەستامە سەرپێ، چوومە بەر دەرکی کوختەکەم و لە دەرەوەم ڕوانی. بەفر و هەمدیس بەفر، خۆر هەڵاتبوو، دارە دارە بەبەفرەکەدا دەڕۆیشت و ناو بەناو دەکەوت و دیار نەدەما، پاشان وەک بونیام هەمدیس هەڵدەسایەوە. بڵێسەیەک ڕووناکی لەچرایەکی کزدا پێبوو، تەقەللای دەکرد و هەوڵی دەدا دونیای پێ ڕووناک کاتەوە. من نەمدەتوانی ئەوە ببینم، دڵم بێ هەست و ئیدی وەک بوخچەیەک بەئەرزەکەدا کەوتم و لەرز دایگرتم، سەرم کێشا بەگاشە بەردێکدا و خوێن بەدەموچاومدا هاتە خوارەوە، چ ئازارێکم پێنەگەیشت و دەستوبرد هێور بوومەوە. هەستامەوە سەرپێ و گەرەکم بوو نیشانەیەک لەخوداوە ببینم و تێ بگەم، نیشانەیەک لە خوداوە، تەیرێک، هەورە برووسکەیەک، دەنگێک، هەر چییەک. زوبانی خودا دەوڵەمەندە، ئاخر ئەو دەبێ لەگەڵم بئاخڤێ و وەڵامی عەزابەکەم بداتەوە.

چەند ڕۆژێک بوو فرانسیسکۆسم نەبینیبوو، ڕێگەی کوختەکەیم گرتەبەر، بەپێی پەتی بەسەر بەفرەکەدا دەڕۆیشتم، هەموو هێزی خۆم خستبووە گەڕ تا بتوانم کفر نەکەم. بەخۆم گوت: "ئاخر ئەمە ژیانە؟" لەبەر خۆمەوە گوتم: "تەنانەت ئاژەڵیش پێست و فەرووی هەن، کەچی ئێمەیش هەر دەڵێی دوو هێلکە شەیتانۆکەی ڕووتین!" وام گوت و هەمدیس کەوتمەوە ڕێ.

ئاخرییەکەی گەیشتمە ئەو بەرزاییەی کە لەوێوە کوختەکەی فرانسیسکۆس دیاربوو، چاوم بەو ناوەدا گێڕا و خودایە چیم بینی؟ فرانسیسکۆس سەرکەوتبووە سەر گاشەبەردێک و هەردوو باسکی بەڕاست و چەپدا ڕایەڵ کردبوو، لە نێو پروشەی بەفرەوە، لەخاچێکی ڕەشی بێ جووڵە دەچوو کە لەسەر گاشە بەردەکە جێگیر کرابێ. ترسام بەو سەرەوە لە سەرمادا ڕەقهەڵێت، بەهەرچی گوڕێک لەجەستەمدا بوو تاوم دایە خۆم تا بەسەر گاشە بەردەکەدا سەرکەوم، فرانسیسکۆس بنێمە باوەشم و هەڵیگرم و بیهێنمەوە کوختەکەی و ئاگرێکی بۆ بکەمەوە، تەنانەت گەر خۆیشی نەیەوێ، هەمدیس ژیانی تێ بێتەوە. بەڵام هێشتا نەگەیبوومە نیوەی گاشەبەردەکە، هاوارێکی گەورەم لێ هەستا، بینیم ئامێزێک بەترۆپکی گاشەبەردەکەوە فرانسیسکۆسی بەدوو باسکی وەکو خاچ ڕایەڵ کردووە و بەرزی کردۆتەوە و ئارام و نەرم لەبۆشاییدا ڕایگرتووە. ترسام فرانسیسکۆس دیارنەمێنێ، هەموو هێزی خۆم کۆکردەوە و هەرچۆنێک بوو خۆم گەیاندە ترۆپکی گاشە بەردەکە، دەستم ڕایەڵ کرد و چمکی جبەکەیم گرت. بەڵام ئەو هێور و ئارام لەسەر گاشە بەردەکە نیشتەوە.

وا سەیری کردم وەک ئەوەی نەمناسێتەوە، وا تەماشای کردم وەک ئەوەی سەری بەبینینی ئینسانێک سوڕمابێ. لە باوەشم گرت، لەسەر گاشەبەردەکە هێنامە خوارەوە، قاچم هەڵەنگوت و کەوتم و هەمدیس هەستامەوە، تەواوێک شەکەت ببووم. بەڵام هەر چۆنێک بوو توانیم بگەمە کوختەکەی، ئاگرێکم بۆ

کردەوە، لەنزیک ئاگردانەکەوە دانا، توند کەوتمە شێلانی تا خوێن لەجەستەیدا بکەوێتەوە گەڕ. وردە وردە ژیانی تێ هاتەوە، چاوانی کردنەوە و هەمدیس ناسیمییەوە.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "برا لیۆن، بۆچی داتگرتمە خوارەوە؟ لەو سەرەوە زۆر باش بووم!"

– "برا فرانسیسکۆس بمبوورە، بەڵام ئاخر ڕەنگبوو بمردیتایە!"

– "چما ئەی نەتبینیم لە فەزادا بەرز ببوومەوە؟ ئیتر لەوەدا بوو بمرم، بۆچی داتگرتمە خوارەوە؟"

تەماشای دەستەکانی، تەماشای پێوپلە ئاوساوە خوێناوییەکەی کرد.

ئامێزی پێداکردم و بەدەنگێکی ئارام و بێ پەروا لەبەرخۆیەوە گوتی: "ئێشم هەیە، برا لیۆن ئێشم هەیە، دەست و پێوپلم دێشێن، ڕێک هەر دەڵێی یەکێک بزمار بەجەستەمدا دادەکوتێ. بەدرێژایی شەو نەمتوانی پێڵوو لێک نێم، لەتاو ئازار نەمتوانیوە بنووم!"

بۆ ساتێک بێدەنگ بوو. ئەوجا گوتی: "ئەی جەستەم، ئەی گوێدرێژە چکۆڵەکەم بمبوورە، ئاخر هێشتا ئازارەکانت کۆتاییان نەهاتووە، ئێمە هێشتا نەگەیشتووین، بەڵام وا خەریکین نزیک دەبینەوە. دەی ورە و ئازایەتی بدەرە بەر خۆت!"

وای گوت و دەستی نایە سەر سەرم. گوتی: "ئەی شێرە چکۆڵەکەی خودا، ڕەحمەتت لێ بێ هەنووکە بچۆرەوە بۆ کوختەکەی خۆت، دەمەوێ بەتەنها بم!"

***

بۆ کوختەکەم گەڕامەوە و نەمدەزانی چۆناو چۆنی ڕشتەی بیرو خەیاڵاتم ڕێکخەمەوە. بڵێیی هەڵگژانی فرانسیسکۆس بەرەو ئاسمان ئەو ئاماژەیە نەبووبێ کە لە خودام داوا کردبوو؟

ئاخر زوبانی خودا گەلێک دەوڵەمەندە و بەو دیمەنە وەڵامی داومەوە، خودا شەو، خەونێکی بۆ ناردم و نیگەرانی کردم، بەڕۆژیش ئەو دیمەنەی بۆ ناردم تا پشتم بگرێ، ئاخر ئەو گەمەمان لەگەڵ دەکا بەوێنەی باوکێک کە گەمە لەگەڵ زارۆکە چکۆڵەکانی دەکا تا فێریان کا ئازار بچێژن و خۆشەویستی بکەن و بەرگە بگرن. کاتێک گەیشتمەوە کوختە چۆڵ و هۆڵ و سارد و سڕەکەم، بیرو خەیاڵاتم هێور بوونەوە.

بەڵام هێشتا گوناهێک قورسایی خستبووە سەر دڵم، ئەویش گوناهی کەو و گەرمایی خۆش و پڵاو بوو. خاچم کێشا و بەخۆم گوت لەسبەینێ زووتر نییە دەچم بۆ لای فرانسیسکۆس و لەبەردەمیدا دگان بەو گوناهەدا دەنێم تا بەڵکو گەردنم ئازاکا و ئەو قورساییەی سەر دڵم ڕامالڕێ. ئیدی زستانیش هێندەی بەبەرەوە نەماوە و منیش پاکژ و سووکەڵە بەرەو پیری بەهاری نوێ دەچم و دڵم تژیی دەبێ لە پەڕەسێلکە.

ڕۆژی دواتر لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا کەوتم و لەبەر دەمیدا دگانم بەگوناهەکەمدا نا، دانەویبوومەوە و ناوچەوانم لەسەر عەردەکە خستبووە سەرپای و چاوەڕێ بووم. فرانسیسکۆس هیچی نەگوت، هەناسەشی هەڵنەکێشا، بەڵکو تەنها هەستم بەپەنجە گەورەی پێی دەکرد کە دەلەرزی. چاوەڕێ بووم و هەر چاوەڕێ بووم، ئاخرییەکەی ئیتر لەوەندە زیاتر نەمتوانی خۆم لەبەر ئەو بێدەنگییە درێژەدا ڕاگرم.

پرسیم: "ئێ برا فرانسیسکۆس، ئەمرتان بەچییە؟"

– "کوڕەکەم گوناهەکەت گەورەیە، بۆ ماوەی سێ ڕۆژ نەدەبێ هیچ بخۆم و نە دەبێ ئاویش بخۆمەوە!"

هاوارم کرد: "بەڵام خۆ تۆ گوناهت نەکردووە، بەڵکو ئەوە منم گوناهم کردووە، ئەوە منم کە تۆ دەبێ لەسەری سزام بدەیت!"

– "برا لیۆن ئەوە یەک شتە، ئەی چما ئێمە هەموومان یەکێک نین؟ من لەگەڵ تۆدا پێکەوە گوناهمان کردووە، تۆ بەمنەوە پەیوەندبوویت، چما ئەو هەموو زەمەنەی کە پێکەوەین لەمە نەگەیشتوویت؟ دەی بڕۆ و بەرەکەتی خودا یاوەرت بێ!"

دانەوێوە تا هەڵمسێنێتەوە، دەستیم ماچ کرد و چاوانم پڕ بوون لە فرمێسک.

بەگریانەوە گوتم: "هەرگیز شتی وا دووبارە نابێتەوە برا فرانسیسکۆس، هەرگیز شتی وا دووبارە نابێتەوە، برا فرانسیسکۆس سوێند دەخۆم!"

– "جارێک پێم گوتوویت کە هەرگیز و هەمیشە دوو وشەی خودان، تەنها ئەو دەتوانێ بیانهێنێتە سەر زوبان. ئەلعان بڕۆ و وریای خۆت بە، ئەی مەڕی خودا، یەک مووی مابوو گورگ هەڵتلووشێ!"

***

بەفر کەوتە توانەوە و ئاسمان ساماڵ، لە خواریشەوە لەسەر ئەرز، ئاو بەژێر بەفرەکەدا دەڕۆیشت و دەڕژایە خوارەوە و دەشتەکە هەڵی دەمژت. تەڵانەکان سەریان بەرز کردبۆوە و بەڕووناکی چرۆیان دەکرد، شنەیەک هەڵی کردبوو، ئەو پروشە بەفرانەی کە هێشتا بەسەر درەختەکانەوە بوون، بێدەنگ دەتوانەوە و تنۆک تنۆک دەڕژانە خوارەوە. یەکەمین کوکوختی لەنێو درەختەکانەوە دەیخوێند و زستانی ڕاوەدەنا، دڵ گوێی بۆ برا کوکوختی ڕادەدێرا و بەشادومانییەوە وەڵامی دەدایەوە، ئاخر ئەو دووانە هەردووکیان سەر بەفیرقەی بەهار بوون.

ئاسمان و عەرد هەردووکیان میهرەبانتر ببوون، چیدی ئاوها توند عەزابی خەڵکیان نەدەدا، ناو بەناو کاتێک نانی ڕۆژانەم بۆ فرانسیسکۆس دەبرد و لەبەر کوختەکەیدا دام دەنا، دەمبینی زەردەخەنەیەکی نەرم بەسەر لێوە وشکهەڵگەڕاوەکەیەوە شەپۆڵ دەدا.

بەئاسوودەییەوە گوتی: "برا لیۆن، وا بەهار، خاتوونە بەبەخششەکەی عەرد هات، ئاخر وی پێ دەنێتە هەر شوێنێک، بەفرەکەی ژێر پێی دەتوێنێتەوە!"

ڕۆژێکیان پێیم گوت: "لە خوارەوە لە پێدەشتەکە، ڕەنگبێ هەر ئەلعان دار بایامەکە چرۆی کردبێ!"

– "برا لیۆن، گەر بەرەکەتی منت گەرەکە ئەوا بیر لەو دار بایامە چرۆکردووە مەکەوە، ئاخر شەیتان لەنێو پەلکی ئەو درەختەدا دانیشتووە و ئیشارەتمان بۆ دەکا، ڕوو بەرەو ناوەوەی خۆت وەرگێڕە و لەدار بایامەکەی ناخت بنۆڕە، لە ڕۆحی خۆت بنۆڕە کە چرۆی کردووە!"

چەندین سەعات لەبەر کوختەکەمدا دادەنیشتم و لەبەهارم دەنۆڕی کە دەهات، پێم وابوو ئەو سەیرکردنە جۆرە نوێژێکی بێدەنگی پڕ لە سوپاسگوزارییە بۆ خودا. هەر لەو ڕۆژانەدا دابەزیمە خوارەوە بۆ بناری

چیاکە و پەلکی درەخت و قامیشم لێدەکردەوە و کەوتمە چنینی زەمیلە، ڕۆژانە بۆ ماوەی چەندین سەعات دادەنیشتم و زەمیلەم دەچنی و هەمیشەش خەیاڵم لای خودا بوو. خودا زۆر خێراتر و دڵنیاتر لەو کاتانە دەهات کە تەنێ بۆ نزا کڕنۆشم بۆ دەبرد. ئیدی من گەلێک خۆشحاڵ بووم کە ئاوها توانیومە دەستی کار و عیبادەت یەکانگیری یەکتر بکەم.

ڕۆژێکیان کە هەروا لەبەردەم کوختەکەمدا دانیشتبووم و خەریکی زەمیلە چنینی خۆم بووم، دەنگی هەناسەبڕکێ و دەنگی قورسی پێی کەسێک لەسەر بەردەکان هاتە گوێم، هەڵبەت ئەو کەسە برا لیکۆ نەبوو، لەبەر ئەوەی ئەو هەرگیز هەناسەبڕکێی پێ نەدەکەوت و کە هەنگاویشی دەنا، دەنگی پێی نەدەهات. هەستامە سەر پێ و بەپەلە کەوتمە خۆم تا بزانم ئەو کەسە کێیە. ئەو کەسە باوکە سیلڤێستێر بوو!

پێیم گوت: "بەخێر بێیت براکەم!" بینینی برایەک دوای ئەو هەموو مانگانە دڵی ڕاچڵەکاندم، باوەشم پێدا کرد و لە لای خۆمەوە دامنیشاند.

– "براکەم جگە لە نان و ئاو چ شتێکی ترم نییە بتدەمێ بیخۆیت، چ شتێک!"

بەڵام باوکە سیلڤێستێر خەیاڵی لای خواردن نەبوو.

بەنیگەرانییەوە پرسی: "ئەدی برا فرانسیسکۆس چۆنە؟"

– "دەژی و عەزاب دەچێژێ، گەر بیبینیت نایناسیتەوە، براکەم نوێژ و ڕۆژوو ئەویان کرۆژتووە. هەموو بەیانییەک بەرلەوەی ڕۆژ بێتەوە، هەر ڕێک لەو کاتەدا کە ئەو خەو چووەتە چاوی، بازێک دێ و خەبەری دەکاتەوە، دەڵێی خوداش تەیرەکان دەنێرێ بۆ ئەوەی عەزابی بدەن!"

– "برا لیۆن، باوکی فرانسیسکۆس لەوەدایە بمرێ، منی ناردووە تا ئەو هەواڵە بدەمە کوڕەکەی و داوای لێ بکەم بەر لە مردنی بێت و بیبینێ، وا پێدەچێ لە هەموو ئەو شتانەی کردوویەتی ژێوان بێ. ڕەنگبێ داوای لێبوردنی لێ بکا!"

ئەو ڕۆژە ئازایانەیەم بیر کەوتنەوە کە ئێمە تۆز و خۆڵی دونیامان لە پێوپلمان دەتەکاند و خۆمان دەکرد بەنێو ئاگری خودادا. خودایە، لەو کاتەوە چەند ساڵ تێپەڕیوە، چەند قەڕن تێپەڕیوە!

– "برا لیۆن، کوختەکەی فرانسیسکۆس لە کوێیە؟"

گوتم: "وەرە پێکەوە دەچین، لەوێیە لە نێو گاشە بەردەکاندا، هەستە با بڕۆین، خودا بکا خەریکی نوێژ نەبێ و بتوانێ قسانمان لەگەڵ بکا!"

بە هەورازەکەدا سەرکەوتین و بینیمان لەوێ نییە و کوختەکەی چۆڵە.

گوتم: "هەڵبەتە ئەلعان لە ئەشکەوتەکەیە و خەریکی نزا و نوێژە، وەرە بێدەنگ دەچین بۆ ئەوێ، بێ خشپە دەچین تا گوێی لێمان نەبێ و نەشڵەژێ!"

لە دەرەوەی ئەشکەوتەکە ڕاوەستاین. یەکەم جار چ شتێکمان لەناوەوە نەبینی، ناوەوە تاریک بوو، بەڵکو تەنێ دەنگێکمان هاتە گوێ کە نزای دەکرد و هەناسەی هەڵدەکێشا. دەیگوت: "مەسیح، ئەی ئەڤینی لەخاچدراوم، ئەی ئومێدی لەخاچدراوم!" ئەوجا بێدەنگ دەبوو، پاشان دەنگی پڕتر لە پاڕانەوە و

نائومێدانەتر دەهاتە گوێ: "مەسیح، ئەی ئەڤینی لەخاچدراوم، ئەی ئومێدی لە خاچدراوم!"

باوکە سیلڤێستێر ویستی بچێتە ژوورەوە، بەڵام من جبەکەیم گرت و دانەویم، چرپاندم بەگوێیدا:

– "توخودا لێی نزیک مەبەوە، وی بەتوندی ئەمری کردووە کاتێک خەریکی نزا و نوێژە، نابێ کەس بانگی کا، نابێ کەس دەستی تێوەبدا، دەڵێ لە کاتی نوێژدا دەستم تێوەبدەیت هەپروون بەهەپروون دەبم!"

لە دەرەوە چاوەڕێ بووین، یەکێکمان لای ڕاستی دەلاقەی ئەشکەوتەکەوە و ئەوی تریشمان لای چەپەوە و چاوەڕوان بووین. چاوەڕێ بووین تا بەڵکو لە نوێژەکەی بێتەوە و بێتە دەرێ و ئەوسا لەگەڵیدا بدوێین. خۆر گەیی بووە ناو قەدی ئاسمان و ئیدی خۆی بۆ دابەزین ئامادە دەکرد. فرانسیسکۆس بێ جووڵە کەوتبووە سەر ئەژنۆ و باسکەکانی ڕایەڵ و نوێژی دەکرد، لێکدا لێکدا ئەو پەیڤانەی دووبارە دەکردەوە. لەئێوارەدا هەناسە هەڵکێشانێکی قووڵ و نائومێدانەمان ژنەفت و ئیدی فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، وەک مەستێک لەتری دەدا و چاوانی سوور دەچوونەوە بەخوێن و فرمێسک و لە ئەشکەوتەکە هاتە دەرەوە. دەستمان بۆ ڕایەڵ کرد، بەڵام ئێمەی نەبینی، چاوانی ئاراستەی ناوەوەی کرابوون، چەند هەنگاوێکی هەڵێنا، سەرسمی دەدا، دیار بوو هیچی نەدەبینی، ڕاوەستا وەک ئەوەی هەوڵ بدا بیر خۆی بهێنێتەوە کە کوختەکەی دەکەوێتە کوێوە، دەستی نایە سەر لاجانگەکانی، وردە وردە هاتەوە سەرخۆ و بەرەو کوختەکەی ملی ڕێگەی گرتەبەر.

بەئەسپایی لەدوایەوە دەڕۆیشتین تا نەیترسێنین، بەڵام کاتێک لە کوختەکەی نزیک بۆوە، دەنگی خلۆربوونەوەی بەردێکی بیست کە لەژێر پێی ئێمەدا ترازا و ئیدی ئاوڕی دایەوە. یەکەم جار نەیناسینەوە، بەڵام هەرچەندێک زیاتر لێی نزیک دەبووینەوە، ڕوخساری نوورانیی تر دەداگەڕا، لێوی بزوا و زەردەخەنەیەکی هاتێ. ئامێزی کردەوە و باوکە سیلڤێستێر خۆی فڕێدایە باوەشی.

هاواری کرد: "فرانسیسکۆس براکەم، زۆرم بیر دەکردیت، گەلێک خۆشحاڵم دەتبینمەوە!"

فرانسیسکۆس هیچی نەگوت، لەتریدەدا، چووینە ژێر باڵی و بردمانە نێو کوختەکەی و لەسەر ئەو فەرووی مەڕە دامانناکە برا لیکۆ دابوویێ، ئەوسا هەستا و لای بۆ باوکە سیلڤێستێر کردەوە.

بەترسەوە پرسی: "برایان چۆنن؟"

باوکە سیلڤێستێر سەری داگرت و وەڵامی نەدایەوە.

فرانسیسکۆس دەستی باوکە سیلڤێستێری گرت و هەمدیس بەنیگەرانییەوە گوتی: "برایان چۆنن؟ باوکە سیلڤێستێر ڕوحمم پێ بکە، ڕاستیم پێ بڵێ!"

– "برا فرانسیسکۆس، ئەوان ڕێگەیەکی تریان گرتۆتەبەر، مەڕەکانی تۆیان بەرەو دەشت بردووە تا لە لەوەڕگە بەبژوێنەکاندا بیانلەوەڕێنن!"

– "ئەی هەژاریی پیرۆز چی؟"

– "دەیانەوێ جلکی لەبەرکەن و تێریکەن، دەیانەوێ قەڵەویکەن و پێڵێوی لەپێکەن. ئەوان ئیدی پۆرتیۆنکۆلایان پێ شوێنێکی ساکار و عەوامانەیە و چیدی ناخوازن خۆیان بکەنە خاوەنی، بەڵکو بۆ کۆکردنەوەی ئاڵتون، شاران و گوندان لەپێوەدەدەن، ئێلیاس بناغەی کڵێسایەکی زۆر گەورەی سێ

نهۆمیی داڕشتووەو هەر بۆ ئەم مەبەستەش وەستای بەناوبانگ و هونەرمەندانی بۆ ڕازاندنەوەی بانگهێشتکردووە. وی دەڵێ دەبێ هەژاریی تەواوەتی لەنێو کۆشکێکەوە خۆی بخاتە ڕوو، ئیتر وا ئەوانیش کۆشکەکەی بۆ ڕۆدەنێن!"

– "ئەی ئەڤینی پیرۆز؟"

– "برایان بوون بەدوو تاقمەوە، تاقمێکیان بەرەو لای ڕاست چوون و تاقمەکەی تریشیان بەرەو لای چەپ. برا بەساڵاچووەکان، ئەووەڵێن براکانمان، نایانەوێ گوێ بۆ شوانە تازەکان ڕادێرن، تازەکانیش بەجبەی شڕوپڕو پێی پەتی بەساڵاچووەکان پێدەکەنن، کە لەسەر جادده دەیانبینن، بەبرا بانگیان ناکەن، بەڵکو بەپێپەتی بانگیان دەکەن!"

– "ئەی سەبارەت بەساکاریی پیرۆز؟"

– "برا فرانسیسکۆس ئەویش چ ئاسەوارێکی نەماوە، ئەوانە قوتابخانەی نوێیان کردۆتەوە، هەندێک بۆ خوێندن خۆیان گەیاندۆتە بۆلۆگنا و هەندێکی تریش بەرەو پاریس چوون و هێند خوێنەوار و تێگەیشتوویان لێ دەرچووە کە دەتوانن دەرزییەک لە ناو کایانێکدا وەدۆزن. کتێبی ئەستوور ئەستووریان کۆکردۆتەوە، سەر دەکەونە سەر میحراب، نوتقی درێژ درێژ دەدەن، ئارەقە دەردەدەن و هەناسەیان سواردەبێ بۆ ئەوەی پیشانی بدەن مەسیح خودایە و لەخاچ دراوە و لە سێیەمین ڕۆژیشدا هەڵدەسێتەوە، ئیتر بابەتەکە وا دەئاڵۆزکێنن کە مێشکی بونیام دەشێوێ و دڵیشی وەکی بەرد ڕەقهەڵدێ. لەو ڕۆژەوەی ئەو خوێنەوارانە کەوتوونەتە خوتبەدان، مەسیح لە هەستانەوە کەوتووە!"

بەرلەوەی پێداڕاگەین بیگرین، فرانسیسکۆس بەدەمدا بەئەرزا کەوت و ماوەیەکی درێژ هەر ئاوها بەبێدەنگی مایەوە، ناوبەناو ورتەیەکی گلەیی ئامێزمان لێ دەبیست: "خودایە، خودای من بۆچی؟ بۆچی؟ ئەوە خەتای منە!" وای دەگوت و هەمدیس بێدەنگ دەبۆوە و نێوچەوانی دەکێشا بەعەردەکەدا. بەزەحمەت بەرزمان کردەوە. بەملاولادا ڕوانی. گوتی: "برا لیۆن!"

– "من لێرەم برا فرانسیسکۆس لە خزمەتتدام!"

– "کتێبی پیرۆز بکەوە، پەنجە لەسەر دێڕەکان دانێ و بخوێنەوە!"

کتێبی پیرۆزم بەدەستەوە گرت، کردمەوە و پەنجەم لەسەر دێڕەکان دانا و بەرەو لای دەرگاکە چووم، ئاخر ئەوێ ڕووناکتر بوو.

– "بخوێنەوە!"

دانەویمەوە و کەوتمە خوێندنەوە:

– "بنۆڕە، ساتی ئەوە هاتووە، هەر ئەلعان ساتی ئەوە هاتووە کە بڵاوەی لێ بکەن، هەر کەسەو بۆماڵی خۆی و بەتەنها جێم بێڵن!"

– "فرانسیسکۆس شپرزە فەرمانی دا: "بەردەوام بە! ئەی دوایی؟"

– "هەڵبەت من بەتەنها نیم، چونکە باوکمم لەگەڵە!"

– "ئیتر بەسە!"

دەستی باوکە سیلڤێستێری گرت.

براکەم، خۆ گوێت لە دەنگی مەسیح بوو، ئێوە بڵاوەتان لێ کردووە، بەڵام خەفەت مەخۆ، ئازار بۆ ساتێک منی دا بەعەردا، بەڵام وەک دەبینی ئێمە بەتەنها نین، خودامان لەگەڵە، چما ئیدی چ شتێک هەیە لێی بترسین؟ وی هەمدیس مەڕەکان بەهەورازدا سەر دەخا، وی هەمدیس ڕانە مەڕەکەی بەبرسێتی، تێردەکا!"

بێدەنگییەکی درێژ باڵی کێشا. فرانسیسکۆس لەئومێد و نائومێدییدا ڕۆچوو بوو، هەستمان دەکرد زۆر، زۆر زۆر لە ئێمە دوور کەوتۆتەوە، چووبووە ئەو زەمەنانەوە کە بەڕێوە بوون بێن. لەو بێدەنگییە قووڵەدا ناوبەناو وشەی سەیرمان دەژنەفت کە لە زارییەوە دەهاتنە دەرێ، دەتگوت ئەو وشانە، دوور، لەوپەڕی عەردەوە دێن، ئەو وشانە لە وەڕینی سەگ دەچوون، وەک ئەوەی ئەم بووبێتە سەگی پاسەمەڕ و بوەڕێ تا مەڕەکانی کۆوەکا و هەمدیس بۆ پشتیرەکەیان بگەڕێنێتەوە. بۆ ساتێک خەو بردییەوە. بەڵام چاوانی کردنەوە و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "خەونێکی زۆر سەیرم بینی، براکانم گوێ ڕادێرن. لە خەونەکەمدا وەک بڵێی برایان لەپۆرتیۆنکولا کۆبووبێتنەوە و گوێیان بۆ ئێلیاس ڕادێرابێ کە دونیای بەسەردا دابەش دەکردن. قەشەیەکی جلک شڕ و پێپەتی بەلایاندا ڕەت بوو، ڕاوەستا، تەماشای کردن و سەری ڕاوەشاند. یەکێک لە برایان کە ئەوی بینی تووڕە بوو. بەقەشەی گوت: "(بۆچی تەماشامان دەکەیت و سەر بادەدەیت؟ بۆچی بەپێی پەتی و جلکی شڕ و قژی نەتاشراو و پیس و پۆخڵ و خۆنەشتوو بێرەدا دەڕۆیت؟ چما ئەی نازانی ڕابەرەکەمان هەژاریی لە فیرقەکەمان وەدەرناوە؟ دەی بڕۆ بۆ دەیرەکە و خۆت بشۆ، بڕۆ تا جبەیەکی تازە و جووتێک پێڵاوت بدەنێ، دەی بڕۆ و برایانمان شەرمەزار مەکە!)

– (نامەوێ!)

ئێلیاس هەستایە سەر پێ و گوتی: (ناتەوێ؟ سا ئەمر دەکەم چل قامچیت لێ بدرێ!)

– (لێم دەن !)

– (ناوت چییە؟)

– (جارێ یەکەم جار چل قامچییەکەم لێ دەن!)

دوای ئەوەی قامچییەکانیان لێ دا و خوێن بەجەستەیدا هاتە خوارەوە، ئێلیاس لێی پرسییەوە: (ئێستا دەتەوێ ناوی خۆت بڵێیی؟)

قەشەی جلک شڕوپڕ وەڵامی دایەوە: (ناوم فرانسیسکۆسە، فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییی!)

تەماشای ئێمەی کرد، ئیدی زەردەخەنەکەی سەر لێوی ژاکابوو.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "ئەوانە لە خەونیشدا بەر قامچیم دەدەن، لە خەونیشدا وەدەرمدەنێن، سوپاس بۆ خودا."

چاوانی لێک نا، هەستمان کرد کە ئیدی ئەو لە شوێنێکی ترە و لە ئێمە دوور کەوتۆتەوە.

باوکە سیلڤێستێر تەماشای منی کرد وەک ئەوەی داوام لێ بکا ئازایەتی بدەمە بەر تا بدوێ.

گوتم: "برا فرانسیسکۆس، لەو شوێنە وەرەوە کە هەر ئەلعان دیدەنی دەکەیت و گوێمان بۆ ڕادێرە. باوکە سیلڤێستێر بەپەیامێکی خەمینەوە هاتووە بۆ لات، لێگەڕێ بدوێ!"

فرانسیسکۆس زۆری لە خۆی کرد گوێ ڕادێرێ.

– "برا لیۆن چیت گوت؟ پەیام؟ پەیامی چی؟"

– "لە باوکە سیلڤێستێر بپرسە، ئەو پەیامەکەی هێناوە."

فرانسیسکۆس دەستی باوکە سیلڤێستێری گرت و گوتی: "سیلڤێستێر براکەم، دڵم بەرگە دەگرێ، چما بۆ ڕوحمم پێ ناکەیت، بدوێ. چ پەیامێکت پێیە و لە کێوە هێناوتە؟"

– "لە بابتەوە برا فرانسیسکۆس، لە جەنابی بێرناردۆنێوە!"

فرانسیسکۆس دەستی بەنیشانەی خاچ دانا، سەری داگرت و هیچی نەگوت.

باوکە سیلڤێستێر هەمدیس گوتی: "پەیامەکەم لە باوکتەوە هێناوە، ئەو منی بۆ ئێرە ناردووە تا داوات لێ بکەم بێیت و بیبینیت، بەر لەوەی ڕۆحی تەسلیمی خودا بکاتەوە، دەیەوێ قسانت لەگەڵ بکا."

فرانسیسکۆس بێ جووڵە ڕاوەستا بوو.

– "دایکت بەدیار تەختەنوێنەکەی باوکەتەوە کروشکەی کردووە و نائومێدانە دەگری و دەلاوێتەوە، تەنها چاوەڕێی تۆ دەکا، برا فرانسیسکۆس وی چاوەڕێت دەکا بچیتەوە تا بتبینێ و سەبووری بێتەوە. وەرە!"

بێ جووڵە دانیشت و هیچی نەگوت.

– "برا فرانسیسکۆس گوێت لێ بوو؟ چ وەڵامێک ببەمەوە؟"

فرانسیسکۆس هەستایە سەرپێ، دەستی بەرەو پۆرتیۆنکولا ڕایەڵ کرد و نیشانەی خاچی کێشا.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "خوداحافیز باوکە، ببوورە!" وای گوت و ئەوسا لای بۆ باوکە سیلڤێستێر کردەوە.

– "براکەم، گەر پێدا ڕاگەیشتیت و تا چوونەوەت لە ژیاندا مابوو، ئەوا لە زاری منەوە پێی بڵێ: من ناتوانم لە ترۆپکی ئەم گاشە بەردە بێمە خوارەوە. بەهەمان ئەو شێوەیەی کە شێرێک پڕ بەکەروێشکێکدا دەکا و خۆی بەسەردا دەدا و گەمانی لەگەڵ دەکا، ئاوها خوداش شەلوکوتی کردووم و ناتوانم ئازادبم، لە نێو چنگاڵی خودادا هەڵدەلەرزم و خۆم ڕادەپسکێنم، ناتوانم دەرباز بم، پێی بڵێ بەئومێدی هەمدیس یەکتر بینینەوە!"

– "ئەی بەدایکت؟"

– "بەدایکیشم بڵێ بەئومێدی هەمدیس یەکتر بینینەوە!"

بۆ ساتێک دوودڵی باڵی بەسەر باوکە سیلڤێستێردا کێشا. گوتی: "ئەدی بەزەییت پێیاندا نایەتەوە؟ ئاخر ئەوان دایک و بابی تۆن، بەزەییت پێیاندا نایەتەوە؟ داوای ڕوخسەت لەخودا بکە، ئەو

میهرەبانترینە و ڕوخسەتت دەداتێ."

– "جارێک داوای ڕوخسەتم لێ کردووە."

– "ئەی چی وەڵام دایتەوە؟"

– "وەڵامی دامەوە، من دایک و بابی تۆم!"

باوکە سیلڤێستێر دانەویەوە و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد. گوتی: "برا فرانسیسکۆس خودا حافیز، هەرچییەک خودا پێت دەڵێ ئەوە بکە!"

فرانسیسکۆس چاوانی لێک نا و وەڵامی دایەوە: "براکەم، بەئومێدی هەمدیس یەکتر بینینەوە."

دەیوست بەتەنها بمێنێتەوە، ئێمە ڕۆیشتین.

بۆ ساتێک لەبەردەم کوختەکەمدا ڕاوەستاین. باوکە سیلڤێستێر تەماشای ئەو دەوروبەرەی کرد – بەرد، گاشەبەردی گەورە، چەند بێشەیەکی چکۆڵە و دوو بازیش بەئاسمانەوە باڵیان لێک دەدا.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "لە خوارەوە لە دەشتەکە خودا ڕوخسارێکی تری هەیە، لێرە یەهووە لەسەر ترۆپکی ئەم گاشە بەردانەدا دەژی، لەخواریشەوە مەسیح بەدەشتەکەدا پیاسە دەکا. ئەرێ برا لیۆن چۆن دەرەقەت دێیت؟"

وەڵامیم دایەوە: "دەرەقەت نایەم، ئەوە فرانسیسکۆسە کە دەرەقەت دێ!"

چوومە کوختەکەمەوە تا پارچەیەک نانی بۆ بێنم. گوتم: "ئەم نانە بەرە، لەڕێگە برسیت دەبێ!"

باوەشمان کرد بەیەکدا. کە ڕۆیشت گوتی: "ئاگات لە فرانسیسکۆس بێت، خودا شەلوکەتی کردووە و ئیتر لەوەدایە قووتی بدا. ئاگات لێیە؟ جگە لە دوو چاوانی بریندار، ئیدی چ ژیانی تێدا نەماوە، خۆ گەر برا لیۆن ئەو دوو چاوەش بکوژێنەوە، ئەوا ڕووناکیش لە دونیادا دەکوژێتەوە!"

***

مانگ هەڵهاتەوە و ئاوابۆوە، بەهار هات و چوو، هاوین هات و ئەویش تێپەڕی، ئێمە لەسەرەوە، لەسەر چیاکەوە ئەو گۆڕانکارییانەمان دەبینی کە بەسەر ئەرزدا دەهات، دەمانبینی کە چۆن تۆو لە دەشتەکەدا سەوز دەبوو، پاشان زەرد هەڵدەگەڕا و پێدەگەیشت، مێوەکان بریتی بوون لە قەدی ڕەشهەڵگەڕاو، پاشان گەڵایان دەگرت و پەلکیان دەهاویشت، ترێیان پێدا شۆڕ دەبۆوە و پاشان دەڕنران، چیاکەی ئێمەیش هەمیشە هەر وەک خۆی بوو، بێ گوڵ و چۆڵ و هۆڵ. پاییز هات، مانگی سێپتێمبەر نزیک بۆوە، ئەو مانگە جێژنی فرانسیسکۆس بوو. ئەو ئیدی جگە لە لەتێک نان چی دیکەی نەدەخوارد، جگە لەقومێک ئاو چی دیکەی نەدەخواردەوە، بۆ قەدیسی خاچ ڕۆژووی دەگرت. لە ساڵانێک لەوەوبەرەوە ئەوە ببووە کەرەستەی پەرستن و عیبادەتی ئەو، وی لەم بارەیەوە بەدەستی خۆی لە قانوونامەکەدا نووسیبووی: خودایە، ئێمە سوژدەت بۆ دەبەین، بەرزو پیرۆز ڕاتدەگرین، چونکە تۆ بەخاچە پیرۆزەکەت لوتفت کرد و گوناهەکانی دونیات بەخشی!"

ئەلعانیش وا جێژنی مەسیح، کە کەوتبووە چواردەی سێپتێمبەرەوە، نزیک دەبۆوە، فرانسیسکۆس

وەک مۆمێکی داگیرسا و خەریک بوو دەتووایەوە، ئیتر نەیدەتوانی بنوێ، شەوو ڕۆژ چاوانی بڕیبووە ئاسمان، وەک بڵێی چاوەڕێی ئەوە بێ کە ئاماژەی پیرۆز بەنێو برووسکە و باڵدا دابەزێ. هەندێ جار دەستی دەگرتم و ئاماژەی بۆ ئاسمان دەکرد و دەیگوت:

– "برا لیۆن تۆیش سەیرکە، تا بەڵکو بیبینیت. کتێبی پیرۆز دەڵێ، کاتێک خودا بۆ داوەریی دێ، خاچیش لە ئاسماندا هەڵدەسێتەوە، برا لیۆن دڵم خەبەری داوە کە خودا بۆ داوەریی کردن دێ!"

لە پێوپل و دەستەکانی خۆی ڕوانی.

– "برا لیۆن ئەمەش خاچە، جەستەی بونیام خاچە، باسکەکانت بکەوە ئەوسا بەچاوی خۆت دەیبینی کە خوداش بەسەرییەوە لە خاچدراوە!"

دەستی بۆ ئاسمان هەڵبڕی.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "ئەی مەسیح، من داوایەکم لێت هەیە، بەر لە مردنم ئەو داوایەم بۆ بەجێ بێنە: هەر چەندێک دەلوێ لێگەڕێ با جەستەم هەمان ئازار و عەزابی پیرۆزی تۆ بچێژێ..." وەک ئەوەی وڕێنە بکا، گوتی: "هەمدیس ئازار و عەزابی پیرۆزی تۆ..."

دەست و پێی لە جبەکەیەوە پێچا. لە ژێر لێوەوە گوتی: "دەیەشێن. برا لیۆن ڕەحمەتت لێ بێ، بەتەنێ لەگەڵ ئازارەکەمدا جێم بێڵە!"

بەنیگەرانییەوە جێمهێشت. خودایە، گەر کڵپەکەی دامرکێتەوە و هێشتا ئەمیش نەبووبێتە خۆڵەمێش! هەرچەندێک جێژنی خاچ نزیک تردەبۆوە، ڕۆژانە فرانسیسکۆسم دەبینی کە لە شادومانیدا و لە تێکۆشان و لەعەزابدا دیارنەدەما. وی ئازارەکانی حەشاردەدا، بەڵام من هەستم دەکرد کە دەست و پێوپلی بەئێشێکەوەن، ئێشێک لەحەوسەڵە بەدەر. بەجەستە لاواز و شەکەتەکەی پەلی دەکوتا تا ئەو عەزابە سەروو ئینسانییە، تا ئەو عەزابەی مەسیح تەجروبەکا. چما جەستەی بونیام دەکرا بەرگەی ئەوها عەزابێک بگرێ؟

ترساو و شڵەژاو هەموو ڕۆژێک بێ سرتە دەڕۆیشتم و خۆم لەپشت گاشەبەردێکی بەرامبەر کوختەکەی فرانسیسکۆس دەنایەوەو چاودێریم دەکرد. ئەو ئیدی بۆ ئەشکەوتەکە نەدەچوو، بەڵکو بەسەر گاشەبەردەکەی نزیک کوختەکەیدا هەڵدەگژا و دەستەکانی هەڵدەبڕی و بەدرێژایی ڕۆژ وەک بەرد بێدەنگ و بێجووڵە دادەنیشت و نزای دەکرد. دەمەو ئێوارەش وەک بڵێی تیشکێک ڕوخساری لە خۆوە پێچابێ، قژی سەری ئاگری دەگرت.

بەدرێژایی شەوی پێش جێژنی خاچ نەمتوانی چاوان لێک نێم، کەوتبوومە سەر ئەژنۆ تا عیبادەت کەم، بەڵام خەیاڵم هەر لای فرانسیسکۆس بوو، هەستم دەکرد وەک بڵێی برووسکەیەکی خەتەرناک لەسەری دابێت، هەوای ئەو دەوروبەرە کڵپەی دەسەند، هەستامەوە و لە کوختەکەم هاتمە دەرێ، بەژوور سەرمەوە ئاسمان ئاگری گرتبوو، ئەستێرەکان بڵێسەیان دەدا و وەک پریشکی ئاگر خۆیان ڕادەپسکاند و بەرەو عەرد دادەبەزین، شیرەڕێ بەڕەنگێکی سپی وەک شیر دەدرەوشایەوە، شەو تەنک و بلوورین، گاشە بەردەکان پرشنگیان دەدا، باڵندەکانی شەو بەدەنگێکی کپ باڵەکانیان لێک دەدا و لەم درەختەوە دەفڕین

بۆ ئەو درەخت و دەیانقریشکاند، بایەکی ئارام و نیوە گەرم هەڵی کرد و پەلکی درەختەکانی هێنایە لەرە. نەمدەزانی ئەو ئارامییە چێژبەخشە لەکوێوە دێ، ڕاوەستام و لەدەوروبەری خۆمم ڕوانی، ئاسمان پڕ بوو لە شمشێر و عەردیش لەخوارەوە وەک ژنێکی ملکەچ لەوپەڕی میهرەبانی و گوێڕایەڵی خۆیدا بوو.

ئەو کاتەی کە لە کوختەکەی فرانسیسکۆس نێزیک دەبوومەوە، دڵم کەوتە خورپە، لەبەر ئەوەی لە شەوانێکی ئاوهادا کە ئاسمان تووڕە و عەردیش گوێڕایەڵ و ملکەچ بێ و ئاوها شنەیەکی بەهارییش هەڵیکردبێ، ئەوا لەو شەوانەدا موجیزە ڕووی دەدا. لەودیو گاشەبەردەکەمەوە خۆم حەشار دا و سەیرم کرد، فرانسیسکۆس لەدەرەوەی کوختەکەی کەوتبووە سەر ئەژنۆ و نزای دەکرد، هالەیەک ڕووناکی بەلەرەلەر هات و دەوری فرانسیسکۆسی دا و دەست و ڕوخساری ڕووناک کردەوە، بەئاشکرا دەست و پێیم دەبینی کە دەدرەوشانەوە، نا، نەدەدرەوشانەوە، بەڵکو کلّپەیان سەندبوو.

ماوەیەکی درێژ لەوێدا دانیشتم و لە فرانسیسکۆسم دەنۆڕی، (با) کە خستبووی، لەرە لەگەڵایەکەوە نەدەهات، ڕووە و خۆرهەڵات ئاسمان بەڕەنگێکی سپی ڕووناک بۆوە، ئەستێرە گەورەکان دادەگیرسان و دەکوژانەوە و لەئاسماندا کەوتبوونە سەما، یەکەمین بێچووە پەڕەسێلکە لەنێو پەلکی درەختێکەوە چریکاندی، شەو ئەستێرە و تاریکییەکانی کۆکردەوە و خۆی ئامادەی ڕۆیشتن کرد. لەناکاوێکڕا تیشکێکی بەهێز، تیشکێکی شین و سەوز لە ئاسمانەوە وەدیارکەوت و کشا، ڕوانینم هەڵبڕی، (سێراف)[*]ێک وەک ئاگرێکی شەش باڵ دابەزییە خوارەوە و مەسیحی بەلەخاچدراوی لەباڵەکانییەوە پێچا. دووباڵ سەری و دووباڵی تر جەستەی و دووباڵەکەی تریش هەر دوو باسکی. ئالڤێرنا گەمارۆدرا بەکلّپە، تیشکەکە نزم بۆوە و دەشتەکەی ڕووناک کردەوە، لەخاچدرا و بەوژەی باڵ لێکدانەوە، خۆیدا بەسەر فرانسیسکۆس داو وەک هەورە برووسکەیەک ڕایوەشاند. وەک بڵێی کەسێک بزمار بەئازای جەستەیدا داکوتێ، قیژەیەکی بەسوێ لە فرانسیسکۆسەوە هەستا، ئەوجا وەک ئەوەی لە فەزادا لە خاچ بدرێ هەرتک باسکی کردنەوە. چەند وشەیەکی نەغمە ئامێزم ژنەفت، بەڵام وەک ئەوەی ئەو بوونەوەرە شەش باڵە تەیر بێت نەمتوانی یەکەمین وشەکانی لەیەکتر جیاوەکەم، بەڵام بەئاشکرا لە هاوارەکەی فرانسیسکۆس حاڵیبووم کە گوتی: "زیاتر! زیاتر! من زیاترم گەرەکە!" دەنگی خوداش بەژوور سەرییەوە وەڵامی دەدایەوە: "هەوڵ مەدە لەوەندە زیاتر بێیتە پێشێ، سنووری هەڵگژان بۆ ئینسان لە کاتی لەخاچداندا تا ئێرەیە!" هەمدیس دەنگی فرانسیسکۆس نائومێدانە هاتەوە گوێ: "دەخوازم زیاتر بێمە پێشێ، دەخوازم تا سنووری هەستانەوە بێمە پێشێ!" دەنگی مەسیح لەنێو باڵەکانی سیرافەکەوە دەنگی دەدایەوە و دەیگوت: "فرانسیسکۆسی ئازیزم، چاوانت بکەوەو بنۆڕە، لەخاچدان و هەستانەوە یەک شتن!" فرانسیسکۆس هاواری کرد: "چما ئەی بەهەشت؟" دەنگەکە هەمدیس گوتی: "لەخاچدان و هەستانەوەو بەهەشت یەک شتن!" کاتێک مەسیح ئەو قسانەی کرد، هەورە گرمەیەک ئاسمانی هەژاند، پێ دەچوو کەسێک ئەمر بەو بوونەوەرە نەبینراوە بکا بەرەو باوەشی خودا بگەڕێتەوە، ئەوسا ئاگرە شەش

(*) سیراف یان سارۆفیم ئەو مەلایکەتەیە کە لە خزمەت خودادا کار دەکا.

باڵەکە دەسوبرد وەک بروسکەیەکی سوور و سەوز هەڵکشا و بۆ ئاسمان گەڕایەوە.

هەنووکە فرانسیسکۆس بەدەمدا کەوتبوو بەئەرزەکەدا و هەڵدەلەرزی، من لە پشت گاشە بەردەکە هاتمە دەرەوە و بەرزم کردەوە، خوێن لە دەست و پێیەوە دەچۆڕا، جبەکەیم قەد کرد، برینێکی گەورە لە لاکەلەکەیدا دەمی کردبۆوە، دەتگوت ڕمێک پێکاوێتی.

لەبەر خۆوە گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، باوکە فرانسیسکۆس..." بۆ ئەوەی هەمدیس بێتەوە هۆش خۆی، ئاوم پێیدا کرد. ئیدی نەمدەتوانی بەبرا بانگی بکەم، ئاخر ئەو بەبەرزایی باڵای زەلامێک سەروو براکان، سەروو ئینسان کەوتبوو. ئەو ئیدی بوورابۆوە و هیچی نەدەژنەفت و هۆشی بەخۆی نەبوو، تەنها ڕوخساری بوو کە لەترسدا ڕادەچڵەکی.

برینەکەیم بۆ شت، بەڵام دەسوبرد برینەکە دەمی کردەوە و هەمدیس خوێن لێیەوە فیچقەی کردەوە. دامە پرمەی گریان. پێم وابوو ئەم نەزیفەی ڕاناوەستێ و خوێن لەجەستەیدا نامێنێ و ئیتر دەمرێ. خودا چەند قورس کەوتبوو بەسەریدا، چەند بەهاژەیە بەخشندەیی خودا، ئیتر ئەو دەمرێ...

چاوانی کردنەوە و ناسیمییەوە.

بێ ئاگایانە گوتی: "برا لیۆن، چ شتێکت بینی؟"

– "بەڵێ باوکە، بینیم!"

–" ئەی هیچت بیست؟"

– "بەڵێ بیستم!"

– "برا لیۆن، سوێند بخۆ کە ئەو نهێنییە دەپارێزیت!"

– "سوێند دەخۆم. باوکە فرانسیسکۆس هەست بەچی دەکەیت؟"

– "بەترس!"

– "ئەی هەست بەشادومانی ناکەیت؟"

– "ترس!"

دەستی نایە سەر شانم. گوتی: "خۆت کۆکەرەوە، هەر ئەلعان دەڕۆین. گەشتەکەمان تەواو بوو، بۆ پۆرتیۆنکۆلا دەگەڕێینەوە، دەگەڕێینەوە بۆ ئەو شوێنەی لێی لەدایک بووم، دەخوازم هەر لەوێش بمرم!"

– "باوکە فرانسیسکۆس، لەبارەی مردنەوە مەدوێ!"

– "برا لیۆن، چما ئەی دەبێ بونیام لەبارەی چی ترەوە بئاخڤێ؟ لەبارەی ژیانەوە؟ بێدەنگ... مەگری؟ براکەم ئێمە بۆ چاوتروکانێک جیادەبینەوە و ئیدی تا ئەبەد یەک دەگرینەوە، ڕەحمەتی خودا لە برا مردن بێ!"

یارمەتیم دا تا دانیشێ، جبەکەم دڕاند و پارچە پارچەم کرد تا برینەکانی بۆ بەستم، بەسەر دەست و پێیدا کەوتم و بەگریانەوە لە کوختەکە چوومە دەرێ. ئیدی خۆر کەوتبوو.

لەبەر دەرگای کوختەکەمدا دانیشتم و کوڵی گریانم بەربوو. لەبەرخۆوە گوتم، سەفەرەکەمان تەواو،

سەفەرەکەمان تەواو، ئاخر فرانسیسکۆس گەییبووە ترۆپکی هەڵدێر، گەییبووە لەخاچدان و ئیدی بونیام لە توانایدا نەبوو پێ ئەولاوەتر دانێ... ئەو ئیدی چ ئاتاجی بەجەستەی نەبوو، ئەو ئیدی لە گوێدرێژەکەی دابەزیبوو، ئەو گەییبووە جێ، گەییبووە جێ... ئەی من چم کردبا ؟ کوێوە ڕۆیشتبام؟ من تیاچووم!

کاپتن لیکۆ بەبەشە ڕزقی ڕۆژانەوە هات. کە منی بەو شێوەیە بینی سەری سوڕما. گوتی: "ئەوە بۆچی دەگریت؟"

– "فرانسیسکۆس دەچێتەوە بۆ زێدی خۆی. براکەم دەترسم بۆ مردن بچێتەوە بۆ ئەوێ!"

خەمێک ڕوخساری برا لیکۆی داگرت.

– "ئەوە ئاماژەیەکی خەراپە! جۆرە مەڕێک هەن هەر کە سووسەی ئەوە دەکەن سەردەبڕدرێن، دەسوبرد گوریسەکانیان لەتوپەت دەکەن و بەسەر دیواری پشتیرەکەیاندا باز دەدەن و بەپەلە دەگەڕێنەوە بۆ ئەو شوێنەی لێی لەدایک بوون. هێی برا فرانسیسکۆسی بەسەزمان!"

وەڵامیم دایەوە: "براکەم، برا فرانسیسکۆس خۆی لە مردن ناترسێ، لەبەر ئەوە تۆ خەفەت بۆ ئەوە مەخۆ. ئەو دەڵێ: مردن کۆتایی نییە، بەڵکو سەرەتایە. ژیانی ڕاستەقینە لەدوای مردنەوە دەس پێ دەکا!"

– "دەشێ بۆ ئەو سەرەتا بێ، بەڵام بۆ ئێمە کۆتاییە. من خووم بەوەوە گرتبوو کە ڕۆژانە بۆ کوختەکانتان هەڵگژێم و تۆزێک نانتان بۆ بێنم و بەوەش شادومان بووم، هەروەک ئەوەی کارێکی فیداکارانە ئەنجام بدەم. بەڵام ئیتر لەمەولا..."

فرمێسکی چاوانی سڕی. گوتی: "باشە..." وای گوت و گریانەکەی قووت دایەوە: "ئەلعان دەڕۆم گوێدرێژێکی چکۆڵەی بۆ دێنم و بەتانییەکیش تا کورتانەکە گیانی نەڕووشێنێ. تۆ کۆی کەرەوە، هەر ئێستا دەگەڕێمەوە."

کەوتەڕێ و بۆ ماوەیەکی درێژ دەنگی خلۆربوونەوەی ئەو بەردانە دەبیسترا کە لەژێر پێیدا دەترازان.

***

دوای تاوێک گوێدرێژە چکۆڵەکە لەبەردەم کوختەکەی فرانسیسکۆسدا ئامادەکرا، بەتانییەکی سووری ئەستوور درابوو بەسەر کورتانەکەیدا. گەلێک بەپارێزەوە فرانسیسکۆسمان بەرزکردەوە و خستمانە سەر پشتی گوێدرێژەکە، فرانسیسکۆس ئازاری هەبوو، خوێن لەو پارچە پەڕۆیانەوە دەچۆڕا کە برینەکانیم پێ بەستبوو.

فرانسیسکۆس دەستە خوێناوییەکەی نایە سەر سەرە باریکەکەی. گوتی: "برا ئارنی، خودا بەخششی خۆی بەتۆ و بەم گوێدرێژە چکۆڵەیە و بەم بەتانییە سوورە عەتا بفەرمووێ، خودا لوتف بکا و ڕۆژێک هەمووتان پێکەوە بچنە بەهەشت!" بەکاوەخۆ سەفەرەکەمان بەرەوخوار دە سپێ کرد، لەناو قەدی نشێوەکەدا فرانسیسکۆس ئاماژەیەکی بۆ کاپتن لیکۆ کرد کە ڕاوەستێ. ئەوسا ئاوڕی دایەوە، دەستی هەڵبڕی و ماڵئاوایی لە ئالڤێرنا کرد.

– "ئەی چیای ئازیز، ئەی ئەو چیایەی خودا پێیناویتە سەر، سوپاس بۆ ئەو میهرەبانییانەی لەگەڵ منتا کرد، سوپاس بۆ ئەو زامانەی پێت بەخشیم، سوپاس بۆ هەموو ترس و شەونخونییەکان، سوپاس بۆ ئەو هەموو خوێنە! دەڵێن کاتێک مەسیح لە خاچدراوە، تۆ لەنێو هەموو چیاکاندا تاقە چیایەک بوویت کە لەریویتەوە و ناوەوەت خستۆتە سەر پشت، ئەوجا کیژە کەوەکانت کەوتوونەتە شیوەن و ڕۆڕۆیەک نەبێتەوە، بەدەم پەڕ ڕنینەوە ڕوانینیان بڕیوەتە ئۆرشەلیم. دڵی منیش وەک کەوێک کەوتبووە شین و ڕۆڕۆ، ئاخر مەسیح بەژوور گاشە بەردەکانی تۆوە لەفەزادا لە خاچ درا، ئەو پەیامێکی نهێنی داوە پێم و هەر ئەلعانیش بەڕێی کردووم، من ئیدی کەوتوومەتە ڕێ. ئالڤێرنا خودا حافیز، ئیدی ئێمە تائەبەد یەکتری نابینینەوە!" بێدەنگ کەوتینەوە داگەڕان بەچیاکەدا، چاوانی کاپتن لیکۆ هێشتا فرمێسکیان پێدا دەهاتە خوارەوە و سەر سمیشی دەدا.

بەهۆی ئەوەوە کاتێک شەبەقی دابوو، خەڵکی ئەو گوندانەی دەوروبەر تیشکێکیان لەئاسماندا بینیبوو، ئیدی هەموویان لەخەو ڕاپەڕیبوون، زەنگەکان کەوتبوونە زرنگە، هەمووان بینیبوویان وا ئالڤێرنا دەسووتێ و ئیدی هاواریان کردبوو: "فرانسیسکۆس بووەتە قەدیس! فرانسیسکۆس بووەتە قەدیس!" ئەوسا کەوتبوونە ڕێ و نەخۆشەکانیان لەگەڵ خۆ هێنابوو تا بەڵکو تازە قەدیس دەستیان پێدا بێنێ و شەفایان بدا.

کاتێک گوندنشینەکان ئێمەیان بینی، هەمووان شاڵاویان بۆ هێناین تا دەس بدەن لە دەست و پێ و ئەژنۆی فرانسیسکۆسەوە، بەڵام ئەو جوان خۆی لە جبەکەیەوە پێچاو و دەست و پێی شاردبۆوە تا خەڵکەکە زامەکانی نەبینن.

نەخۆشەکان هاواریان دەکرد: "باوکی پیرۆز، دەستمان تێوەبدە، سەیرمان کە، دەست ڕایەڵ کە و شەفامان دە!"

بۆ ساتێک فرانسیسکۆس خۆی لەبیرکرد، دەستی هەڵبڕی تا خەڵکەکە بەرەکەت بدا. کاتێک خەڵکەکە برینەکانی فرانسیسکۆسیان بینی، کەوتنە قیژە و نەڕاندن، ژنەکان شاڵاویان هێنایە پێشێ، ڕووپۆشەکانیان ڕاگرت تا خوێنەکەیان لەسەر بتکێ، پیاوەکان دەستیان ڕایەڵ کر و دەموچاویان لە خوێنەکەی هەڵدەسوو.

ڕوخسارەکان دڕندەییان لێ دەباری، ڕۆحەکان دڕندەییان لێ دەباری، ئەوانە بەعەزرەتەوە بوون قەدیس کوت کوت کەن و هەر یەکەیان کوتێکی بفڕێنێ و بیخاتە دەمی، بیکاتە هی خۆی، لە ناوەوەی خۆی بترنجێنێ، تا لەگەڵ قەدیسدا یەکانگیر بێ و دواجار ئەمیش خۆی ببێتە قەدیس. چاوانیان تاریک داهاتبوو، بەرپێی خۆیان نەدەبینی، لچ و لێویان لەکەفدا دەبریسکایەوە. من هەستم بەخەتەرێک کردو چوومە پێشێ.

هاوارم کرد: "ئەی خەڵکانی مەسیحی، تو خودا ڕێگەمان بدەن بڕۆین، ئاخر قەدیس پەلەیەتی هەرچی زووە بۆ شارەکەی خۆی بگەڕێتەوە. ڕەحمەتی قەدیستان لێ بێ ڕێگەمان بۆ بکەنەوە!"

دەنگە دڕندەکان لە هەموو لایەکەوە بەرز بوونەوە: "بۆی نییە بڕوا! ئێمە ڕێگەی نادەین بڕوا!"

- "دەبێ ئێسکەکانی لێرەدا بنێژرێ تا گوندەکەمان ببێتە جێنزرگەیەکی موبارەک!"
- "کڵێسایەکی بۆ ڕۆ دەنێین، ئەوسا هەموو دونیا بۆ عیبادەت و سەردانی ڕوو دەکەنە ئێرە."
- "قایم بیگرن نەبا هەڵبێ، ئەو هی ئێمەیە، هی ئێمەیە، هی ئێمەیە!"

لام بۆ کاپتن لیکۆ کردەوە، گوتم: "براکەم، من دەترسم، نیازیان خەراپە و دەیانەوێ برا فرانسیسکۆسمان لێ بسەنن، یارمەتیم بدە!"

فرانسیسکۆس دەستە خوێناوییەکانی لەبەر پشتوێنەکەیدا شاردبۆوە، سەری ڕۆبردبووە ناوەوە و چاوەڕێ بوو. ئارەقە تنۆک تنۆک بەنێوچەوانیدا دەتکایە خوار، هەمدیس چاوانی وەک دوو برینیان لێ هاتبۆوە کە خوێنیان پێدا دەهاتە خوار.

هاوارم کرد: "ڕوحمی پێ بکەن، چما نابینن خوێنی لێ دەچۆڕێ؟"

خەڵکەکە چەندێک خوێنی زیاتریان بینیبا، شێتگیرتر دەبوون.

خەڵکەکە هاواریان کرد: "ئەو هی ئێمەیە، ئێمە، ئێمە! ئێمە لەم گوندەدا هەرگیز قەدیسێکمان بەخۆوە نەبینیوە، وا ئەلعانیش خودا دانەیەکی بۆ ڕەوانە کردووین، لەکیسی خۆمانی نادەین و ناهێڵین لەدەستمان دەرچێ!"

- "گوریسێک بێنن و بیبەستنەوە!"

کاپتن لیکۆ نەیتوانی لەوەندە زیاتر دگان بەخۆیدا بگرێ. تێلایەکی لە پیرەمێردێک سەند، ئەوسا جڵەوی گوێدرێژەکەی گرت و پێشی کەوت.

نەڕاندی: "ڕێگەکە بکەنەوە! ڕێگەکە بکەنەوە! کەللەتان وردوخاش دەکەم ها! لە یادتان بێ من کێم، من کاپتن لیکۆم! دەی ڕێگەکە بکەنەوە!"

پیاوەکان سڵیان کردەوە و پاشەکشێیان کرد، بەڵام ژنگەل لە تووڕەییدا کەفیان دەچڕاند و خۆیان دا بەسەر فرانسیسکۆسدا، پڕیان کرد بەجبەکەیدا و هەلاهەلایان کرد، جەستە شینهەڵگەڕاوەکەی فرانسیسکۆس وەدیارکەوت.

فرانسیسکۆس لەبەرخۆیەوە گوتی: "منداڵەکانم، منداڵەکانم..." وای گوت و دایە قوڵپی گریان.

گوێدرێژە چکۆڵەکە لەرزە لەرز قاچی بۆ پێشەوە برد و ویستی بکەوێتە سەر چۆک، بەڵام کاپتن لیکۆ مشتێکی پێدا کێشا و هەمدیس هەستایەوە. خەڵکەکە شاڵاویان هێنایە پێشێ، بەڵام کاپتن لیکۆ تێلاکەی بادا و خەڵکەکە گوێیان لە هاواری زەلامێک بوو سەری شکا.

کاپتن لیکۆ تێلاکەی لە هەوادا بادا و قیژاندی: "بگەڕێنەوە دواوە، ئەی بێحورمەتیکەران بەقەدیس، بگەڕێنەوە دواوە!"

هەر کە نەخۆشەکان پیاوی قەدیسیان بینی دوور دەکەوێتەوە، کەوتنە هاوار هاوار و گریان.

- "بۆچی بەجێمان دەهێڵیت ئەی قەدیسی خودا! چما چ ڕوحمێکمان پێ ناکەیت؟ ئەی تۆ هاوار ناکەیت: ئەڤین! ئەڤین! ئەڤین! بەڵام ئەی کوانێ ئەڤین؟ دە دەستمان تێوە دە و شەفامان دە!"

فرانسیسکۆس ئاوڕی دایەوە و تەماشای کردن، سەیری کردن و لە چاوانییەوە فرمێسک و خوێن ڕژانە خوار. لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودا... خودا..." وای گوت و ئیدی نەیتوانی چ وشەیەکی تر بهێنێتە سەر زوبان. بەبەخشندەیی خودا لەوێ دەرچووین و ڕزگارمان بوو. ئیدی گەیشتینە دەشتەکە و هەناسەیەکی ئیسراحەتمان هەڵمژت.

کاپتن لیکۆ بەپێکەنینەوە گوتی: "برا فرانسیسکۆس، ئەوانە دەیانویست بەزیندوویی هەڵتلووشن، بەڵام ئەم تێلا پیرۆزە ئیشی خۆی کرد، بەڕوخسەتی جەنابت دەمەوێ ئەم تێلایەش لەگەڵ خۆمدا بۆ بەهەشت بێنم!"

لە گوندێکی چەپەک لامان دا و هەناسەیەکمان تێ گەڕایەوە، من دەبوو زامەکانی فرانسیسکۆس بشۆم و پارچە پەڕۆیەکی پاکژ پەیداکەم و زامەکانی پێ بەستم. لە ناوەڕاستی گوند لای کانی و ئاوێک لامان دا و لەوێ برینەکانیم شت. کاپتن لیکۆش سواڵی پارچە پەڕۆیەکی ئاوریشمینی کرد و گەڕایەوە لامان، پەڕۆکەم پارچە پارچە بڕی و برینەکانی دەست و پێ و لاکەلەکەی ڕاستیم پێ بەست.

- "باوکە فرانسیسکۆس ئازارت هەیە؟"

بەسەرسوڕماویی ئاوڕی بۆ دامەوە.

گوتی: "کێ ئازاری هەیە؟ ئازار چییە؟ برا لیۆن تێ ناگەم مەبەستت لە چییە!"

لە ڕاستیدا بۆ یەکەم جار هەستم بەوەکرد کە گۆڕانێکی تەواو لەڕوخساریدا ڕووی داوە. ڕوخساری بەئارامی و بەختەوەری ڕووناک ببۆوە، تاجێک لەڕووناکی بەسەر سەرییەوە و دەست و پێیشی پرشنگیان دەدا.

لای کانی و ئاوەکەوە دانیشتم و لە فرانسیسکۆسم ڕوانی، بینیم بەبێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە و سەیر مکا، دیارن امێنێ. هەنووکە دڵی بەتەنێ خودای تێدابوو. ئیتر تەواو، سەفەرەکە بۆ منیش گەییە کۆتایی، من لەنیوەی ڕێگەدا قەتیس مام، هەرگیز ناتوانم بیگەمێ، هەرگیز جارێکی تر یەک ناگرینەوە و هەرگیز جارێکی تر پێکەوە سەفەر ناکەین.

هەناسەیەکم هەڵکێشا، فرانسیسکۆس ئاوڕی بۆ دامەوە و قەدەرێک لێم ڕاما، زەردەخەنەیەکی چکۆڵە لەسەر لێوی نیشت.

ئاخرییەکەی گوتی: "برا لیۆن، دەتوانیت قەڵەمێک و قاقزێکم بۆ پەیداکەیت؟"

بەپەلە چووم بۆ لای قەشەی گوند و بەقەڵەم و قاقزەوە گەڕامەوە.

- "باوکە فرانسیسکۆس ئەوەتا!"
- "بنووسە!"

بەسەر قاقزەکەدا نووشتامەوە، قەڵەمەکەم بەدەستەوە گرت و چاوەڕێ بووم.

- "برا لیۆن ئامادەیت؟"
- "بەڵێ، ئامادەم!"

– "بنووسه:

خودایه تۆ پیرۆزیت، تۆ باڵاترینیت، تۆ تاقه کەسێکیت موجیزه دەنوێنیت.

تۆ بەهێزیت، تۆ مەزنیت، تۆ باڵاترینیت!

تۆ میهرەبانیت، تۆ هەموو میهرەبانیت، تۆ باڵاترین میهرەبانیت.

تۆ ئەڤینیت، تۆ ئەقڵیت، تۆ خۆنەویستی و تۆ حەوسەڵەیت.

تۆ جوانیت، تۆ دڵنیاییت، تۆ ئاشتیت، تۆ شادومانیت.

تۆ ئومێدی ئێمەیت، تۆ دادیت، تۆ هەموو سەروەتی ئێمەیت.

تۆ پارێزەری ئێمەیت، تۆ بەرگریلێکەری ئێمەیت، تۆ قەڵغانی ئێمەیت.

تۆ لە ڕۆحی ئێمەدا، مەزنترین تامی شیرینیت!"

هەر چەندێک زیاتر وشەکانی پێ دەنووسیمەوە، زیاتر دەهەژا، دەست و پێی هەڵدەلەرزین، بۆ ساتێک وەک ئەوە وابوو بیەوێ و هەستێ و بکەوێتە سەما، بەڵام نەیتوانی بەسەر پێوە خۆی ڕاگرێ و بەئەرزەکەدا کەوت.

– "خودایە ئەوە چ شادومانییەک بوو، ئەوە چ بەختەوەرییەک بوو! ئاسمان دابەزیبووە سەر عەرد، ئەوانە بونیام نەبوون کە دەوریان دابووم، بەڵکو ئەستێرەکان بوون. چما هەموو شتێکت نووسی؟ هەموو شتێک؟"

– "بەڵێ باوکە فرانسیسکۆس، هەموو شتێکم نووسی!"

وام گوت و هەستم کرد مارێک بەدڵییەوە داوم. هەستم بەو بەختەوەرییە نەدەکرد کە وی باسی دەکرد، ئاخر ڕۆحم ژەهراوی ببوو، لە دەوروبەری خۆمم ڕووانی، چ کەسێکم نەبینی، فرانسیسکۆس لێم دوورکەوتبۆوە و جێی هێشتبووم، تا ئەبەد جێی هێشتبووم.

– "برا لیۆن بەردەوام بە لەنووسین، لە خوارەوە بەپیتی گەورە بنووسە: (برا لیۆن، خودا ئاوڕت لێ بداتەوە، ڕوخسارت پاکژ و ڕووناک کاتەوە! برا لیۆن خودا دەستی بنێتە سەر دڵت و سەبووریت بداتەوە!) ئەمەشت نووسی؟"

بەچاوانێکی پڕ لە فرمێسکەوە وەڵامیم دایەوە: "بەڵێ باوکە فرانسیسکۆس، ئەوەشم نووسی!"

– "قاقز و قەڵەمەکەم بدەرێ، منیش دەمەوێ بنووسم."

قەڵەمەکەی هەڵگرت، بەڵام نەیتوانی بەدەستییەوە بگرێ. بەهەوڵێکی زۆر توانی کەللە سەرێک لە قەراغی قاقزەکەدا و لە سەرووپەوە خاچێک و لە سەرووتریشەوە وێنەی ئەستێرەیەک بکێشێ.

– "برا لیۆن، هانێ ئەم قاقزە هەڵگرەو بیپارێزە. هەر کاتێک خەم و پەرۆشیی زۆریان بۆ هێنایت، ئەوا لەبەر پشتوێنەکەتی دەربێنەو بیخوێنەرەوە، ئەو کات منت بیر دەکەوێتەوە. وەیادی خۆتم بێنەرەوەو بزانە کە چەندێکم خۆشویستوویت!"

***

دوانزە

تا زیاتر ئەو ڕۆژانە وەیاد بێنمەوە کە بۆ زێدی باوان گەڕاینەوە، زیاتر لە ڕاستی قسەکەی ئیگیدیۆ دڵنیادەبم کە دەیگوت بۆنێک لە قەدیسانەوە دێ بەنێو چیا و دارستانەکاندا هەڵدەکا و دزە دەکاتە ماڵەکانەوە. ئیدی خەڵکی زەندەقیان دەچێ، ترس و دڵەڕاوکێ باڵیان بەسەردا دەکێشێ، دەکەونە بیرکردنەوە لە هەموو گوناهەکانیان، دەکەونە تێفکرین لە هەموو کردەوە ناچیزە و شەرمەزارانەکانیان، هەموو ئەو سووکایەتی پێکردنانەی ڕۆحیان وەبیر دەکەوێتەوە کە پێیان وابووە بیر چوونەتەوە و زەمەن چ ئاسەوارێکی لێ نەهێشتوونەتەوە. دۆزەخ بۆ هەڵلووشینیان دەمی دادەپچڕێ، خەڵکەکە شپرزە دەبن، بۆنی هەوا دەکەن و ڕوویان بەو لایەدا وەردەگێڕن کە بۆنەکەی لێوە هەڵی کردووە و ئیدی بەلەرزە لەرز بەرەو پیری دەچن.

ئەو برایانەی بۆ فرانسیسکۆس بەوەفابوون و لە پۆرتیۆنکولا مابوونەوە، بەپەلە کەوتنەخۆ و فرانسیسکۆسیان لەسەر عەردەکە، لە کوختەکەیدا ڕاکشاند. ئیدی چ خوێنێک لەجەستەیدا نەمابوو، برایان دەوریان دا، ماچیان کرد و لێکدا لێکدا لێیان دەپرسی چما چۆن ئەو برینانە کەوتوونەتە جەستەی، لێیان دەپرسی لەخاچ درا و لەنێو باڵەکاندا چۆناوچۆنی درەوشاوەتەوە و ئەو وشانە چی بوون کە بەئەمانەت بەمی سپاردوون. بەڵام فرانسیسکۆس دەست و پێی شاردبۆوە، شادومانییەکی ڕووت، گا دەیهێنایە پێکەنین و گا دەیخستە گریان، ئەو ئیدی بەسەر ئازارەکەیدا زاڵ ببوو، هەستی دەکرد ئەوە خۆی نییە ئازار دەچێژێ، بەڵکو کەسێکی ترە، ئەو ئیدی لەدونیا چوو بووە دەرێ و هەنووکەش بەمیهرەبانییەوە لە هەموومانی دەنۆڕی.

بەردەوامیش خەڵک پەیتا پەیتا لە گوند و شارە دوورەکانەوە هورووژمیان بۆ زیارەتکردنی دەهێنا، ئەوانە زیارەتکارانێک بوون کە بۆنی ئەو زاتە قەدیسە هەڵیدەگرتن و دەهاتن، هەندێکیان دووچاری نەخۆشیی ڕۆحی و هەندێکی تریشیان موبتەلای نەخۆشی جەستەیی ببوون، دەهاتن و دەستیان لە فرانسیسکۆسەوە دەدا و پێوپلیان ماچ دەکرد. ئەمیش تەنێ چەند وشەیەکی پێدەگوتن، چەند وشەیەکی ساکار کە ئەوان لەبیریان کردبوون: ئەڤین، یەک دڵی، خۆنەویستی، ئومێد، هەژاری. هەنووکە ئەو وشانە لەسەر زاری بۆ یەکەمین جار مانایەکی قووڵی پڕ لە دڵنیاییەکی نهێنی ئامێزیان لەخۆدەگرت، خەڵکەکە بەو وشانە سەبوورییان دەهاتەوە، سەریان سوڕمابوو لەوەی کە ڕزگاریی هێند هاسان و هێند لێیانەوە نزیک بووە، زۆر لەو خەڵکانە دوای زیارەتکردنی فرانسیسکۆس، هێند دەگۆڕان، هێند دەکرانەوە و هێند نەرم و نیان دەبوون کە کەسوکارەکانیان نەیاندەناسینەوە. ئیدی ئەو خەڵکانەی تریش دەکەوتنە خۆ و ڕێی زیارەت کردنی قەدیسیان دەگرتەبەر و بەعەزرەتەوە بوون لێویان بەدڵۆپێک لەو ئاوە نەمرە تەڕکەن کە لە لێوی فرانسیسکۆسەوە بەخوڕ دەڕژا.

ڕۆژێکیان فرانسیسکۆس شەکەت و ماندوو چاوانی لێک نا، منیش بەچیچکانەوە لەپاڵیا دانیشتم، گەرمایەک بوو سووتێنەر، بەباوەشێنێکی لە گەڵای چنار چنراو خۆمانم باوەشێن دەکرد. خانمێکی بەساڵاچووی جلکی نەجیبزادان پۆش هات، زۆر بەدیقەت خۆی لەشاڵێکی ڕەشەوە پێچابوو، بەئەسپایی

نزیک بۆوە تا فرانسیسکۆس خەبەر نەکاتەوە، ئەوجا لەسەر ئەژنۆ لەپاڵیدا دانیشت. دانەویەوە و بێدەنگ دەست و پێی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و بەسەرپەنجەکانی قژە ئارەقاوییەکەی نەوازش کرد. نەوازشکردنەکەی هێند میهرەبانانە بوو کە ناچار بووم سەرهەڵبڕم تا بزانم ئەم خاتوونە نەجیبزادە ڕەشپۆشە کێیە. هەر لە فرانسیسکۆسی دەنۆڕی و چاوانی لەسەر نەدەترووکاند، لە ساتێکدا لێوی جولاند و گوتی: "کوڕەکەم..." وای گوت و دایە قوڵپی گریان.

ڕاچڵەکیم و تێگەیشتم. لەبەرخۆوە گوتم: "خاتوو پیکا، خاتوو پیکای نەجیبزادە..."

تۆزێک شاڵەکەی لابرد و ڕوخساری وەدیارکەوت، پیر ببوو، ڕوخساری ڕەنگپەڕیو و پڕ بوو لە چرچ و لۆچ. سەری ڕاوەشاند.

– "ئاخ، برا لیۆن من کوڕەکەمم پێ سپاردیت، تۆیش ئەمەت داومەتەوە!"

– "خاتوو پیکا من نا، بەڵکو خودا!"

سەری دانەواند و لەبەرخۆیەوە گوتی: "بەڵێ... خودا..."

وای گوت و هەمدیس چاوە فرمێسکاوییەکانی بڕییەوە کوڕەکەی. لە ڕاستیدا هەنووکە کوڕە ئازیزەکەی وەک پارچەیەک پەڕۆی لێ هاتبوو، پارچەیەک پەڕۆی شەلاڵ لە خوێن کە لەسەر عەردەکەدا کەوتبوو.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "چما ئەمە کوڕەکەی منە؟ ئەمە فرانسیسکۆسەکەی منە؟"

وای گوت و لە فرانسیسکۆسی نۆڕی و دایەوە قوڵپی گریان و هەوڵیدا هەمدیس بیناسێتەوە.

فرانسیسکۆس چپەچپەکەی ژنەفت و چاوانی کردەوە، دایکی بینی، ناسییەوە و دەستەکانی بۆ ڕایەڵ کرد.

– "دایکە، دایکە، هاتیت؟"

– "کوڕەکەم... ئیدی نازانم بەچی بانگت کەم، باوکەکەم، کوڕەکەم، ئەو پێنج برینە ماچدەکەم کە خودا پێی بەخشیویت. من هاتووم تا داوایەکت لێ بکەم، ئەو شیرە وەیاد بێنەوە کە لە مەمکەکانی من هەڵتمژتووە و داواکەم ڕەت مەکەوە!"

– "یادمە، یادمە، دایکە هەموو شتێکم یادە، کاتێک چووم بۆ لای خودا، هەموو ئەو شتانەم لەگەڵ خۆدا بردو داوام لێ کرد بەرەکەتیان بدا. دایکە داواکەت چییە؟"

– "قژم ببڕە، بەخوشکە پیکا بانگم کە و ڕێم بدە لە دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ پەنا بگرم. من ئیدی نە مێرد شک دەبەم و نە کوڕ، دەمەوێ خۆم لە دونیا گۆشەگیر کەم!"

– "ئەوە بەس نییە، دایکە ئەوە بەس نییە کە خۆت لە دونیا گۆشەگیرکەیت، تۆ دەبێ هەست بەخودا بکەیت و بڵێیت: سوپاس بۆ خودا، من ئیدی چ مێردم نییە، من ئیدی چ کوڕم نییە! بەڵام خودام هەیە، هەموو شتێکم هەیە و دەمەوێ بچمە کڵێسای قەدیس دامیانۆ، نەک لەبەرئەوەی ڕقم لە دونیایە، بەڵکو لەبەرئەوەی خودام خۆش دەوێ!"

خاتوو پیکا هەوڵی دا هەنسکە هەنسکی گریانەکەی پیش پێ بخواتەوە و گوتی: "من دەچم بۆ

کڵێسای قەدیس دامیانۆ، چونکە خودام خۆشدەوێ. باوکە فرانسیسکۆس بەرەکەتم بدە!"

فرانسیسکۆس بەزەحمەت ڕاست بۆوە و دانیشت، من یارمەتیم دا. پاڵی دا بەو بەردەوە کە وەک سەرین بەکاری دەهێنا.

– "چما سەروەت و سامانەکەت بەسەر هەژاراندا دابەش کردووە؟ ئایا بۆ خاتوونی پیرۆزی هەژاری نووشتاویتەوە و کڕنۆشت بۆ بردووە؟ ئایا ئاسوودە و بەدڵێکی خۆشەوە، هەر وەک ئەوەی لەنەخۆشییەکی کوشندە چاک بووبیتەوە، لەماڵە دەوڵەمەندانەکەت هاتوویتەتە دەرێ؟ ئایا هیچی تر لە دونیادا شک دەبەیت؟"

– "هیچ شتێک باوکە فرانسیسکۆس، هیچ شتێکی تر شک نابەم!"

ئەوجا دەستی نایە سەر سەری دایکی و بەرەکەتی دا: "خوشکە پیکا، بەرەکەتی منت لێ بێ. بچۆ بۆ لای خوشکە کلارا و داوای لێ بکە قژت ببڕێ و جبەیەکت بداتێ. خودا حافیز، ڕەنگە ئێمە ئیدی یەکتر نەبینینەوە!"

خاتوو پیکا دایە قوڵپی گریان. کەوت بەسەر سینگی کوڕەکەیدا، باوەشی کردەوە و بەرزی کردەوە و وەکو منالێکی چکۆڵە بەسۆزەوە بەخۆیەوە گوشی. پاشان توند شاڵە ڕەشەکەی لە خۆیەوە پێچا و ڕێگەی دەیرەکەی قەدیس دامیانۆی گرتە بەر.

فرانسیسکۆس ئاوڕی دایەوە و منی بینی.

– "برا لیۆن، خەڵکانێک کە باوەڕیان بەخودا نییە چۆن دەتوانن تا ئەبەد لەدایکیان جیاببنەوە و دڵیان وردوخاش نابێ؟ چۆناوچۆنیی دەتوانن بەرگەی عەزابی جودایی و ئەو تاڵی و تفتییە بێ ئەندازەیە بگرن؟ دڵی ئەو خەڵکانە وەک چرایەکی پێکراوە کە خەریکە دەکوژێتەوە. برا لیۆن تۆ چ دەڵێیت؟"

من حەپەسابووم، ئاخر چیم گوتبا؟ چما ئەوەی خودای خۆش دەوێ ئیدی چ شتێکی تری لە دونیادا خۆش ناوێ؟ چ جۆرە سۆزێکی بۆ شتێکی تر لە دونیادا نییە؟ چما ئەوەی خودای خۆش دەوێ ڕۆحی ئاگری گرتووە و بەکڵپەکەی دایک و باب و خوشک و براکانی دەبنە خۆڵەمێش؟ بەکڵپەکەی شادومانی و خەم دەبنە خۆڵەمێش؟ بەکڵپەکەی هەموو شتێک دەبێتە خۆڵەمێش؟

وەڵامیم دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، دێتەوە یادم جارێکیان لە ئاسیزیی حەسحەسەکە لەنیوەی شەودا کەوتە هاوار هاوار: ئاگر کەوتۆتەوە! زەنگەکان کەوتنە زرنگە و خەڵکی نیوە ڕووت بەهەڵەداوان هاتنە سەرجادەدە. بەڵام چ ئاگرێک نەکەوتبۆوە، بەڵکو باوکە فرانسیسکۆس ئەوە ڕۆحی تۆ بوو ئاگری گرتبوو، لەناوجەرگەی ئەو ئاگرەشدا هەموو شتێک دەسووتا. بنۆڕە، هەنووکە ئەو ئاگرە چۆن دایکتی کردۆتە خۆڵەمێش!"

وەڵامی نەدامەوە، بەڵکە تەماشای دەست و پێوپلی خۆی کرد و لێوی گەست، ڕەنگی پەڕیبوو.

– "باوکە فرانسیسکۆس ئازارت هەیە؟"

وەڵامی دامەوە: "بەڵێ برا لیۆن، کەسێک ئازاری هەیە!"

هەموو هێزی دایە بەر خۆی و هەستایە سەرپێ.

گوتی: "لێگەڕێ با ئازار بچێژێ، لێگەڕێ با لەنێو کلّپەکاندا بناڵێنێ، ئێمەیش سەرمان بەرز ڕادەگرین! ئەو سێ جحێڵەت دێتەوە یاد، (ئانانیاس)، (ئازاریاس) و (میسایل)، چ گۆرانییەکییان چڕی کاتێک جەلادەکەی (بابیلۆن) خستنییە ناو کوورەیەکی سووتێنەرەوە؟ وەرە ئەی شێری خودا، وەرە پێشێ، دەی با گۆرانی بڵێین و چەپڵە بکوتین! ئاخ گەر بمتوانیبا لەسەر پێی خۆم ڕاوەستابام و سەمام کردبا! من دەس پێ دەکەم، تۆیش لە گەڵما بیلێرەوە و ڕیتمی گۆرانییەکە ڕاگرە!"

ئەوجا بەچەپڵە کوتانەوە و بەدەنگێکی بەزەوق و زاڵ کەوتە چڕینی گۆرانییەکە:

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی هەموو کارەکانی خودا کەن، بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.

ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی هەموو ئاوی ئاسمان کەن، ئێوە ستایشی هەموو گرووپەکانی(*)کەن،

بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا هەڵدەن و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.
ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی خۆر و مانگ و ئەستێرەکانی ئاسمان کەن،
بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.
ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی باران و سێبەر، ئێوە ستایشی هەموو ڕۆحەکانی کەن،
بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا هەڵدەن و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.
ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی ئاگر و گەرمایی، ئێوە ستایشی سەرما و ئاو کەن،
بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.
ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی زوقم و بەفر و بەستەڵەک کەن،
بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.
ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی ڕووناکی و تاریکی، ئێوە ستایشی ڕۆژ و شەو کەن،
بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.
ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی عەرد و چیا و گردۆڵکەکان،
ستایشی هەموو ئەو شتانە بکەن کە لەسەریان دەڕوێن،
بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرزو پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد.
ستایشی خودا کەن، ئێوە ستایشی سەرچاوە و زەریا و ڕووبار و نەهەنگ کەن،
ئێوە ستایشی هەموو ئەو بوونەوەرانە کەن کە لە زەریا و وشکاییدا دەژین،
بالۆرەی سوپاسگوزاریی بەسەردا بڵێین و بەرز و پیرۆز ڕای گرن تا ئەبەد."

گۆرانی دبێژاو چەپڵەی دەکوتا، نائارامانە قاچی دەبزوواند، دەیویست سەما بکا بەڵام نەیدەتوانی، من

(*) گرووپ: مەبەست لە گرووپەکانی بونیادەم و ئاژەڵ و پەلەوەرانە.

هەرگیز فرانسیسکۆسم ئاوها خەنی و شادومان نەبینی بوو. ئەو ئاگرەی بەربووە ڕوخساری و دەیجوو، هەنووکە ببووە نوور. لەو ساتەوەختەوە کە لەخاچدراو لەئاسمانەوە خۆی دابوو بەسەریدا، ئیدی ئەم جەستەی سووکەڵە و دڵی لێوڕێژ ببوو لەمتمانە و ئیمان.

ئیتر هەرگیز نە بەشەو و نە بەڕۆژ جێم نەدەهێشت، دوێنێش لە کازیوەدا، چاوانم کردەوەو بینیم کە بێدەنگ پاڵی دابوو بەسەرینەکەیەوە و زەردەخەنەی دەهاتێ.

– "باوکە فرانسیسکۆس، چ خەونێکی خۆشت بینیوە کە ئاوها ڕوخسارت پرشنگ دەدا؟"

– "چما ئەو خوێنە نابینی کە لە لەشم دەچۆڕێ؟ برا لیۆن ئیتر من چ پێویستییەکم بەخەون هەیە؟ تا ئەلعان من گریاوم و سینگی خۆم کوتاوە و هاوارم بۆ خودا بردووە کە لەگوناهەکانم ببوورێ، بەڵام هەنووکە خودا دەبینم ئیسفەنجێکی پێیە و خەریکی سڕینەوەی هەموو شتێکە، دواجار وی نە شمشێری پێیەو نە تەرازوو، بەڵکو ئیسفەنجێکی پێیە. گەر بمتوانیبا خودای میهرەبانم وێنە کێشابا، ئەوا وێنەیم دەکێشا کە ئیسفەنجێکی بەدەستەوە بێت. برا لیۆن، هەموو گوناهەکان دەسڕدرێنەوە، هەموو گوناهباران ڕزگاردەبن، برا لیۆن شەیتانیش ڕزگاری دەبێ، دۆزەخیش چ نییە جگە لە حەوشەی پێشەوەی بەهەشت!"

– "بەڵام ئاخر..." ویستم بدوێم، بەڵام فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و ڕێگەی نەدام بئاخڤم.

گوتی: "وس بە! گەورەیی خودا هەرزان فرۆش مەکە!"

***

ڕەوڕەوەی عەرد دەسووڕایەوە، وەرزی باران بارین داهات. فرانسیسکۆس چاوانی لێک دەنا و گوێی بۆ دەنگی ئاو ڕادەدێرا کە لە ئاسمانەوە بەسەر عەردا دەڕژایە خوار. ڕوخساری وەک بەردێک کە باران تەڕی کردبێ دەدرەوشایەوە، داوای لێ کردم بیبەمە بەر دەرگای کوختەکە تا لەوێ دەست ڕایەڵ کا و هەست بەو دڵۆپانەی بارانکا کە بەر دەستی دەکەون.

لەپی دەستە پڕ لە ئاوەکەی پیشان دام و گوتی: "ئەمە دوایین بەشە سواڵیی منە!" ئەوجا دانەوێوە و بەچێژ و سوپاسگوزارییەوە دەمی نا بەئاوەکەوە و هەڵی مژت.

لەو کەشە شادومانییە ڕووتەدا، جەستەی شی دەبۆوە و وێران دەبوو، هەموو ڕۆژێک نیوەی جەستەی ڕۆدەچووە ژێر عەردەوە و نیوەکەی تریشی بەرەو ئاسمان هەڵدەکشا، بونیام دەیتوانی بەئاشکرا ئەو دوو نیوەیەی فرانسیسکۆسیان پێکهێنابوو ببینێ کە لەیەکتر جودا دەبوونەوە.

ڕۆژێکیان گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، بەو زوویییە مەڕۆ، ئاخر هێشتا بازنەکە نەهاتۆتەوە یەک، تۆ هەمیشە بەعەزرەتەوە بوویت بۆ عیبادەت، دیدەنی مەرقەدی پیرۆز بکەیت، بەڵام هەر نەچوویت!"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ.

– "برا لیۆن چ گرنگ نییە، من بەهای ئەوەم نەبووە ئەو دیدەنییەم پێ ڕەوا ببینرێ، چ گرنگ نییە، مەرقەدی پیرۆز خۆی دێ بۆ دیدەنی من، بۆ دیدەنی منی گوناهبار."

بەردەوام و هەمیشە قوتابییە دێرینە ئازیزەکان لەهەموو لایەکەوە بۆ ماڵئاوایی کردن لە مامۆستاکەیان دەهاتن. بەهەواڵی ئەو وڵاتانەوە دەهاتن کە سەردانیان کردبوون تا پەیڤی ئەڤین و هەژاریی بەگوێی خەڵکەکەیدا بدەن، لە دارستانە بێ ڕوحمەکانی ئەڵمانیادا ژمارەیەک لەو برایانە شەهید کرابوون، لە فەڕەنسە بەتاوانی کوفر گرتبوویانن و ئیفلیجیان کردبوون، لە هەنگاریا شوانەکان سەگیان تێ بەردابوون و جوتیاران بەڕمی گا پێکابوویانن، لە شوێنانی تریش جلکیان بەبەرەوە نەهێشتبوون و لێ گەڕابوون ڕووت و قووت لەنێو بەفردا هەڵبلەرزن. فرانسیسکۆس گوێی بۆ هەموو ئەو قسانە ڕادەدێرا و ڕوخساری پرشنگی دەدا، خەنی و بەختەوەر ستایشی ئەو برایانەی دەکرد کە عەزابی شەهادەت و سووکایەتی پێکردنی خەڵکیان چەشتووە.

گوتی: "کامەیە شاڕێگەی بەهەشت؟ سووکایەتی خەڵکی. ئەی کورتترین ڕێگە کامەیە بەرەو بەهەشت؟ مردن!"

هەنووکە بێرناردۆ، جەنابی پێترۆ، ماسیۆ، کێدرۆ، ڕوفینۆ، ئانگیلۆ، ئیرێنیۆو باوکە سیلڤێستێر بۆ سەردانی هاتن. خوشکە کلارا پەیامێکی ناردبوو: "باوکە فرانسیسکۆس، بەخششی خودا بەسەرتا بڕژێ مۆڵەتم بدەرێ تا بێم و ئەو ئاسەوارانەی سەر جەستەت بپەرستم!" فرانسیسکۆسیش وەڵامی دابۆوە: "خوشکە کلارا، تۆ پێویستت بەوە نییە ببینیت تا باوەڕ بێنیت، تۆ پێویستت بەوە نییە لەمس بکەیت، خوشکە کلارا چاوانت لێک نێ و ئەوسا من دەبینی!"

– "باوکە فرانسیسکۆس، بۆچی مۆڵەتی نادەیتێ بێت و بتبینێ؟ چما بەزەییت پێیدا نایەتەوە؟ کارێکی زۆر میهرەبانانەی بەرامبەر دەکەیت گەر مۆڵەتی بدەیتێ بێت!"

– "بەزەییم پێیدا دێتەوە هەر بۆیە لێناگەڕێم بێت. برا لیۆن ئەو ئیدی دەبێ ڕابێ، دەبێ ڕابێ کە بەبێ جەستە ببینێ. برا لیۆن هەروەها دەبێ تۆیش ڕابێیت، هەموو ئەوانەش دەبێ ڕابێن کە منیان خۆش دەوێ!"

چاوانم لەشوێنێکی دوور بڕی تا نەمبینێ کە دەگریم. ئاخر تاسەم بەو ئامادەییە نەبینراوەی نەدەشکا، گەر ئیدی فرانسیسکۆسم نەبینیبا زایە دەبووم.

وابزانم فرانسیسکۆس بیر و خەیاڵمی خوێندەوە، چونکە زاری بۆ دڵنەوایی کردنم هەڵێنا، بەڵام هەر لەو ساتەدا دوایەمین کەس، برا ئێلیاس هات تا سڵاو و خودا حافیزیی لێ بکا. ئەو هەر ئەلعان لەسەفەرێکی درێژ گەڕابۆوە، ئاڵتوونێکی فرەی کۆکردبۆوە و بناغەی بۆ ڕۆنانی کڵێسایەک، کڵێسایەکی زۆر گەورە لە ئاسیزیی لێدابوو، کڵێسایەک بەنەخش و نیگار و چلچرای زیوین و ئەستونگەلی هەڵکۆڵراو و چەندین هۆدە و کتێبخانەیەکی بەدەوردا، لەو کتێبخانەیەدا برایان دەیانتوانی بخوێننەوە و وتوویژ سازدەن و نوتقی تێدا بدەن.

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر سەری ئەو برا دەسەڵاتویستە.

– "برا ئێلیاس، خودایە تۆبە، پێم وایە تۆ براکانمانت بەلاڕێدا برد، تۆ ئەو سەروەتە مەزنەی ئێمە، واتە هەژارییت وەلا نا و ئازادیگەلی خەتەرناکت لە جێی ئەو چاکەخوازییە دێرینانە دانا کە بناغەی فیرقەکەی

ئێمەیان لەسەر ڕۆنرابوو، ئەو چاکە خوازییانە یاساگەلی تۆکمە و پاکژ بوون و هەرگیز لەگەڵ ژیانی ئیسراحەت و ژیانی ئاسوودەییدا نەدەهاتنەوە. ئەلعانیش بیستوومە ئاڵتوونت کۆکردۆتەوە تا کڵێسایەکی گەورەی پێ ڕۆبنێی، پێڵاو دەکەیتە پێی برایان کە ئیدی ئەوان ڕاستەوخۆ بەپێی خۆیان بەسەر عەردا نەڕۆن. گورگ هاتۆتە پشتیرەکەمانەوە و منیش وەک سەگێکی بەستراوە لە دەرەوەی پۆرتیۆنکۆلا دانیشتووم و دەوەڕم. برا ئێلیاس ئەرێ تۆ ئێمە بەرەو کوێ دەبەیت؟"

– "برا فرانسیسکۆس، بۆ ئەو جێگەیەی خودا بۆیم دەبا. خۆت دەزانیت، هەر شتێک ڕووبدا بەخواستی وی ڕوودەدا. زەمەن دەگۆڕێ و لەگەڵ زەمەنیشدا دڵی بونیام و لەگەڵ دڵی بونیامیشدا چاکەخوازییەکان دەگۆڕێن. بەڵام بێ خەم بە، من فیرقەکە بەو ئاقارەدا ڕێنوێنی دەکەم کە ڕۆحانییەت دونیا قۆرخ کا، متمانەم پێ بکە، وا خوێنی برایان خەریکە ئەو تۆوە ئاو دەدا کە ئێمە وەشاندوومانە!"

– "من متمانەی خۆم بەخودا بەخشیوە و ئیدی دڵنەوایی چ کەسێکی ترم ناوێ، ئاخر من کەسێکی خاکی و نەخوێنەوارم و لە ژیانمدا جگە لە گریان و سەما و ستران چڕین نەمتوانیوە چ شتێکی تر بکەم و هەنووکەش ناتوانم بیکەم. من دەڵێم، چ شتێک نیم جگە لەسەگێک کە لەدەرەوەی فیرقەکەدا بەستراومەتەوەو دەوەڕم. دەخوازم خودا ڕانومایییت کا، برا ئێلیاس من ئارامم و چ لەپێناویشتدا ناترسێم، لەبەرئەوەی دڵنیام خودا ڕانومایییت دەکا!"

ئێلیاس دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و بەپەلە چوو بەلای کرێکارەکانیەوە کە کڵێساکەیان لە ئاسیزیی ڕۆدەنا. ئیرێنۆ لەوێ دانیشتبوو، گوێی لە قسەکانی بوو، هەرکە ئێلیاس ڕۆیشت، گوتی:

– "باوکە فرانسیسکۆس، دڵ گەلێک بەرفراوانە و وشەش گەلێک تەنگە بەبەری ئەوەی بونیام دەخوازێ لە دڵەوە بیهێنێتە سەر زوبان؟ چما ئیدی بۆچی بئاخڤین؟ مۆڵەتم بدەرێ بلوێرت بۆ بژەنم، باوکە فرانسیسکۆس، ئەوەیە زاری ڕاستەقینە و تۆ باشترە بەو زارە بۆ خەڵکی بئاخڤیت. دەتوانیت بیژەنیت؟ دەی من فێرت دەکەم!"

دانەوێوە، کونەکانی بلوێرەکەی پیشان دا، پەنجەکانی بەرەو ژوور و بەرەو خوار پیایاندا هێنا، دەنگێکی قووڵ و بەرز لە بلوێرەکەوە هاتە دەرێ، فرانسیسکۆسیش چەمابۆوە و بەوردی گوێی بۆ مامۆستای بلوێرژەن ڕادێرابوو.

– "برا ئیرێنۆ، هەموو ڕۆژێک وەرە و فێری بلوێرژەنینم کە. ئاخ، بەرلەوەی بمردمایە، بمتوانیبا دوا نوێژم بەبلوێر کردبا! ئەلعان ئاوازێکی خۆشم بۆ بژەنە تا هەستی ئاسوودەییم تێدا بورووژێ!"

ئیرێنۆ بەسەر بلوێرەکەدا نوشتایەوە و کەوتە ژەنین و گۆرانی گوتن، ئاخر ڕۆژێک لە ڕۆژان وی گۆرانی بۆ جوانیی دوڵبەرەکەی چڕیبوو، ئەلعانیش گۆرانی بۆ ستایشکردنی جوانیی خاتوو ماریا دەچڕی، هەمان نەغمە، هەمان ژەنین، تەنێ بابەتی سترانی ئەڤینەکە شتێکی تربوو. فرانسیسکۆس گوێی بۆ گۆرانییەکە ڕادێرابوو، لەگەڵیدا دەڕۆیشت و لەبەرخۆیەوە دەیگوتەوە، هالەکەی دەوری ڕوخساری بەرینتر دەبوو، چاڵوچۆڵییەکانی لاجانگ و گۆنای تژیی ببوون لە بڵێسە.

ڕۆژان تێدەپەڕین و ئیرێنۆ هەموو ئێوارەیەک دەهات و فرانسیسکۆس وەک شاگردێک گوێی بۆ ڕادەدێرا

و پەراوەی پەنجە دانانی لەسەر کونەکانی بلوێرەکە دەکرد. وی خۆشحاڵ بوو بەوەی لە فێربووندا بچێتە پێش تا بەزوویی بتوانێ بەبلوێر لەگەڵ خودا و خەڵکیدا بئاخڤێ.

ڕۆژێکیان کەروێشکە کێوییەک هات و بەترسەوە خۆی لەنێو جبەکەی فرانسیسکۆسدا حەشاردا، دیار بوو ڕێوییەک کەوتبووە دوای و مرخی لە خواردنی خۆشکردبوو، چونکە ئێمە لە دوورەوە باقاندنە زلەکەیمان ژنەفت.

فرانسیسکۆس دەستی هێنا بەکەروێشکەکەدا و هێند بەمیهرەبانی لەگەڵیدا کەوتە قسان، کە من حەپەسام، ئاخر ئەو هەرگیز ئەوەندە میهرەبان لەگەڵ هیچ کەسێکدا نەدوا بوو.

– "برا لیۆن دەستت بێنە و بینێرە سەر ئەم دڵە چکۆڵانەیە بزانە چۆن دەلەرزێ، هەموو ئازای گیانی دەلەرزێ، بمبوورە برا ڕێوی، من لێناگەڕێم تۆ ئەم کەروێشکە بخۆیت. چونکە خودا ئەم کەروێشکەی بۆ من ڕەوانە کردووە تا گیانی ڕزگارکەم!"

ئیتر لەو لەحزەیەوە کەروێشکە کێوییەکە دەسبەردارمان نەبوو، ئەو ڕۆژانەی فرانسیسکۆس لەگەڵ مەرگدا دەجەنگی، کەروێشکەکە کێلەکی دەکرد و هەڵدەلەرزی و دەمی لە زادەوە نەدا.

مەڕ و ماڵات و تەیرەکان فرانسیسکۆسیان زۆر خۆش دەویست، هەستیان دەکرد ئەویش ئەمانی خۆش دەوێ. ڕۆژێکیان کەسێک کەڵەشێرێکی کێویی پێ بەخشی و فرانسیسکۆسیش بێ ئەندازە دڵی بەجوانی ئەو تەیرە خۆش بوو. پێی دەگوت: "برا کەڵەشێری کێویی، مل هەڵبڕە و سوپاسی خودا بکە کە هێندە جوان خولقاندووتیت!" کەڵەشێرەکەش پەڕەکانی گیڤ دەکردەوە و وەک دەسەڵاتدارێکی گەورە بەژێر هەتاودا پیاسەی دەکرد.

ڕۆژێکیان – گەر خۆم نەمدیبا باوەڕم نەدەکرد– لە ئالڤێرنا بەژێر دار بەڕووەکاندا دەڕۆیشتین، گورگێکی تووڕە شالاوی هێنا و لەبەردەمماندا ڕاوەستا، وەرز وەرزی زستان و گورگەش برسی. فرانسیسکۆس چووە پێشێ و هێور و لەسەرخۆ، وەک ئەوەی لەتەک هاوڕێیەکی ئازیزیدا بدوێ، لەگەڵ گورگەکەدا کەوتە قسان. گوتی: "برا گورگ، ئەی مەزنترین فەرمانڕەوای دارستان، ڕوخسەتمان پێ عەتا بفەرموو بۆ تاوێک بەژێر درەختەکانتا بڕۆین، ئەم کەسەی لەگەڵمدا دەیبینی ناوی برا لیۆنە و لەبەرئەوە لەترسدا هەڵدەلەرزێ چونکە ناتناسێ، منیش فرانسیسکۆسی ئاسیزیاییم، ئێمە لەبارەی باوکمان، لەبارەی خوداوە دەئاخڤاین کە هەروەها باوکی تۆیشە. برا گورگ، تکات لێ دەکەین قسە پیرۆزەکانمان پێ مەبڕە!"

کاتێک گورگەکە گوێی لەدەنگی بەسۆزی فرانسیسکۆس بوو، هێور بۆوە، چووە ئەولاوە و فرانسیسکۆسیش درێژەی بەپەیڤە زاهیدانەکانی دا.

بەڵام فرانسیسکۆس ڕووناکی و ئاگر و ئاوی لە هەموو شتێکی تر خۆشتر دەویست.

زۆر جاران پێیدەگوتم: "برا لیۆن، ئەوە چ میهرەبانییەکە لەخوداوە! ئەم هەموو موجیزەیە چین کە ئەوها دەوریانداوین! کاتێ بەیانیان خۆر هەڵدێ و دونیا ڕووناکدەبێتەوە، بینیوتە چۆن تەیرەکان دەکەونە گۆرانی چڕین، هەستتکردووە چۆن دڵمان لەنێو قەفەسەی سینگماندا ڕادەچڵەکێ؟ بینیوتە چۆن بەرد و

ئاو زەردەخەنە دەیانگرێ؟ کە شەویش دادێ، چۆن خوشکە ئاگر خێرەومەندانە دێ و سەردەکەوێتە چراکانمانەوەو ڕووناکمان دەکاتەوە، یاخود لە ئاگردانەکەدا دادەنیشێ و چێشتمان بۆ لێدەنێ و زستانانیش گەرممان دادێنێ! برا لیۆن ئەی ئاو بۆ ناڵێیت، چ موجیزەیەکە ئاو! ببینە چۆن دەڕژێ و خوڕە خوڕ دەبێتە جۆگەلە و ڕووبار و بەرەو خوار دەڕژێتە زەریاوە و ستران دەچڕێ! ئیدی هەموو شتێک دەشوا و لەخۆی هەڵیاندەکێشێ و پاکژیاندەکاتەوە! کە تینووشمان دەبێ، چەند سازگارانە دەڕژێ و ناوەوەمان فێنک دەکاتەوە! ئیدی چۆناوچۆنی جەستە خۆی لەگەڵ دونیا و ڕۆح خۆی لەگەڵ خودادا ناگونجێنێ! برا لیۆن، کاتێک بیر لەهەموو ئەوانە دەکەمەوە، ئیدی نامەوێ بدوێم و نامەوێ لەوەندە زیاتر بڕۆم، بەڵکە تەنێ دەخوازم ستران بچڕم و سەما بکەم."

لەهەموو جێژنە گەورەکاندا، فرانسیسکۆس زێدەتر جێژنی لەدایکبوونی خۆش دەویست. جارێکیان ڕۆژی جێژنی سەری ساڵ کەوتبووە ڕۆژێکی هەینییەوە، یەکێک لە برا تازەکانیش کە ناوی مۆریکۆ بوو، نەیدەویست گۆشت بخوا. فرانسیسکۆس داوای لێ کرد بێت و لەسەر سفرەکە لەلایەوە دانیشێ.

گوتی: "برا مۆریکۆ، کاتێک جێژنی لەدایکبوون دادێ، ئیدی چ هەینییەک نامێنێ. گەر دیوارەکانیش گۆشتیان خواردبا، ئەوا لە ڕۆژێکی ئەوهادا گۆشتم دەدانێ تا ئەوانیش جێژنی لەدایکبوونی مەسیحیان بگێڕایە. بەڵام ئەوان ناتوانن گۆشت بخۆن، لەبەر ئەوە گۆشتیان پێدا سواغ دەدەم!"

وای گوت و پلێک گۆشتی هەڵگرت و هەر چوار دیوارەکەی پۆرتیۆنکولای پێ سواغ دا.

ئەوجا بەخۆشحاڵییەوە لەسەر سفرەکە دانیشتەوە.

گوتی: "گەر هاوڕێی پادشا بام، ئەوا داوام لێ دەکرد فەرمان دەرکا هەموو کەسێک لە ڕۆژی لەدایکبوونی مەسیحدا، دەبێ لەکێڵگەکانی خۆیان و لەسەر ڕێگەکاندا دانەوێڵە بۆ برا تەیرەکانمان ڕۆکەن، چونکە ئیدی زستانەو بەفر عەرد دادەپۆشێ و تەیرەکان چ شتێک شک نابەن بیخۆن. ئەو کەسانەشی گا و گوێدرێژیان لە تەویلەکانیاندا هەیە و لەبەر خاتری مەسیح کە خۆی لە تەویلەدا لەدایک بووە، دەبێ لەو ڕۆژەدا بەئاوی شلەتێن بیانشۆن و ژەمێک خۆراکیان بۆ بکەنە دووان. دەبێ دەوڵەمەندانیش لەو ڕۆژەدا دەرگاکانیان بخەنە سەر پشت و سفرە بۆ هەژاران ڕاخەن. لەبەر ئەوەی مەسیح لەو ڕۆژەدا لەدایک بووە، مەسیح، سەما، شادومانی، ڕزگاری!"

***

مانگی دیسامبەر هات و ڕۆژی لەدایک بوونی مەسیح نزیکبۆوە. فرانسیسکۆس ڕۆژ و سەعاتەکانی دەژماردن، پەرۆشی هاتنی ئەو ڕۆژە مەزنەی مەسیحییان بوو، ئاخر ئەو لەو ڕۆژەدا مەسیحی وەک مناڵێکی تازە لەدایکبوو دەبینی.

گوتی: "ئەمە دوایەمین جێژنی لەدایکبوونە کە دەیبینم، ساڵانێکە گەرەکمە بۆ دوایەمین جار مەسیح وەک مناڵێکی چکۆڵە ببینم و لەئاخوڕەکەدا دەس بدەم لەپێوپلە چکۆڵەکانییەوە. برا لیۆن، دەبێ بەنوێژێکی مەزن ئاهەنگی ئەم جێژنی لەدایکبوونە بگێڕم و تا ئەبەد ماڵئاوایی لێ بکەم!"

فرانسیسکۆس لەشار هاوڕێیەکی میهرەبان و ئیمانداری هەبوو ناوی جەنابی (ڤێلیتا) بوو، داوای لێ

کرد بێت بۆ لای، ئەویش بەخۆشحاڵییەوە هات و دەستە بریندارەکانی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

فرانسیسکۆس پێی گوت: "براکەم، زۆر حەز دەکەم ئەم ئاهەنگی جێژنی لەدایکبوونە لەگەڵ تۆدا بگێڕم، ئەلعان گوێڕادێرە چیم لەخەیاڵدایە. لەم دارستانەی نزیکمانەوە ئەشکەوتێک بدۆزەرەوە، براکەم، تکات لێ دەکەم شەوی جێژنی لەدایکبوون، ڕێک هەر وەک ئەوەی بەیتلەحم، گایەک و گوێدرێژێکی چکۆڵە، بۆ ئەوێ ببە، ئاخر ئەمە دوایەمین جێژنی لەدایکبوونمە و حەز دەکەم ببینم چۆن مەسیح هاکەزایی و خۆنەویستانە لەتەویلەکەدا لەدایک دەبێ تا خەڵکی ڕزگار کا و منی گوناهباریش ڕزگار کا!"

هاوڕێکەی وەڵامی دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، هەرچیت لەمن بوێ بەخۆشحاڵییەوە بەجێی دێنم، هەموو شتێک بەو شێوەیە دەبێ کە تۆ دەتەوێ."

وای گوت و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و ڕۆیشت.

فرانسیسکۆس بەشادومانییەوە پێی گوتم: "لەدایکبوونی مەسیح دەبینم، لەخاچدان و ڕابوونەوەی دەبینم و ئەوجا دەمرم. سوپاس بۆ خودا کە گوڕی ئەوەی دامێ شادومان بم بەبینینی تەواوی بازنەکە: لەدایکبوون، لە خاچدان و ڕابوونەوە!"

ئیدی لەو ساتەوەختەوە بەدوا، فرانسیسکۆس هەموو غەم و ئازارەکانی بیرچۆوە و تەواوێک خۆی بۆ جێژنی لەدایک بوون تەرخان کرد.

پێی گوتم: "برا لیۆن، یارمەتیم بدە تا دوا جێژنی لەدایکبوون بەشادومانی و ئیمانەوە یادکەمەوە!"

هاواری بۆ ئیگیدیۆ کرد: "برا ئیگیدیۆ، تۆ ببەرە یوسف، گلۆڵەیەک لۆکە وەک ڕیش بنووسێنە بەچەناگەتەوە و خۆت بەگۆچانێکەوە ڕاگرە!"

(کێدرۆ)شی هەنارد بۆ شاخ تا دوو شوان لەگەڵ خۆیدا بێنێ. کە هاتن شوانێکیان پیر و چکۆڵە و بەخۆو هەتاوبردوو، ئەوی تریان جحێڵ و بالوکەی زەردی تووکن بەگۆناکانییەوە.

فرانسیسکۆس بۆی ڕوون کردنەوە: "برایانی شوانم، لەشەوی جێژنی لەدایکبووندا، وەرن بۆ ئەو ئەشکەوتەی جەنابی ڤێلیتا پیشانتان دەدا، بەرخ و مەڕ لەگەڵ خۆتانا بهێنن. مەترسن، ئەنگۆ هیچ ناکەن، بەڵکو تەنێ لەبەر دەرکی ئەشکەوتەکەدا ڕاوەستن و خۆتان بەگۆچانەکانتانەوە بگرن و بنۆڕن بزانن چی لەناوەوە لەناو ئەشکەوتەکەدا ڕوودەدا، جگە لەوە چ شتێکی تر مەکەن. ئێوە تەنێ ئەو شوانانە بن کە لەدایکبوونی مەسیح دەبینن!"

پەیامیشی بۆ خوشکە کلارا نارد: "بەخوشکە ئاگنێس بڵێ بێت بۆ ئێرە، شتێک هەیە دەمەوێ پێی بڵێم."

گوتی: "وی دەبێتە خاتوو مەریەم، لەبەرئەوە هەڵبژاردووە چونکە ناوی ئاگنێس(*)."

منیشی نارد بۆ پۆرتیۆنکولا تا چەند قوتابییەک بانگهێشت کەم، ئەوان دەبوونە فریشتەکان و دەبوو قومات و پەڕۆ بگرن بەدەستەوە و گۆرانیی: (ستایش بۆ خودا لە سەرێ و ئاشتیی باڵ بەسەر عەردد

(*) ئاگنۆس بەگریکی واتە داوێن پاک، پاکژ. (وەرگێڕی سوێدی).

بکێشێ و خۆشنوودیی بۆ ئینسان) بچڕن، دەبوو برا ئێرێنۆ یش لەوێ بێ و بلوێرەکەی بژەنێ و هەروەها باوکە سیلڤێستێر یشمان لەگەڵ بێ.

ئێوارەی جێژنی لەدایکبوون، جەنابی ڤێلیتا جوابی بۆ ناردین کە هەموو شتێک ئامادەیە و وەرن بەخێربێن. ئێمەیش لای نیوەشەو کەوتینە ڕێ، چەند برایەک لەگەڵمان هاتن، بێرناردۆ، جەنابی پیێترۆ، ماسیۆ و باوکە سیلڤێستێر. ئێرنیۆیش لەنزیک فرانسیسکۆسەوە دەڕۆیشت و بلوێری دەژەند.

ئاسمان تەواوێک ساماڵ بوو، دونیا ڕووناک وەکی بلوور و شەو ئارام، ئەستێرەکان هێند نزم ببوونەوە کە خەریک بوو دەیاندا لە عەرد، هەر یەکێک لە ئێمە ئەستێرەیەک بەژوور سەرییەوە بوو. فرانسیسکۆس وەکی بڵێی سەما بکا هەنگاوی دەنا و لەناکاوێکڕا ئاوڕی دایەوە.

– "براینە، ئەرێ ئەمە چ بەختەوەرییەکە، ئەمە چ شادومانییەکی مەزنە کە دراوەتە ئینسان! پێتان وایە ئێمە دەچین چی دەبینین؟ دەچین خودا وەکی مناڵێکی چکۆڵە دەبینین! مەریەمی پاکیژە دەبینین کە شیری خۆی دەداتە خودا! فریشتەکان دەبینین کە دادەبەزنە سەر عەرد و سترانی سوپاسگوزاریی دەچڕن! برا ئێرینیۆ بەرەکەتی منت لێبێ، دەی بلوێرەکە لەشانت داگرە و گۆرانیی (سوپاس و ستایش بۆ خودا لە سەرێ، ئاشتیی باڵ بەسەر عەرددا بکێشێ و خۆشنوودیی بۆ ئینسان) بژەنە و بچڕە!"

ئەوجا خۆی بەمنەوە گرت و گوتی: "برا لیۆن، ناتوانم، ئەم حەمکە شادومانییەم پێ هەڵناگیرێ، ئاخر بنۆڕە چۆن دەڕۆم، ئیدی پێوپلم نایەشێن، دوێنێ شەو خەونێکم بینی، لەخەونمدا مەریەمی پاکیژە مناڵەکەی لە ئامێزی مندا بوو!"

لەتەواوی گوندەکانی ئەو دەوروبەرەوە جوتیاران هاتبوون و بەمەشخەڵی هەڵایساوەوە کۆببوونەوە، تەواوی دارستانەکە ڕووناک ببۆوە، پێشوەخت ئەشکەوتەکە جمەی دەهات لە خەڵکی. فرانسیسکۆس دانەوێوە و چووە ژوورێ و برایانیش لەدوایەوە. ئاخوڕەکە کەوتبووە پشتەوەی ئەشکەوتەکەوە و پۆشرابوو بە کا، گایەک و گوێدرێژێکی چکۆڵەش بەئارامی لەوێ ڕاوەستابوون، لەخواردن ببوونەوە و هەنووکە کاوێژیان دەکرد. باوکە سیلڤێستێر لەبەردەم ئاخوڕەکەدا، وەک بڵێی لەبەردەم میحرابدا ڕاوەستابێ، کەوتە نزا خوێندن. لەمیانەی خوێندنەوەی ئینجیلدا، کاتێک گەیشتە پەیڤی (وە کاتێک وی کوڕە نۆبەرەکەی بوو، قوماتی کرد و لە ئاخوڕەکەدا داینا...) وای گوت و تیشکێکی شین ژوور ئاخوڕەکەی پۆشی و ئیدی هەموومان بینیمان کە فرانسیسکۆس دانەوێوە و ساوایەکی بەرزکردەوە و لە باوەشی گرت.

جوتیارەکان هاواریان کرد، مەشخەڵەکانیان ڕاوەشاندو بەدەمدا خۆیان دا بەعەردا، ئاخر موجیزەکەیان پێ بەرگە نەدەگیرا. من بۆ ساتێک سەرم هەڵبڕی و بینیم، ساواکەم بینی کە دەستە چکۆڵەکانی هەڵێنا و هێنای بەڕیش و گۆنای فرانسیسکۆسدا، پێ چکۆڵەکانی جووڵاند و بۆی پێکەنی. فرانسیسکۆس ساواکەی بەرز کردەوە و بەرامبەر مەشخەڵە هەڵایساوەکان دایناو هاواری کرد: "براینە، سەیری ڕزگارکەری دونیا کەن!" هەمووان کەوتنەخۆ و بەرەو پێشەوە شاڵاویان برد تا دەست لەو مناڵە پیرۆزەوە بدەن، بەڵام تیشکە شینەکە کوژایەوە و هەمدیس تاریکیی داهاتەوە، ئێمە ئیدی چیتر فرانسیسکۆسمان لای ئاخوڕەکەوە نەبینی، ئاخر ئەو ڕۆیشتبوو، مناڵەکەشی لەگەڵ خۆیدا بردبوو.

جوتیارەکان بەمەشخەڵە هەڵایساوەکانی دەستیانەوە شاڵاویان بردە دەرێ و لەدارستانەکەدا کەوتنە گەڕان بەدوای فرانسیسکۆسدا، بەڵام ئیدی ئەو لەچ شوێنێک نەبوو! ئاسمان خەریک بوو ڕووناک دەبۆوە، ئەستێرەی بەیان دەدرەوشایەوە و تەواوێک تەنها لەخۆرهەڵاتدا سەمای دەکرد، ئاخر ئیدی ڕووناکی لەدایک ببوو.

فرانسیسکۆسم لەدەرەوەی کوختەکەی بینییەوە، کەوتبووە سەر ئەژنۆو ڕووی کردبووە بەیتلەحم.

***

کە بۆ ڕۆژی دوایی بینیمەوە زەندەقم چوو، ئیدی جەستەی وەک هی بونیام نەمابوو، بەڵکو تۆپەڵێک ئێسکی لە جبەیەکی شڕو پڕەوە پێچراو بوو، لێوی لە سەرمادا شین هەڵگەڕا بوو.

دەستیم ماچ کرد و گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، ڕێگەم بدە داربێنم و ئاگرێکت بۆ پێکەم!"

بەڵام ئەو وەڵامی دامەوە: "برا لیۆن برۆ دەرێ و هەموو دونیا تەی کە، گەر بینیت لە کوختەکاندا و لە ماڵی هەژارانی هەموو دونیادا ئاگرێک پێ کراوە، ئەوسا وەرەوە و ئاگردانەکەم بۆ داگیرسێنە. گەر تاقە بونیامێک لەدونیادا هەبێ لەسەرمادا هەڵبلەرزێ، ئەوا دەبێ منیش لەگەڵیدا لەسەرمادا هەڵبلەرزم!"

هێور هێور سوێی برینەکانی سەختتر دەبوون، زۆر جاران دەمبینی بۆ ئەوەی بەرگەی ئازارەکەی بگرێ خۆی لوول دەکرد. سەری هەڵدەبڕی و تەماشای دەکردم، هەمیشە ڕوخساری بەو ڕووناکیی نەمرییە پرشنگی دەدایەوە.

پێی دەگوتم: "ئێشی هەیە!"

– "کێ؟"

– "ئەو پیاوە!"

وای دەگوت و ئاماژەی بۆ سینگی خۆی دەکرد، ئاماژەی بۆ دەست و پێوپلی خۆی دەکرد.

شەوێکیان کوێرە مشکێک لەدەرگا لەگرێژنە چووەکەی کوختەکەوە هاتە ژوورێ و کەوتە گاز لێگرتن و کرۆژتنی پێوپلە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆس. فرانسیسکۆس لە خەو ڕاپەڕی و گوێم لێی بوو هێور و ئارام، وەک ئەوەی لەگەڵ زارۆکێکدا بدوێ، لەگەڵ مشکەکەدا کەوتە قسان. پێی گوت: "مشکە کوێرەی برام، ئازاری دێ! مشکە کوێرەی برام، تو خودا برۆ، ئاخر ئازاری هەیە!"

بەیانییەکیان بینیم ڕووت و قووت لەسەر حەسیرەکەی ڕاکشاوە و هەڵدەلەرزێ.

گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، هەوا بێ ئەندازە ساردە، بۆچی خۆت ڕووت کردۆتەوە؟"

بەدگانەچۆقەوە وەڵامی دامەوە: "بیر لەو برایانەم دەکەمەوە لە تەواوی دونیادا کە سەرمایانە و من ناتوانم گەرمیان کەمەوە، لەبەر ئەوە دەمەوێ لەگەڵ ئەواندا سەرمام بێ!"

ڕۆژی دواتر پێی گوتم: "بڵێی ئەو برایانە چییان بەسەر هاتبێ کە بۆ ڕاگەیاندنی پەیڤی خودا چوونەتە دەرێ؟ ئەو کاتەی نووستووم و ئەو کاتەشی بێدارم ئەوانەم هەر لە خەیاڵدان. کوێرە مشکێکی برا دێ و بۆ ساتێک لەو خەیاڵەم دەپچڕێ، بەڵام مشکەی برام میهرەبانە و کە پێی دەڵێم برۆ، ئیدی بەڕێی خۆیدا

دەڕوا. وا ئەلعانیش دانیشتووم و چاوەڕێ دەکەم. چاوەڕێی چی؟ چاوەڕێی ئەوەی کەسێک بێ و پەیامێکم بۆ بێنێ!"

هێشتا قسەکەی تەواو نەکردبوو، کێدرۆ، کە یەکێک لە خاکیترین و خۆشەویستترین براکان بوو، لەبەر دەرگاکەوە وەدیارکەوت، پێپەتیی و جەستەی تژیی بەبرین و شەڵاڵ بەشادومانیی. لە یەکەمین ساڵانی برایەتییمانەوە بەخۆی و سوعبەتەکانییەوە هات بۆ لامان. جارێکیان برایەکمان نەخۆشکەوتبوو، لە حەژمەت (تا) وڕێنەی دەکرد و دەیگوت: "ئاخ، گەر ڕانی بەرازێک هەبایە!" کێدرۆ گوێی لەو قسەیە بوو، دەمودەست خۆی گەیاندە دارستانەکە، لەوێ بەرازێکی بینی بەڕووی دەخوارد، بەرازەکەی کوشت و ڕانی لێ کردەوە و ئەوسا بۆ پۆرتیۆنکولا گەڕایەوە، ڕانەکەی برژاند و خستییە بەردەم برا نەخۆشەکەمان. فرانسیسکۆس بەوەی زانی و سەرزەنشتی برا کێدرۆی کرد. پێی گوت: "براکەم، چما نازانیت نابێ دەس بۆ ماڵ و موڵکی خەڵکی ببرێ؟ باشە بۆچی ئەمەت کرد؟"

– "لەبەرئەوەی ئەو ڕانە بەرازە براکەمانی شەفا دا، بۆیە هەست بەچ عەزابی ویژدانێک ناکەم گەر ڕانی سەد بەرازیش ببڕم!"

–" بەڵام ئاخر ئەلعان شوانەی داماو کەوتۆتە گریان و شین و شەپۆڕ و هەموو دارستانەکەی بۆ دۆزینەوەی ئەو کەسەی کە ئەوهای بەسەر بەرازەکەیدا هێناوە، تەی کردووە!"

– "برا فرانسیسکۆس، کەوایە خۆم دەچم و بەدوایدا دەگەڕێم و دەیدۆزمەوە، خەفەت مەخۆ، لەگەڵی پێکدێین!"

وای گوت و بەرەو دارستانەکە ڕای کرد، شوانەکەی بینی و باوەشی پێداکرد. پێی گوت:"براکەم، من ڕانی یەکێک لە بەرازەکانتم بڕی، تووڕە مەبە، گوێم بۆ ڕادێرە. ئاخر خودا بەرازەکانی بۆ بونیام ڕەوانەکردووە، یەکێک لەو بونیامانە نەخۆش کەوت و هاواری کرد: چاک نابمەوە تا ڕانە بەرازێک نەخۆم. دەی منیش بەزەییم پێیداهاتەوە، ڕام کرد و ڕانە بەرازەکەم بۆ هێناو بۆم برژاند، هەر کە خواردی نەخۆشییەکەی پەڕاند، ئەلعانیش دوعا بۆ خاوەن بەرازەکە دەکا و لەخوداش دەپاڕێتەوە لەو گوناهەی ببوورێ، کەواتە تووڕە مەبە، دەی وەرە با باوەش بەیەکدا بکەین، ئێمە هەموومان براین، هەموومان زارۆکی خوداین. تۆ خۆتت بەختەوەر کرد، ئاخر تۆ کارێکی خێرت لەپێناوی خودادا ئەنجامدا و منیش لەئەنجامدانی ئەو کارە خێرەدا یارمەتیم دایت، دەی وەرە و باوەشم پێداکە!"

شوانەیش کە یەکەم جار تووڕە بوو، وردە وردە هێوربۆوە، باوەشی بەکێدرۆدا کرد و ماچی کرد. گوتی: "دەتبوورم، بەڵام گەر خودات خۆش دەوێ، لەمەولا شتی وەها مەکە!"

کاتێک فرانسیسکۆس چیرۆکەکەی کێدرۆی سەبارەت بەوتووێژەکەی خۆی لەگەڵ کابرای شواندا ژنەفت، لە دڵەوە دای لەقاقای پێکەنین. گوتی: "حەیف، کە دارستانێکی پڕ لەکێدرۆی وەک تۆمان نییە!"

ئەلعانیش کێدرۆ پەیامێکی گرنگی بۆ ئێمە پێبوو، چونکە دیقەتی دەداین و چاوانی دەبریسکایەوە. بەری دەستی هێنا بەدەمیداو گوتی:

– "باوکە فرانسیسکۆس، من لە (ڕیمینی)یەوە دێمەوە، نازانم چۆن بتوانم هەموو ئەو شتانە بگێڕمەوە کە بەرلەوەی بێم بۆ ئێرە، بینیومن و ڕووبەڕووم بوونەتەوە! باوکە فرانسیسکۆس، دیاربوو گوندنشینەکان من بەتۆ تێگەیشتبوون، ژن و پیاو، یەک لەدوای یەک بەرەو لام ڕایان دەکرد تا دەستم ماچ کەن، نەخۆشەکانیان لەگەڵ خۆدا هێنابوو تا شەفایان بدەم، بەڵام چۆناوچۆنیی دەمتوانی شەفایان دەم؟ دەستم دەنایە سەر سەریان، هەر وەک ئەوەی تۆ دەیکەیت، بەڵام خەیاڵم لای شتێکی تر بوو، خەیاڵم لای ئەوە بوو چۆن بتوانم لەو هەموو خەڵکە خۆم ڕزگارکەم کە هاواریان دەکرد و هوتافیان دەکێشا و شاڵاویان دەهێنا تا پێوپلم ماچ کەن. ڕۆژێکیان فێڵێکم بۆ هات. ئەوە بوو کاتێک لە گوندێک نزیک دەبوومەوە– گوندێکی نزیک ڕیمینی – زانیم خەڵکێکی زۆر هاتوونەتە دەرێ تا ببینن. باشە چیم کردبا؟ دوو منداڵم بینی تەختەیەکیان لەشێوەی ئەسپە دارینەدا دانابوو، لەملاولایەوە دانیشتبوون، لەسەری بەرز دەبوونەوە و نزم دەبوونەوە و پێدەکەنین. دەسوبرد بەرەو لایان ڕام کرد. گوتم: (منداڵینە، منیش دەمەوێ گەمە بکەم، ئێوە هەردووکتان لەسەر لایەکی دانیشن و منیش هەر خۆم بەتەنها لەسەر لاکەی تری دەبم و بەرزو نزمتان دەکەمەوە!" ئەوسا کەوتینە هەڵبەز و دابەز و پێکەنین. زیارەتکەران هاتن، قەشە بەئینجیلێکی لە بەرگی زیوین گیراو و چڵە ئاوی پیرۆزەوە لەپێشیانەوە بوو، کاتێک منیان بینی گەمە دەکەم و پێدەکەنم، ڕوخساریان تێکچوو، چاوەڕێیان کرد تا من لەگەمەکەم ببمەوە و ئەوسا بکەومە بەرەکەتپێدان و شەفادانی ئەو چەند نەخۆشەی کە لەگەڵ خۆیاندا هێنابوویانن، چاوەڕێ بوون و هەر چاوەڕێ بوون تا من لەسەر ئەسپە دارینەکە هەستم! ئاخرییەکەی بەتووڕەیی گوتیان: "حاشا ئەمە قەدیس نییە، بەڵکو شێتە! دەی وەرن با بەڕێگەی خۆماندا بڕۆین!" وایان گوت و ڕۆیشتن. دەی منیش لە خودام دەویست! ئەوسا لە ئەسپە دارینەکە هاتمە خوارەوە و ڕێگەی ڕیمینی یم گرتە بەر!"

فرانسیسکۆس پێکەنی.

– "برا کێدرۆ، بەرەکەتی من یاوەرت بێ، باشترە خەڵکی بەشێتمان بزانن وەک لەوەی بەقەدیسمان بزانن. ئەمەیە خۆنەویستیی پیرۆز!"

پرسیم: "برا کێدرۆ، باشە تۆ چیت دەکرد لە ڕیمینی؟ دیارە شتی زۆر لە هەگبەکەتایە بۆمانی بگێڕیتەوە!"

– "زۆر، براکەم زۆر زۆر، موجیزەیەکی گەورە! گەر بەچاوانی خۆم ئەوەم نەدیبا، ئەوا هەرگیز باوەڕم نەدەکرد. بیرتان دێتەوە لەپۆرتیۆنکولا قوتابییەکی ڕەنگپەڕیومان هەبوو ناوی (ئانتۆنیۆ) بوو. باشە، خودایە تۆبە، هەنووکە وی بۆتە قەدیس! ئا، ئا قەدیسێک کە موجیزە دەنوێنێ! باوکە فرانسیسکۆس، ئەویش وەک تۆ کە جارێکیان پەیڤی خودات بەگوێی تەیرەکاندا دا، ئەویش لە ڕیمینی پەیڤی خودای بەماسییەکان ڕادەگەیاند، پێمەکەنە، من بەم هەرتک چاوانەی خۆم ئەوەم بینی. لەو شوێنەی ڕووبارەکە دەڕژێتە زەریاوە، ئانتۆنیۆ ڕاوەستابوو، خۆزگە دەتانبینی، نەدەناسرایەوە، درێژ و باریک، گۆنا بەقووڵاچوو، چاوانی دەتگوت دوو کونی ڕەشن، وا پێدەچوو کوێر بێ، دەستەکانیشی – خودای گەورە – هەرگیز دەستێکم لە ژیانمدا نەبینیوە هێندە درێژ و پەنجە گەلێکم نەبینیوە هێندە باریک و گورج بن،

گۆچانێکی بەدەستەوە و دەستی دوو قەد لە گۆچانەکەیەوە ئاڵابوو. خەڵکانێکی زۆر لەدوایەوە ڕاوەستابوون و زوربەشیان خەڵکانی بێ ئیمان بوون. ئانتۆنیۆ پێی گوتن: (دوام کەون، من دەچم بۆ قەراغ زەریا، وەرن لەوێ ببینن ئەو پەیڤانەی کە من بەگوێی خەڵکیدا دەدەم، تاقە پەیڤ و ڕاسترین پەیڤن، وەرن و بەچاوانی خۆتان ببینن و ئەو کات ئیمان دێنن!)

ئەوانیش دوای کەوتن و بەرەو خواربوونەوە بۆ قەراغی زەریا و منیش لەگەڵیاندا چووم. ئانتۆنیۆ دانەوییەوە و پەنجەکانی بەئاوی زەریا تەڕکرد و خاچی کێشا، ئەوجا تا ئەژنۆ چووە ئاوەکەوە و بەدەنگێکی بەرز هاواری کرد: "ماسییەکانی برام لەزەریا و ڕووباردا، بەناوی باوکی ئاسمانمان سوێندتان دەدەم، وەرن و گوێ لەپەیڤی حەقی خودا ڕادێرن!" هەر کە وای گوت، زەریا کەفی چڕاند، ڕووبار سەری کرد و ماسییەکان هێور هێور کۆبوونەوە، هەندێکیان لەدووری دوورەوە هاتن و هەندێکیان لە قوڵاییەوە سەریان دەرهێنا، هەموو جۆرە ماسییەکیان تێدابوو: ماسیی دڕکدار، نقە، دۆلفین، نەهەنگ، ماسییە موسا، ماسیە باڵدار، شمشێرە ماسیی، سوورە ماسی، ماسییە بەردینە، بۆقە زەریایی، ماسییە سکۆڤیل و ماسییە ئاڵتوونیی... ئاخر چۆن دەتوانم ئەو هەموو جۆرە بژمێرم، ماسیگەلێک کە لە شوێنێکدا دەژین، ماسیگەلێک کە سەریان لە کەفی زەریاوە دەهێننەدەر، ماسیگەلێک کە وەک ئاژەڵی دڕندە بەدووی نێچیرەوەن، ڕووبار و زەریا جمەیان دەهات لەماسی، ماسییە چکۆڵەکان ڕیزی پێشەوەیان گرت، ماسییە مامناوەنجییەکان لەدوای ئەوانەوە و ماسییە گەورەکانیش دوور لەقووڵایی ئاوەکەدا، هەموویان سەریان لە ئاوەکەوە هێنابووە دەرێ و گوێیانڕادێرابوو. کاتێک هەمووان کۆبوونەوە، ئانتۆنیۆ دەستی ڕایەڵ کرد و بەرەکەتی دان و دەسوبرد بەدەنگێکی بەرز کەوتە نوتقدان: "برایانی ماسیم، ئێوەم بانگ کردووە تا هەموومان پێکەوە سوپاسی باوکی ئاسمانمان بکەین، سوپاسی کەین بۆ ئەو هەموو بەخشندەیی و شادومانییە، بۆ ئەو هەموو سەروەتەی کە بەخشیویەتییە ئەنگۆ! ئاو توخمێکی سێینەی بەرەکەت دراوە، توخمێکی زوڵاڵ و پاکژ و ڕوونە. کاتێک هەتاو بێ و ئاو ئارام بێ، ئەنگۆ دێنە سەر ڕووی ئاوو گەمە دەکەن، کاتێک کە زریانیش دەبێ، ئێوە دەچنە قووڵایی ئاوەوە، دەچنە ئەو شوێنەی کە هێور و ئارامە و لەوێ لەزەت دەبەن. برایانی ماسیم، خودا چ ڕەنگ و چ زیرەکی و چ جوانییەکی بەئەنگۆ بەخشیوە! کاتێک لافاوی گەورە هات و هەموو ئاژەڵانی سەر عەردی غەرق کرد، بەتەنێ ئێوە بوون کە هێور و دڵنیا لە ئاوەکەدا مەلەتان دەکرد. کاتێک (یۆناس) پێغەمبەریش کەوتە زەریاوە، ئەوە ئێوە بوون داڵدەتان دا و دوای سێ ڕۆژان گەڕانتانەوە بۆ سەر عەرد. ئێوە بەدرەوشەترین زێڕ و زیوی ئاون، خودا بێ ئەندازە ئێوەی خۆش دەوێ، ناخوازێ قڕتان تێ کەوێ، ئێوە نەمرن بەو هەزاران هەزار گەرایەی کە دای دەنێن. سەرتان هەڵبڕن و سوپاسی خوداکەن، بەرەکەتی منتان لێ بێت، ئەمێستایش خودا حافیز!"

ماسییەکان دەمیان کردەوە و جووڵاندیان، ڕەنگە باڵۆرەیەکیان چڕیبێ و بەڵام من گوێم لێ نەبووبێ. پاشان هەموویان بەشادومانییەوە بڵاوەیان لێ کرد و کلکیان ڕادەوەشاند، زەریا و ڕووبارەکەش کەفیان دەچڕاند. خەڵکەکە تاسان، کەوتن بەسەر پێی ئانتۆنیۆدا. هاواریان کرد: (برا ئانتۆنیۆ تۆ ڕاست دەکەیت، ماسییەکان دەنگی تۆیان ژنەفت، ئەی ئیتر ئێمە چۆن دەبێ نەیژنەفین؟ بڕۆ و ڕێنوێنمان بە!)

ئیدی ئانتۆنیۆ لەپێشەوە ڕۆیشت و ئێمەیش هەموومان بەخۆشحاڵی بۆ ڕێمینی گەڕاینەوە، چووینە کڵێسا و سوپاسی خودامان کرد."

ئەو قسانە ئارەقەیان بەکێدرۆ کردبۆوە. وەک ماسییەک کە هەر ئەلعان لە زەریاوە هاتبێتە دەرێ، جەستەی بریقەی دەدایەوە.

فرانسیسکۆس بەورووژاویی دەستی هەڵبڕی. گوتی: "سوپاس بۆ خودا، من دەمرم و یەکێکی تر لەدایک دەبێ، نەمرە تۆوی خودا لەسەر عەرد. من ئیتر لەوەندە زیاتر ناتوانم، ڕووناکی چاوانم کوژاونەتەوە، وەک خۆرێک ڕوو لە ئاوابوونم. بەڵام ئەو جحێڵە، تژییە لە گوڕ و شادومانی و ئاگر، ئەو خۆرێکە کە هەڵدێ، سڵاوی لێ بکەن!"

ئەوجا دەستی بەرەو ڕێمینی هەڵبڕی.

– "برا ئانتۆنیۆ سەرکەوتوو بیت، بەبەرەکەتی منەوە بەرەو ئەو جێگایانە بچۆ کە من نەمتوانیوە بچم!"

هەمووومان بێدەنگ بووین. چاوانم لێکنا، خۆرێکم بینی ئاوادەبوو، خۆرێکم بینی هەڵدەهات، تفتی و تاڵی و هەرا و زەنایەک لە دڵمەوە سەریان دەکرد. چاوانم کردنەوە و بەمیهر و سۆزێکی بێ ئەندازەوە لە فرانسیسکۆسم ڕوانی. هەنووکە سەری داگرتبووە نێوان ئەژنۆکانی و لەنەشوەیەکدا ڕۆچووبوو، ئاخر ئەو ئیدی هیچی نەدەژنەفت، هیچی لەدەوروبەری خۆیدا نەدەبینی، ئەو ئیدی دوور کەوتبۆوە.

کێدرۆ چاوێکی لێ داگرتم، دانەویمەوە تابزانم دەیەوێ بڵێ چی، گوتی: "دەچم دار دەهێنم تا ئاگرێک بکەمەوە!"

– "ئەو ئاگری ناوێ برا ئانتۆنیۆ، نایەوێ خۆی گەرم کاتەوە، ئاگر مەکەرەوە، دوایی گلەییمان لێ دەکا!"

– "با گلەییمان لێ بکا، من خۆم دەمەوێ گەرمم بێتەوە!"

بەپرتاو چووە دەرێ و دوای ساتێک بەباوەشێکی پڕ لە دار و چیلکەوە گەڕایەوە، دار و چیلکەکانی خستە نێو ئاگردانەکەوە و ئاگری کردەوە. فرانسیسکۆس نوقووم لە ئەفسووندا و نە ئێمەی دەبینی و نە قسەکانیشمانی دەژنەفت. بڵێسەی ئاگرەکە بەرز بۆوە و کوختەکەی ڕووناک کردەوە، من بەتاسەوە خۆم لە ئاگردانەکە نزیکخستەوە، پشت و زگ و دەست و پێوپلم دایە بەر تینی ئاگرەکە، تەواوێک گەرمم بۆوە و چێژی گەرمایی گەیبووە مۆخی ئێسکەکانیشم. ئەوسا من و کێدرۆ لەبەر ئاگرەکەدا دانیشتین و بەدزێوە زەردەخەنمان دەهاتێ، ناو بەناو سەرنجێکمان دەدایە فرانسیسکۆس تا بزانین چما هەست بەتینی گەرماکە دەکا و کەنگێ دەکەوێتە لۆمەکردنمان.

کێدرۆ ئامۆژگاریی کردم: "برا لیۆن، تۆ دەبێ زۆری لێ بکەیت، شەوانە کە دەنوێ، ئاگر بکەوە و وا بنوێنە نەتزانیوە، خواردنی بدەرێ، بێ ئەوەی بەخۆی بزانێ لە جبەکەیەوە بپێچە، مەهێڵە هیچی لێ بێت، ئاخر ئێمە لە کوێ دەتوانین ڕێنوێنێکی وەکی ئەومان دەسکەوێ کە ڕێک بەرەو بەهەشتمان بەرێت، چما تۆ بیرت لەمە کردۆتەوە؟"

– "ئاخر ئەو خۆی نایەوێ، برا کیدرۆ من ناتوانم وا بکەم، منیش لەگەڵ ئەودا سەرمام دەبێ، منیش

لەگەڵ ئەودا برسیم دەبێ!"

– "برا لیۆن ئافەرینت دەکەم کە ژیانێکی ئەوها سەختت لەگەڵیدا دابەش کردووە، ژیانێک کە سەروو توانای بونیامە، ئەرێ چۆن دەرەقەت دێیت؟"

– "دەرەقەت نایەم برا کێدرۆ، زۆر لەخۆم دەکەم و زیاد لە توانای خۆم سەرف دەکەم، ئەمەش لەئیمانەوە نییە، بەڵکو لەغیرەتەوەیە، شەرم دەکەم بگەڕێمەوە، ئەگینا دەگەڕامەوە!"

– "شەرم لە کێ؟"

– "لە هەمووان، لە خودا، لە خەڵکی، لە خۆم!"

– "چما ناتەوێ ناو بەناو لەجێژنێکدا خواردنێکی خۆش بخۆیت، قومێک شەراب بخۆیتەوە؟ لە نوێنێکی نەرمدا بنوویت؟ ئاخر خودا هەموو ئەوانەی بەخشیوەتە ئینسان، حەیفە دەسبەرداریان بیت. سوپاس بۆ خودا من ژیانێکی خۆش بەسەر دەبەم، هەر لەبەرئەوە کاتێک نوێژ دەکەم و سوپاسی خودا دەکەم، نزاکانم هەر بەتەنێ لە دڵمەوە نایەنە دەرەوە، بەڵکە لە زگ و دەست و پێوپلە گەرمداهاتووەکانیشمەوە، لە تەواوی جەستەمەوە دێنە دەرێ. برا لیۆن، هەموو نهێنییەکە ئەوەیە کە فەزیلەت یەکانگیری حەز و چێژ بکەیت!"

زەردەخەنەیەکم هاتێ. گوتم: "ئای برا کێدرۆ، گەر تۆ پێشەوامان بایت، ئەوسا هەمووومان باشخۆر و زگ تێر دەچووینە دۆزەخەوە!"

کێدرۆ زاری هەڵێنا بۆ ئەوەی وەڵامم بداتەوە، بەڵام گوێمان لە فرانسیسکۆس بوو جووڵا، هەناسەمان لە خۆ بڕی و دڵمان کەوتە تەپە تەپ. ئاوڕی دایەوە، ئاگرەکەی بینی و هاوارێکی لێ هەستا.

– "ئەوە چییە؟ کێ ئاگری کردۆتەوە؟ خێرا ئاو بێنن و بیکوژێننەوە!"

کێدرۆ باوەشی کرد بەئەژنۆکانی فرانسیسکۆسدا و گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، ئەی حەواری ئەڤین، ئەوە خوشکە ئاگری ئێمەیە، بۆچی دەتەوێ بیکوژیت؟ چما بەزەییت پێیدا نایەتەوە؟ ئاخر ئەویش کیژی خودایە و خێری ئێمەی دەوێ، هەر لەبەر ئەوەیشە هاتووە و لەئاگردانەکەدا دانیشتووە. گوێ ڕادێرە چۆن هاوار دەکا، گوێت لێیەتی؟ برا فرانسیسکۆس، ئەو دەڵێت، منیش مەخلوقی خودام، مەمکوژن!"

فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، وشەکانی کێدرۆ ڕۆچووبوونە دڵییەوە.

بەپێکەنینەوە گوتی: "برا کێدرۆ، تۆ بونیامێکی بێژیت، ئەوەتا هاتیت و بەفێڵەکانت قلێپت کردینەوە!"

ئەوجا ڕووی کردە ئاگرەکە، گوتی: "خوشکی ئاگرم، ببوورە، من لە کوختە هەژارانەکەم وەدەرت نانێم، بەڵام تکات لێ دەکەم، جارێکی تر مەگەڕێرەوە بۆ ئێرە!"

وای گوت و بەرەو لای دەرگاکەوە چوو، لەوێدا و لە دوور دووری ئاگرەکەوە دانیشت.

***

ڕۆژی دواتر شەبەق فرانسیسکۆس کێشای بەپێمدا.

– "برا لیۆن هەستە، کوختەکە زۆر گەرمە، جێگەکەمان ڕاحەتە، وەرە دەچین بۆ کلێسای قەدیس دامیانۆ. کوختێک لە دەرەوەی کلێساکە هەیە، دەخوازم لەوێ بمێنمەوە، ئەی تۆ لەوێ دەمێنیتەوە؟ بەرگە دەگریت؟ بزانە گوڕی ئەوەت هەیە یان نا؟ بۆ هەر کوێیەک دەچیت ئازادیت. ئاخر من زۆر ئازارم داویت، ئەی شێری خودا بمبوورە!"

لەڕاستیدا زۆر ئازاری دابووم، بەڵام لەئەڤینە گەورەکەیەوە ئازاری دابووم. قنج هەستامە سەر پێیان.

– "باوکە فرانسیسکۆس، بۆ هەر کوێیەک بچیت منیش دێم، ئاخر تازە کەشتییەکەم سووتاندووە و ئیدی چ ڕێگەی گەڕانەوەم نییە!"

– "کەواتە برا لیۆن دەی بەڕێ کەوە با بڕۆین، منیش کەشتییەکەم سووتاندووە و چ ڕێگەی گەڕانەوەم نییە! وەرە ژێر باڵم تا نەکەوم، هێشتا دونیا تاریکە!"

سەرمایەک بوو وێنەی نەبوو، ئاسمان تاریک و شینباو، تەواوی ئەستێرەکان لەڕووناکیی تەنکی بەیاندا کوژابوونەوە، تەنێ ئەستێرەی زوهرە نەبێت کە هێشتا خۆشحاڵ و شادومان، چاوەڕێ بوو خۆر بەنێو درەوشانەوەی ئەمدا هەڵبێ. هێشتا چ تەیرێک نەکەوتبووە چریکە، تەنێ کوکوختییەک نەبێ کە لە دوورەوە دەیخوێند.

گوتم: "هەڵبەت تەیرەکان ئەلعان لەزستاندا برسییانە هەر بۆیە ناچریکێنن. باوکە فرانسیسکۆس، چما ئینسانیش هەر ئاوها نییە؟ ئاخر ئێمەیش پێویستە بخۆین تا ئەو خواردنە بکەینە عیبادەت و گۆرانی!"

فرانسیسکۆس زەردەخەنەیەکی هاتێ. گوتی: "برا لیۆن، هەمیشە خەیاڵت بەلای خواردنەوەیە، ئەم قسانە ڕاستن گەر بۆ یەکێکیان بکەیت باوەڕی بەخودا نەبێت، بەڵام بۆ ئەو کەسانەی باوەڕیان بەخودا هەیە، پێچەوانەکەی ڕاستە، ئاخر بۆ ئەمانەی دوایی عیبادەت خۆراکە و تێریان دەکا!"

ئێمە دەدواین و دونیا ڕووناک بۆوە، لای خۆرهەڵاتەوە سوورایی دا. هەر عەینەن لەو کاتەیدا کە بەژێر دار سنەوبەرێکی چڕدا تێدەپەڕین، تەیرێکی سترانخوێن ڕووناکی لەسەر پێڵووە لێکنراوەکانی هەست پێ کرد، خەبەری بۆوە و ئەوجا دای لە چریکە.

فرانسیسکۆس گوتی: "ڕۆژ باش کڵاوکوڕەی برام، وەرە و دەچین بۆ دەیرەکەی قەدیس دامیانۆ، لەگەڵماندا وەرە!"

کڵاوکوڕەکە فڕییە مابەینی پەلکەکان، باڵەکانی ڕاوەشاند تا گەرمیان دابێنێ و ئەوسا بەچریکە چریکەوە بەرەو ئاسمان دای لە شەقەی باڵ.

فرانسیسکۆس گوتی: "ئاسمان دەیری قەدیس دامیانۆی کڵاوکوڕەکانە، بەهیوای یەکتر بینینەوە!"

کاتێک گەیشتینە دەیرەکە، خوشکان هێشتا لە نوێژی بەیانی بوون، ڕووناکی هەڵایسابوو، لەسەر نووکی پێ چووینەپێش، لەبەر پەنجەرە چکۆڵەکەی نزیک میحرابەکەدا ڕاوەستاین و گوێمان بۆ ئەو دەنگە ناسکە ژنانەیە ڕادێرا کە گۆرانی بۆ ئەڤینی خودا دەچڕیی.

فرانسیسکۆس بەچاوانێکی فرمێسک تێزاوەوە گوتی: "برا لیۆن، ئەمە چ بەختەوەرییەکە، ڕووناکی، کڵاوکوڕە، نوێژی بەیانی، بووکەکانی مەسیح کە بەرلەوەی دونیا خەبەری بووبێتەوە، ئەوان خەبەریان

بۆتەوە و گۆرانی ئەڤینی بۆ دەچڕن! من دەنگی خوشکە کلارا دەبییەم!"

نوێژەکە کۆتایی هات و خوشکان بەڕووپۆشە سپییەکانیانەوە هاتنە هەیوان، کاتێک فرانسیسکۆسیان بینی، وردە هاواری خۆشحاڵییان لێ هەستا، دەتگوت کۆتری برسین و دانەوێڵەیان بینیوە. یەکەمین کەس کە نزیک بۆوە خوشکە کلارا بوو، دەستە خوێناوییەکەی فرانسیسکۆسی گرت و فرمێسک پۆشی کرد.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس... باوکە فرانسیسکۆس..." قوڕگی گیرا بوو.

– "خوشکە کلارا، دەخوازم چەند ڕۆژێک لەلاتان بمێنمەوە، هاتووم سڵاوێکتان لێ بکەم وماڵئاواییتان لێ بکەم و بڕۆم، ئەی سەرەک دەیری ئیماندار، مۆڵەتم دەدەنێ لەو کوختەی نزیک دەیرەکەتان بمێنمەوە؟"

خوشکە کلارا لەفرانسیسکۆسی ڕوانی و دڵۆپ دڵۆپ فرمێسک لەچاوە درشتەکانییەوە ڕژایە خوار.

– "باوکە فرانسیسکۆس، کوختەکە و دەیرەکە و هەموو ئێمەی خوشکان لە خزمەتتداین، ئەمرکە!"

دایکە پیرەکەی فرانسیسکۆس هاتە پێشەوە. گەلێک پیر و لاواز ببوو، بەهۆی شەونخوونیی و ڕۆژووەوە ڕەنگی پەڕیبوو، بەڵام ڕوخساری پرشنگی دەدایەوە بەبەختەوەری. ئەویش دانەوێوە و دەستی کوڕەکەی ماچ کرد، فرانسیسکۆسیش دەستی نایە سەر سەری و بەرەکەتی دا. لەبەرخۆیەوە گوتی: "دایکە... دایکە... خوشکە پیکا..."

دوو خوشک کەوتنەخۆ تا بچن کوختەکە ڕێکخەن، بەڵام خوشکە کلارا لێ نەگەڕا.

گوتی: "دەخوازم خۆم ڕێکی خەم. گسکێک و سەتڵێک ئاو و چەند ئینجانەیەکم بدەنێ لەوانەی لە هۆدەکەم هەن، چرایەک و قەفەس و ئەو بولبولەیش کە پێرێ سەرەک قەشە پێی بەخشین!"

کفت و شەکەت فرانسیسکۆس لەسەر عەردەکە و لەژێر پەنجەرە چکۆڵەکەی نزیک میحرابەکەدا دانیشت و چاوەڕێ بوو. دایکی چووبووە قوژبنێکی حەوشەوە و بەعەزاب و شانازییەوە لەکوڕەکەی دەنۆڕی، لێوی فرانسیسکۆس و دەست و پێوپلی لەسەرمادا شین هەڵگەڕابوون، یەکێک بەتانییەکی هێنا و پیای دا، بەڵام ئەو لەخۆی کردەوە. هەوڵی دا هەستێتە سەرپێ بەڵام نەیتوانی، دوو خوشک بەپەلە چوونە پێشێ، چوونە ژێر باڵی و هێور و بەهەنگاوی ورد بەرەو کوختەکەیان برد. کلارا حەسیرێکی بۆ داخستبوو، لەسەر حەسیرەکەش دۆشەکێکی کا و سەرینێکی نەرم. خوشکان فرانسیسکۆسیان لەوێ دانا و پاشان ڕۆیشتن. ئێمەیش هەردووکمان هەمدیس تەنها ماینەوە.

دانەویمەوە و لێم پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس هیچت پێویستە؟"

– "برا لیۆن چیم پێویست بێ؟ لەوە زیاتر چی ترم بوێ؟ ئاخر من هەموو شتێکم هەیە!"

چاوانی لێک نا، وەک ئەوەی ماڵئاواییم لێ بکا ئیشارەتێکی بۆ کردم.

بەدرێژایی شەو خەو نەچووە چاوانی، وڕێنەی دەکرد، نێوچەوان و دەست و تەواوی جەستەی وەک ئاگر دەسووتا. بۆ بەیانی لای نیوەڕۆکەی چاوانی کردەوە.

– "برا لیۆن، بەخوشکان بلێ نەیەن بۆ دیدەنیم، دەمەوێ تەنها بم، پێیان بلێ هیچم پێویست نییە. من ئارامیم دەوێ، ئارامی و چ شتێکی تر نا، نە ئاگر، نە خواردن، تەنها هێوری و ئارامی!"

سەرینەکەی هەڵگرت و فڕێی دا.

– "برا لیۆن، ئەوە هەڵگرە، فڕێی دە. هەناسەی شەیتانی تێدایە، بەدرێژایی شەو لێ نەگەڕاوە بنووم، بەردێکم بدەرێ بیکەمە سەرین!"

دەستی نایە ناو دەستم، وەکی ئاگر دەسووتا.

– "برا لیۆن، ئەی هاوڕێکەم، ئەی برای ڕۆژانی جەنگم، ببووره..."

وای گوت و چاوانی لێک نا.

چوومە دەرەوە و لە نزیک کوختەکەوە دانیشتم و گریام، کپ و هێور گریام تا گوێی لەگریانەکەم نەبێ. خوشکە کلارا هات و نزیکم بۆوە.

– "برا لیۆن چ بکەین؟ چۆن بتوانین بەزیندوویی ڕایگرین؟"

– "خۆی نایەوێ، خوشکە کلارا ئاخر خۆی نایەوێ ئیتر بژی، ئەو دەڵێ، سەفەری هەڵگژان کۆتایی هاتووە. ئاخر بەبەرزاییەوە، لەترۆپکدا لەخاچدان هەیە، ئیدی ئەو لەخاچ دراوە. ئەلعان ئەو تەنها چاوەڕێ و پەلەی تەنێ یەک شتییەتی، ئەویش ڕابوونەوەیە!"

– "برا لیۆن، ئەوە واتە مردن؟"

– "بەڵێ خوشکە کلارا، مردن!"

خوشکە کلارا هەناسەیەکی هەڵکێشا و سەری دانەواند. دوای ساتێک گوتی: "دەشێ بولبولەکە شتێک زیاتر لە ژیاندا گلی بداتەوە. بەدرێژایی دوێنێ هەر خوێندوویەتی؟"

– "نا خوشکە کلارا، هەڵبەت ترساوە!"

– "گەر بەسەر ترسەکەیدا زاڵ بێ و بکەوێتە گۆرانی، ڕەنگبێ باوکە فرانسیسکۆس نەیەوێ وا زوو بمرێ!"

من هیچم نەگوت، بەڵام دەمزانی کە فرانسیسکۆس گوێی لە گۆرانییەکی تر بووە، گۆرانییەکی زۆر بەچێژتر و نەمرتر لەژوور ئاسمانەوە، لەژوور ئەستێرانەوە کە بانگی کردووە. ئەو ئیدی دەرکی قەفەسەکەی کردۆتەوە تا ڕۆح بدا لە شەقەی باڵ و هەڵفڕێ، هەڵفڕێ و لەگەڵ ئەو ڕۆحگەلەدا یەکانگیر بێ کە گۆرانی دەچڕن.

لە سێیەمین ڕۆژدا تاکەی زیاتر تاوی سەند، گۆنا ڕەگپەڕیوەکانی سوور هەڵگەڕان، لێوی وشکتر هەڵگەڕا، لێکدا لێکدا ڕادەچڵەکی، زاتێکی نەبینراوی دەبینی و وڕێنەی دەکرد. لای کازێوە کوتوپڕ لای بۆ کردمەوە و گوتی:

– "برا لیۆن، لە کوێیت، من ناتبینم؟"

– "ئەوەتام لە لاتەوە باوکە فرانسیسکۆس، ئەمرکە!"

– "چما قەڵەم و مەرەکەبت پێیە؟"

– "باوکە فرانسیسکۆس، هەموو شتێکم پێیە، ئەمرکە!"

– "بنووسە!"

چاوانی لە بۆشایی بڕیی و لە پەرۆشییدا هەڵدەلەرزی تا پێدا ڕابگا بەرلەوەی نەبینراو دیار نەمێنێ، شتەکانیم پێ بنووسێتەوە.

– "باوکە فرانسیسکۆس، گوێم لێتە!"

– "بنووسە، ئەز پەلکێک قامیشم و لەبەر (با) ی خودادا لار بوومەتەوە، چاوەڕێم مردن، ئەو شمشاڵژەنە گەورەیە بێت و لێم کاتەوە، کونێکم تێ بکا و بمکاتە شمشاڵ. کاتێک دەمنێتە سەر لێوی، ئەوسا بەگۆرانی و ئاوازەوە دەچمە قامیشەڵانی نەمریی خوداوە!"

بەپشتا لەسەر حەسیرەکە ڕاکشا و چاوانی لێک نا. من هەستام چراکە بکوژێنمەوە تا شەوقی چراکە ئازاری چاوی نەدا، بەڵام ئەو هەمدیس هەستایەوە.

وەک ئەوەی داوای یارمەتی بکا، بەدەنگی بەرز هاواری کرد: "برا لیۆن بنووسە: فریشتەی تاریک دەستی گرتم و گوتم: (بۆ کوێ دەچین؟) وی قامکی نایە سەر لێوی، گوتی: (ئەرز جێ دێڵین. چاوانت لێکنێ، تا نەیبینیت و دڵت پڕ بێ و بگریت!)"

بەبێ وچان لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو.

– "(چارۆکەکە بەرز کەوە، بەدوامەوە ئەرزی سەوز، لەبەردەممدا زەریای بێ سنووری ڕەش، لەسەرەوە، لە ئاسمانیشەوە، ئەستێرەکان وەک نەیزەک دەکەون. خودایە، تۆ کە لەنێو دڵمدا جێگیریت، دە ڕێگەکەی پیشاندە، وی بەرەو لای تۆ بەزەریادا دێ، وایگوت و یەکەمین تەیری بەهەشت وەدیار کەوت.)"

چاوانی دەسووتان، هەموو جەستەی هەڵدەلەرزی، من قەڵەمەکەم بەدەستەوە و چاوەڕێ بووم.

– "بنووسە: برا لیۆن کوایت؟ بنووسە: (کاتێک مەلایکەت دوو یەکەمین مەخلوقەکانی لە بەهەشت وەدەرنا، ئەوسا هەردووکیان لەسەر گیایەک دانیشتن و هیچیان نەگوت. خۆر ئاوا بوو، شەو تژیی بەهەڕەشە لە عەردەوە بەرز بۆوە و تژیی لە هەڕەشە لە ئاسمانەوە دابەزی، بایەکی گەلێک سارد هەڵی کرد. حەوا خۆی نووساند بەسینگی شووەکەیەوە تا گەرم دابێت، گەرمی بۆوە و زاری هەڵێنا، دەستە چکۆلانە تازە دروست کراوەکەی هێنایەوە یەک و گوتی: (پیرەمێرد تۆ ئێمەت پێ جڵەو ناکرێ!)"

فرانسیسکۆس پێکەنی، بێگومان لە فەزادا یەکەمین دوو مەخلوقەکەی بینیوە و حەواش کە دەستە چکۆڵە تازە دروستکراوەکەی هێناوەتەوە یەک و هەڕەشەی کردووە. لە کاتێکدا کە پێدەکەنی، دەستی کردە گریان.

– "برا لیۆن، هێشتا هەر لێرەیت؟ بنووسە! (کاتێک جوبراییل دابەزییە سەر عەرد، وەرز وەرزی بەهار بوو، جوبراییل سەری سوڕما، لە دڵی خۆیدا گوتی: سۆزانییە چەندە جوانە! دەی با پەلە بکەین. دارتاشێک لە دووکانەکەی بەپڕتاو هاتە دەرەوە. گوتی: کوڕە ئەوە بەدوای چیدا دەگەڕێیت؟ ئێرە ناسیرەیە!)

- (بە دوای ماڵی مەریەمدا دەگەڕێم!)

دارتاشەکە لەرز دایگرت. گوتی: (ئەو خاچ و بزمار و خوێنە چییە کە بەدەستتەوەیە؟)

- (ئەوە خاچ نییە، بەڵکو گوڵە سۆسەنە!)
- (کێ تۆی ناردووە؟)
- (خودا!)

دارتاشەکە دەتگوت چەقۆیەکیان ڕۆبردووە بەدڵیدا. بەخۆی گوت: (ئاخ، من تیاچووم!) ئەوجا دەرگاکەی کردەوە، حەوشەیەکی چکۆڵە وەدیارکەوت، ئینجانەیەک بەگوڵە ڕێحانەوە، بیری ئاوێک و لەنزیک بیرەکەشەوە کیژۆڵەیەک جلکی مناڵی ساوای دەدووری. جوبراییل لەبەر دەرگاکە ڕاوەستا و چاوانی پڕبوون لە فرمێسک." چاوانی فرانسیسکۆسیش وەک چاوانی مەلایکەتەکە پڕ بوون لەفرمێسک، هەناسەی هەڵکێشا، دەتگوت شتێک دڵی هەپروون بەهەپروون کردووە.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "مەریەمی بەستەزمان، ئەی دایکێک کە پەراوەی مەرگ بەکۆرپەکەی دەکا! خودایە گەر فرمێسکی یەک ساڵی هەموو خەڵکی بەیەکجار بڕژێن، ئەوا دەبێتە ڕووبارێک و بەسەر ماڵەکەتا سەردەکا. بەڵام تۆ زاناترینیت و ئەو ڕووبارە دڵۆپ دڵۆپ دەچۆڕێنیت!"

کاتێک ئەمەی گوت، جەستەی کەوتە هەڵلەرزین.

بەپاڕانەوەوە گوتی: "برا لیۆن، ئەمەیان مەنووسە. ئەوە قسەی شەیتان بوو. تکات لێ دەکەم گەر نووسیوتە ئەوا بیکوژێنەوە!"

دوای ساتێک گوتی: "برا لیۆن، هێشتا گۆرانییەکی چکۆلانە لە سینەمدا ماوە. نامەوێ لەگەڵ خۆمدا بیبەمە ژێر عەردەوە، قەڵەمەکە بگرە بەدەستتەوە و بنووسە!

(کاتێک خودا لەڕۆنانی دونیا بۆوە، دەستە قوڕاوییەکانی شت و کفت و شەکەت لەژێر درەختێکدا لەبەهەشت دانیشت و چاوانی لێک نا. لەبەرخۆیەوە گوتی: (ماندووم، دەمەوێ نەختێک بحەوێمەوە!) ئەوجا ئەمری بەخەو کرد بێت. بەڵام هەر لەهەمان کاتدا بولبولێکی قاچوقول سوور هات و لەسەر سەری نیشتەوە و کەوتە زیقە زیق: (حەوانەوەی چی، ئارامی چی، تۆ نابێ بخەویت! شەو و ڕۆژ لەسەر سەرت دەنیشمەوە و هاوار دەکەم: حەوانەوەی چی، ئارامی چی، تۆ نابێ بخەویت! ناهێڵم بنوویت، من دڵی بونیامم!)"

فرانسیسکۆس بەئازارەوە لەسەر پشت پاڵ کەوت. لەبەرخۆیەوە گوتی: "برا لیۆن، تۆ چ دەڵێی؟"

ئاخر منی داماو چیم گوتبا؟ دڵی ئینسان چۆن دەتوانێ ئاوها چاوقایمانە لەگەڵ خودادا بدوێ؟

فرانسیسکۆس خەیاڵەکەمی خوێندەوە و زەردەخەنەیەکی هاتێ.

گوتی: "ئەی شێری خودا مەترسە، بەڵێ، دڵی بونیام زۆر چاو قایمە، خودا ئاوهای خوڵقاندووە، خودا ویستوویەتی ئەو دڵە ئاوها بێ تا لە دژی ڕاپەڕێ و بەرەنگاری بێتەوە.

***

سیازدە

هەرگیز جەستەی فرانسیسکۆس هێندەی ئەو ڕۆژانەی کە لەکوختەکەی نزیک دەیری قەدیس دامیانۆ مایەوە بەرگەی ئازاری نەگرتبوو، هەرگیز ڕۆحیشی هێندەی ئەو ڕۆژانە لەچێژی عیبادەتدا ڕۆنەچوو بوو. هەنووکە هەر پێنج برینەکەی سارێژ ببوون و خوێنیان پێدا نەدەهاتە خوارەوە، بەڵام ئازاریان بەسوێ بوو، تەنێ چاوانی بوون کە هێشتا خوێن و فرمێسکیان پێدا دەهاتە خوارەوە.

من لای پێیەوە دەنوستم، هەر کە خەبەری دەبۆوە منیش خەبەرم دەبۆوە، ئەوپەڕی توانای خۆم خستبووە کار تا ڕۆژێک زیاتر لەژیاندا گلی بدەمەوە. ڕۆژێکیان وژە وژەکەی گوێچکەی نەما و چریکەی بولبولەکەی ژنەفت. ماوەیەکی درێژ دانیشت و بەدەمێکی داپچڕاوەوە سەرنجی دایە قەفەسەکە و گوێی ڕادێرا، شادومانییەکی بێ ئەندازە لەسەر ڕوخساری پەخش بوو.

پرسی: "ئەرێ ئەوە تەیری بەهەشتە؟ چما ئێمە گەیشتووینەتە ئەوێ؟"

هەمدیس گوێی ڕادێرایەوە، سیمای لەچێژی بەختەوەرییەکی زیاتردا غەرق دەبوو. بەشادومانییەوە گوتی: "ئای برا لیۆن، گەر دەتزانی ئەو بولبولە چ دەبێژێ! گەر دەتزانی چ موجیزەیەک لەنێو ئەو سینگە پەڕنەیدا خۆی حەشارداوە!"

ئاخرییەکەی بولبولەکەمان پێ ڕاهات، ئیدی هەموو ڕۆژێک کە خۆر دەکەوت، دەکەوتە چریکە، گەرووی دەلەرییەوە، ڕێک چاوە ورد و چکۆڵەکانی دەبڕییە ڕووناکی، دەنووکی بەلێشاوی چریکە سوورهەڵدەگەڕا و بونیامی ئەفسوون دەکرد.

ناو بەناو لەناکاوێکڕا بێدەنگ دەبوو، دەنووکی لەشیشی قەفەسەکە دەدا و پەرۆشی ئەوە بوو هەڵفڕێتە دەرێ، چۆلەکەیەکی بینی بوو کە بەئازادی لەسەر درەختێک دەقونییەوە، ئەمیش دەیویست بەرەو لای بفڕێ، بەڵام یەکسەر هەڵدەفڕییەوە سەر ڕایەڵی ناوەڕاستی قەفەسەکە و هەمدیس دەکەوتەوە گۆرانی.

خاتوو پیکا بەنهێنی دەهات و لە درزی دیواری بەپەلکی دارەبی دروستکراوەکانەوە لەکوڕەکەی دەنۆڕی، هەناسەی لەخۆ دەبڕی و ماوەیەکی درێژ تەماشای دەکرد و ئەوسا بۆ هۆدەکەی دەگەڕایەوە. زۆر شەوانیش خوشکە کلارا لەبەر دەرکی کوختەکەماندا ئێشکی دەگرت و نەیدەوێرا بێتە ژوورێ، گوێی بۆ گۆرانییە خۆشەکانی فرانسیسکۆس ڕادەدێرا، ئاخر فرانسیسکۆس بەو دواییە هەمدیس کەوتبووەوە گۆرانی چڕین. ڕۆحی وی شادومان بوو وەک بولبول، ئیدی گۆرانی دێرینی سترانبێژە گەڕۆکەکانی تافیی جحێڵی کەوتبوونەوە سەر زار، گۆرانیی سەردەمانێک کە ئەم لەگەڵ هاوڕێکانیدا شەوانە دەسووڕایەوە و لەبەر پەنجەرە داخراوەکاندا دەیچڕین.

گوتی: "ئای خۆزیا برا ئیرێنۆ لێرە دەبوو! ئەوسا بلوێرەکەی بۆ دەژەندم. ئەو ڕاست دەکا، بلوێر زاری فریشتەی خەڵکانە، ئاخر فریشتان ئاوها دەئاخڤن، ئەوان لە فەزادا دەفڕن و بەگۆرانی لەگەڵ یەکتریدا دەدوێن!"

ڕۆژێکیان لە جێگەکەی هەستا و بەخۆشحاڵییەوە کەوتە چەپڵەکوتان. گوتی: "برا لیۆن بەدرێژایی

دوێنێ شەو لەخەیاڵی ئەوەدا بووم کە هەموو پارچە دارەکان بلوێر و کەمانچەن. هەموویان دەنگیان هەیە و سوپاسی خودا دەکەن. بەرەکەتی منت لێ بێ گەر نەچیت دوو پارچە دارم بۆ بێنیت!"

دوو پارچە دارم بۆ هێنا، یەکێکیانی بەشانەوە گرت و ئەوی تریشیانی وەکو کەوان بەسەر دووەمیاندا هێنا، ئیدی بەدانیشتنانەوە و بەخۆشحاڵییەوە کەوتە ژەنین و گۆرانی چڕین، من گوێم بۆ ئەو نەغمە شیرینە ڕادێرا بوو کە لەو دوو پارچە دارەی هەنووکە ببوونە کەمانچە، هەڵدەقوڵی.

– "گوێت لێیە، برا لیۆن گوێت لێیە؟ زەینت بێدەنگ کە و لێگەڕێ دڵت ئازادانە گوێ ڕادێرێ! کاتێک بونیام باوەڕی بەخودا هەبێ ئەوا چ تەختە و دارێک نییە لاڵ بێ، چ ئازارێک بوونی نییە، بەڵکو تەنێ قریوەی شادومانی هەیە، چ ژیانێکی ڕۆژانە نییە بەڵکو تەنێ موجیزە هەیە!"

ڕۆژێکیان لەکاتێکدا کە سەرگەرمی ژەنینی کەمانچەکەی بوو، لەناکاوێکرا ڕوخساری تاریک داهات، دەتگوت سێبەرێکی چڕی کەوتۆتە سەر. چاوانی لەسەرسوڕماندا زەق کردەوە، لە دەرکە کراوەکەوە لە دەرەوەی ڕوانی و هاوارێکی لە شادومانی و ترسەوە لێ بەرز بۆوە، هاوارێک کە تێی نەگەیشتم، بەڵام هاوارەکە هەموو شادومانیی و خەمی ئینسانی لە خۆیدا هەڵگرتبوو. ئاوڕم دایەوە تا بزانم ئەو کەسە کێیە کە ئەم هاواری بۆ کرد، بەڵام کەسم نەبینی. باخچەی دەیرەکە چۆڵ بوو، بایەکی بەهێز هەڵی کرد و دوایین گەڵای درەختەکانی ژاکاند، خوشکان لەنوێژ بوون، دەنگە ناسکەکانیان دەهاتە گوێ کە گۆرانی ئەڤینیان بۆ خودا دبێژا. بەڵام لەدوورەوە، لەخانووە چکۆڵەکانی ئەو گوندە لاکەوتانەوە، سەگەکان بەترسەوە دەوەڕین.

لێم پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس چیت بینی؟ کێت بینی؟ بۆچی هاوارت کرد؟"

بۆ ماوەیەکی درێژ نەیتوانی وەڵام بداتەوە، دوو چارچە دارەکەی دانابوو لەجێگەکەیدا و بەچاوانێکی زەقەوە هەر لەدەرەوەی دەنۆڕی.

هەمدیس لێم پرسییەوە: "کێیە؟ چی دەبینیت؟"

زاری هەڵێنا و داخرایەوە. لەبەر خۆیەوە گوتی: "برا مەرگ، مەرگی برام..."

هیچم نەگوت، تێگەیشتم فریشتەی تاریکی بینیوە، هەروەها سەگەکانیش بینیبوویان، هەر لەبەرئەوەش بەترسەوە دەیانقرووسکاند. چوومە دەرەوە تا فرمێسکەکانم حەشاردەم، بەدەوری کوختەکەدا هاتم و چووم، کەس لەوێ نەبوو! ئەورۆ خۆری زستان خۆی لەهەورەکان ئازاد کردبوو، زوقم خۆی بەسەر دەشتەکەدا ڕاخستبوو، زستانیش وەک بەهار زەردەخەنەی دەهاتێ. خوشکان لەکڵێساکە هاتنە دەرەوە، لەباخچەکە بڵاوەیان لێ کرد، ئەوجا چوونە سەر سفرە تا ژەمی بەیانی بخۆن، لەتێک نان و پەرداخێک ئاو. خوشکە کلارا بینیمی و بەنیگەرانییەوە لێم نزیک بۆوە.

– "برا لیۆن بۆچی دەگریت؟ باوکە فرانسیسکۆس..."

– "فریشتەی تاریکی بینیوە خوشکە کلارا، هاوار دەکا و باوەش دەکاتەوە تا لەئامێزی بگرێ..."

خوشکە کلارا چمکی ڕووپۆشەکەی گەست تا بەر بەفرمێسکەکانی بگرێ. پرسی: "گوتی چی؟ ئەو گوتی چی؟"

– "نازانم خوشکە کلارا، هەر لەبەرخۆیەوە دەیگوت: برا مردن، برای مەرگم. لەوە زیاتر چ شتێکی تر نا!"

خوشکە کلارا بەئەسپایی گوتی: "برا لیۆن، گوێڕادێرە، من ترسم لەشتێک هەیە، وریابە. ئەم ڕۆژانەی دوایی چەند زەلامێکی سەیر و شەڕانگێز دەوروخولی ئەم ناوەیان داوە، یەکێک لە خوشکان ئەوانەی ناسیوەتەوە، ئەو خوشکە دەڵێ ئەوانە چەتەی (پێرۆجیا)ن. خەڵکی زانیویانە باوکە فرانسیسکۆس نەخۆشی زۆری بۆ هێناوە، ئیدی ئەوانەیان ناردووە تا لەئێمەی بفڕێنن، ئاخر پیاوێکی قەدیس سەروەتێکی گەورەیە بۆ ئەو شارە. برا لیۆن، ئاگاداربە!"

ئەوجا ڕوخساری شاردەوە و بەپەلە چووە دەیرەکەوە.

لەدڵی خۆدا گوتم: "دەبوو جواب بۆ سەرەک قەشە بنێرم و داوای لێ بکەم چەند چەکدارێک لەئاسیزییەوە بۆ پارێزگاری کردن لەفرانسیسکۆس بنێرێ!"

کاتێک چوومە کوختەکەوە، بینیم فرانسیسکۆس لەسەر رایەخەکەی دانیشتووە، پشتی داوە بەدیوارەکەوە و ڕوخساریشی هێور و بەختەوەر. کە منی بینی، دڵی خۆش بوو.

– "برا لیۆن، قەڵەمەکە بێنە و دوایین پەیامم بنووسە. ئەوە بەیاننامەیەکە کە دەبێ لە لایەن هەموو برا و خوشکانەوە لەهەر کوێیەک هەن بخوێنرێتەوە، کە لەنووسین تەواو بوویت، ئەوسا منیش مۆری خۆم، خاچێک لە خوارەوەی دەدەم!"

قەڵەمەکەم هەڵگرت و لەسەر ئەژنۆ لەلایەوە دانیشتم.

هێور و ئارام، لەکاتێکدا کە هەر وشەیەکی بەر لە گوتنی هەڵدەسەنگاند، کەوتە گوتنی ئەوەی کەمن دەبوو بینووسمەوە:

– "براکانم، خوشکانم، ئەمڕۆ خودا فریشتەی تاریکی خۆی بۆ لام ڕەوانە کرد و بانگهێشتە گەورەکەی پێدا نارد، ئیدی منیش وا خۆم دەپێچمەوە و دەڕۆم. بەڵام دڵم ناخوازێ جێتان بهێڵم تا دوایین پەیامی خۆمتان پێ ڕانەگەیەنم. مناڵەکانم، هەژاری، ئەڤین، تەهارەت و گوێڕایەڵی، چوار کیژە گەورەکەی خودان و با تا ئەبەد لەگەڵتان بن! هەمیشە ئەوەتان لەخەیاڵدا بێ کە فریشتەی تاریک لە پاڵتانایە و هەر لە لەحزەی لەدایکبوونەوە لەپاڵتانایە، هەمیشە و بەردەوام و لەهەموو لەحزەیەکدا بڵێن: ئەمە دوایین ساتەوەختی منە و ئیدی دەمەوێ ئامادەبم! بیر لەوە بکەنەوە هەرگیز پشت بەبونیام نەبەستن، بەڵکو تەنها پشت بەخودا بەستن. جەستە تێکوپێک دەشکێ و نەخۆش دەکەوێ و مردن نزیک دەبێتەوە، دۆست و خزمان بەسەر نەخۆشەکەدا دادەنەونەوە و پێی دەڵێن: (سەروەت و سامانەکەت مشتوماڵ کە، ئەوەی هەتە دابەشی کە، تۆ ئیدی دەمریت!) ژن و مناڵ و هاوڕێکانی و هاوسێکانی دەوری دەدەن و وا دەنوێنن کە دەگرین. ئەمیش بەو فرمێسک و شیوەنە فریو دەخوا، دوا هێزی دەداتە بەرخۆی و دەڵێ: (بەڵێ، هەموو ڕۆحم و هەموو جەستەم و هەموو سەروەت و سامانەکەم بەدەستە پاکەکانی ئێوە دەسپێرم!) دەستوبرد دۆست و خزمان دەنێرن بەدوای قەشەدا تا بێ و بەرەکەتی بدا. قەشە لێی دەپرسێ: (دەتەوێ لەهەموو گوناهەکانت ژێوان بیتەوە؟) ئەمیش وەڵام دەداتەوە: (بەڵێ دەمەوێ.)

- (دەتەوێ هەموو ئەو شتانە ببەخشیت کە لەژیانتا بەنارەوا پەیدات کردوون؟)
- (نەخێر، ناتوانم!)
- (بۆچی ناتوانیت؟)
- (لەبەر ئەوەی من هەموو شتێکم بەخشیوەتە هاوڕێ و خزمان!)

ناتوانێ لەوە زیاتر بئاخڤێ، دەمرێ بێ ئەوەی توانیبێتی خۆی لەگوناهەکانی ئازاد کا. یەکسەر شەیتان دێ و بەژوور سەرینەکەیەوە دەداتە قاقای پێکەنین، ڕۆحی دەکێشێ و فڕێی دەداتە دۆزەخ. هەموو دیارییەکانی، هەموو هێز و دەسەڵاتی، هەموو سەروەت و ئەقڵ و جوانییەک کە وی شانازیی پێوە کردوون، هەنووکە لەگەڵ خۆیدا بەهەدەر دەچن و لەگەڵ خۆیدا دەچنە بن عەردەوە. هاوڕێ و خزمانیشی سەروەت و سامانەکەی لەنێوان خۆیاندا دابەش دەکەن و دەڵێن: (نەفرەت لە ئێسک و پرووسکی! دەبوو سەروەتی زیاتری کۆکردبایەوە و سەروەتی زیاتری بۆ جێ هێشتباین!) ئاوها لەلایەن عەرد و لەلایەن ئاسمانیشەوە ئەفەرۆز دەکرێ. باشە ئەدی چ ماوە؟ دۆزەخ ماوە، ئیدی دەبێ عەزابێکی ئەبەدیی لەنێو قیری کوڵاودا بچێژێ.

من برا فرانسیسکۆسم، خزمەتکارێکی بچووکی ئێوەم و گەورەترین گوناهبارم، برا و خوشکانم بەناوی ئەڤینەوە، وەک خودی خودا داواتان لێ دەکەم و پێتان ماچ دەکەم و سوێندتان دەدەم پەیڤەکانی مەسیح بەخۆنەویستی و عیشقەوە وەرگرن. کەسێک ئەو پەیڤە پیرۆزانە بکاتە کردەوە و ببێتە نموونە بۆ کەسانیتر، ئەوا تا ئەبەد غەرقی بەرەکەت دەبێ!

برا لیۆن، بۆ تۆیش ئەی هاوسەفەری بەوەفام، سڵاوێک لەبرا فرانسیسکۆسی خۆتەوە، بەرەکەتی منت لێ بێ برا لیۆن، ئەو قسانەت لەیاد نەچێ کە کاتێک پێکەوە بەڕێگەکاندا سەفەرمان دەکرد بەیەکترمان دەگوت. هەرچەندێک دەتوانی و بەهەر شێوەیەک کە بۆت دەگونجێ، دەبێ کار بۆ خۆشنوودکردنی مەسیح بکەیت و شوێن پێکانی هەڵگریت، دەبێ شوێن پێکانی خاتوونی بەشکۆی هەژاری و خاتوونی پیرۆزی گوێڕایەڵیمان هەڵگریت. هەر شتێکی ترت هەیە کە بتەوێ لەبارەیەوە پرسیارم لێی کەیت، ئازادیت پرسیار کە، تا ئەو ساتەی لێوم هەیە و دەتوانم بئاخڤم. برا و خوشکانم، زارۆکانم خودا حافیز، خودا حافیز لە تۆیش برا لیۆن، ئەی هاوسەفەر و ئەی هاوڕێیی ڕۆژانی جەنگم!"

ئیدی شەکەت ببوو، چاوانی لێکنا، هەمدیس وەک گلۆڵەیەک خۆی لەسەر حەسیرەکە گرمۆڵەکرد، دیاربوو ئازارێکی قورس گینگڵی پێدەدا، لەبەرئەوەی لەناکاوێکڕا ڕەنگی گۆڕا.

لێم پرسی: "باوکە فرانسیسکۆس ئازارت هەیە؟"

بۆ ساتێک چاوانی کردنەوە.

- "برا لیۆن، تاقە شتێک بیزانم ئەوەیە من شادومانم، شادومان و خەنییم. سەرکەوتن، سەرکەوتن، برا لیۆن ئێمە سەرکەوتین! هەر لە لەحزەی لەدایکبوونمەوە کەسێک لەناوەوەمرا هەبوو ڕقی لەخودا دەبۆوە، وا ئەلعان ئەو کەسە دیار نەماوە، ئیدی چۆن دەتوانم بەوە شادومان نەبم؟"
- "کێ باوکە فرانسیسکۆس؟ ئەو کەسە کێ بوو؟"

- "جەستە!" وای گوت و بەشەکەتییەوە چاوانی لێکنا.

بەدرێژایی شەو وڕێنەی کرد. مەلایکەتی دەبینی و قسانی لەگەڵ دەکرد. فرانسیسکۆس گلەیی لێ دەکرد کە وی تاخیر بووە، کە ئەم ساڵەهایە چاوەڕێی کردووە، کە بۆچی ماوەیەکی وا زۆر لەغوربەتا جێی هێشتووە؟ چما نەیزانیوە کە دونیا بونیام وێران دەکا، چما نەیزانیوە کە تەڵێک گیا، کە بولبولێک، کە چرایەکی پێکراو، کە بۆنێکی خۆش دەکرێ هانمان بدا بەعەردەوە بنووسێنین و جێ نەهێڵین؟ فرانسیسکۆس وڕێنەی دەکرد و گلەیی، هەڵبەت مردنیش وەڵامی دەدایەوە، چونکە فرانسیسکۆس ئارام دەبۆوە، ئیدی گلەیی نەدەکرد، بەڵکو زەردەخەنەی دەهاتێ.

بۆ بەیانییەکەی لاجانگەکانی خەریک بوو دەسووتان، ئەو ئیدی ڕۆچووبووە قووڵاییەکی بەرینەوە، نەیدەتوانی پێڵووەکانی هەڵبڕێ و جەستەی وەک بەرد ڕەقهەڵاتبوو. ترسام و بەپەلە چووم بەدوای خوشکە کلارادا و لە موبەقی دەیرەکەدا دۆزیمەوە.

گوتی: "مەسیحییەکی میهرەبان زانیویەتی باوکە فرانسیسکۆس نەخۆشە، مریشکێکی بەدیاری بۆ ناردووە، وا منیش شۆربایەکی بۆ لێ دروست دەکەم تا هێزی بەبەردا بێنێتەوە."

- "خوشکە کلارا، ڕۆژووی مەزن دەستی پێ کردووە و هەڵبەت ئەو ئیتر خۆی بەخواردنی گۆشت گوناهبار ناکا!"
- "برا لیۆن، گەر خودا بڕیاری دابێ دەستوبرد ویمان لێ وەرنەگرێتەوە، ئەوا دەبێ ئەو ئەم شۆربایە بخوا تا ساتێکی تریش لەلامان بمێنێتەوە. چاوەڕێ کە، شۆرباکەی بۆ ببە و ئیدی خودا یارمەتیمان بدا!"

شۆرباکەم هەڵگرت، خوشکە کلارا زەردێنەی هێلکەیەکی تێ کرد، مریشکەکەشم هەڵگرت و ڕۆیشتم، کە چوومەوە بینیم فرانسیسکۆس لەسەر پشت ڕاکشاوە و گینگڵ دەدا.

گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس، خوشکە کلارا دەکەوێ بەسەر پێتا و بەناوی ئەڤینی پیرۆزەوە لێت دەپاڕێتەوە ئەم شۆربایە بخۆیت. باوکە فرانسیسکۆس، گەر منت خۆش دەوێ، جارێ جەستەت جێمەهێڵە، گەر منت خۆشدەوێ دەمت بکەوە!"

- "بەناوی ئەڤینی پیرۆز... بەناوی ئەڤینی پیرۆز...."

لەبەرخۆیەوە وای گوت و دەمی کردەوە، بەڵام هێشتا چاوانی هەر داخرابوون. قومێکی لەشۆرباکە خوارد، هەستی بەشادومانی و سوپاسگوزاریی کرد، دەمی کردەو ەو قومێکی تریشی خوارد، تا وردە وردە هەمووی خوارد. هەروا کوتێک گۆشتیشم دایە، هەڵبەت خەیاڵی لەشوێنێکی تر بوو، هەر بۆیە نەیدەزانی چ دەخوا و بەبێ چ بەرگرییەک قووتی دەدا.

لەوکاتەدا کە خواردنەکەم بەدەمییەوە دەکرد، ڕێبوارێکی سەیر بەهەناسەبڕکێوە لەبەر دەرکی کوختەکەدا وەدیارکەوت و چاوی بەناو هەموو کوختەکەدا گێڕا، دەتگوت شتێکی لێ بزر بووە و بەدوایدا دەگەڕێ.

بەتووڕەیی پێیم گوت: "ئێ کوڕە چکۆڵ، لێرە بەدوای چیدا دەگەڕێی؟ چما نابینی نەخۆشمان هەیە؟"

وەڵامی دامەوە: "برا قەشە ببوورە، چما ئێرە ئۆرشەلیم نییە؟ لەهەوادا بۆنێکی پیرۆزم کرد و بەخۆم گوت هەبێ و نەبێ ئێرە ئۆرشەلیمە، بەخۆم گوت بابچمە ژوورێ و کڕنۆش ببەم و بپاڕێمەوە. بەڵام ئەی

کوا ئۆرشەلیم، نابینم؟"

فرانسیسکۆس قسەکانی ئەو کوڕەی ژنەفت و چاوانی کردەوە.

بەزەردەخەنەیەکەوە گوتی: "براکەم تۆ شێتیت!"

ڕێبوارە سەیرەکە وەڵامی دایەوە: "لە تۆ شێتتر نیم. لە تۆ شێتتر نیم کە دەتەوێ بچیت بۆ بەهەشت و کەچی لەم وەختی ڕۆژووە مەزنەدا مریشک دەخۆیت!"

فرانسیسکۆس هاوارێکی کرد و لەهۆشخۆی چوو. هەستامە سەرپێ تا ئەو میوانە بێ شەرمە بکەمە دەرەوە، بەڵام ئیدی ئەو دیار نەمابوو.

بۆ ڕۆژی دوایی فرانسیسکۆس بەسەرزەنشتەوە تەماشایدەکردم.

– "برا لیۆن تۆ فریوت دام، تۆ فریوت دام و گوناهێکی زۆر گەورەت خستمە ئەستۆ!"

– "باوکە فرانسیسکۆس، ئەو گوناهە لە ئەستۆی منە، خودا لەسەر ئەو گوناهە سزای من دەدا!"

– "تەنها خودا دەتوانێ گوناهی خەڵکانی تر بخاتە ئەستۆی خۆی، ئێمەی بونیام تەنها دەتوانین هەڵگری گوناهی خۆمان بین!"

وەڵامیم دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، زۆر گەورەیە میهرەبانیی خودا. قسەیەکی تۆم بیرە کە جارێکیان پێت گوتم، میهرەبانیی خودا زۆر لە عەدالەتەکەی گەورەترە، دەی لێگەڕێ با متمانەی خۆمان بدەینە میهرەبانییەکەی!"

– "بەڵێ، برا لیۆن ڕاست دەکەیت، لێگەڕێ با متمانەی خۆمان بدەینە میهرەبانییەکەی، وای بەحاڵمان گەر ئەو تەنێ عەدالەتی هەبا!"

***

ڕۆژەکان لە نێوان ژیان و مردندا تێدەپەڕین، زۆر جاران برایان سەردانیان دەکرد و ناو بەناویش سەرەک قەشە یاریدەدەرەکەی لە ئاسیزییەوە دەنارد تا لە هەواڵی بپرسێ و دەیگوت: "کوڕی خۆم وەرەوە بۆ ئاسیزیی و لە ماڵەکەی مندا بژی، ئاخر جەستەی بونیامیش دیارییەکی پیرۆزی تری خودایە، تۆ بەم تەرزە مامڵەکردنە دەیکوژیت، فرانسیسکۆس کوڕی خۆم ئەمەی تۆ دەیکەیت قەتڵە، تۆ سەرپێچی لە پەیامی گەورەی خودا دەکەیت کە دەڵێ: تۆ نابێ قەتڵ کەیت!"

فرانسیسکۆس گوێی بۆ وشەکانی سەرەک قەشە ڕادەدێرا و هیچی نەدەگوت. ڕۆژێکیان هەمدیس قەشەی یاریدەدەر هات و داوای لێ کردەوە بچێت. ئەوسا فرانسیسکۆس لای بۆ کردمەوە و گوتی: "بەڵێ، سەرەک قەشە ڕاست دەکا. ئەمە قەتڵە، قەتڵ. گەرەکمە لە کڵێساکەی قەدیس دامیانۆ جێژن بکەم و پاشان بڕۆم و لەماڵی سەرەک قەشە بمێنمەوە. دەخوازم هەمدیس ئاسیزیی ببینمەوە و خوداحافیزی لێ بکەم."

هەفتەی جێژنی پاک هات، فرانسیسکۆس لەئازارەکانی مەسیحدا ڕۆچوو. داوای لێکردم لەلایەوە دانیشم و ڕۆژانە کتێبی پیرۆزی بۆ بخوێنمەوە، ئەو ئیدی شوێن مەسیح دەکەوت، شوێن پێکانی

هەڵدەگرت، خیانەتی لێ دەکرا، دادگایی دەکرا، بەر قامچی دەدراو لەگەڵ ویدا لەخاچدەدرا. لەهەینی درێژدا هەر پێنج برینەکەی کە ماوەیەکی زۆر بوو نەکولابوونەوە، هەمدیس دەمیان کردەوە و خوێنیان لێوەچۆڕا، سەرلەبەیانی ڕۆژێک بەر لەجێژنی پاک، هاتەوە سەر خۆی و دەستی گرتم.

گوتی: "برا لیۆن، گەر منی گوناهبار شانازی ئەوەم پێ ببڕایە یەکێک لەنووسەرەوانی ئینجیل بام، ئەوا نە شێرو نە گاو نە فریشتەم لەپاڵدا نەدەبوون، بەڵکە مەڕێکم لە پاڵدا دەبوو کە قردێلەیەکی سووری بەملەوە باو لە قردێلەکە نووسرابا: خودایە کە جێژنی پاک هات، تۆ سەرم دەبڕیت؟"

ڕۆژی جێژنی پاک دوای ڕێوڕەسمی ڕابوونەوە، خوشکان بەمۆمی داگیرساوەوە هاتن تا دەستی ماچکەن. فرانسیسکۆس هەستا، دەستی ڕایەڵ کرد و بەرەکەتی دان.

بەخەمباریی لەبەرخۆیەوە گوتی: "خوشکەکانم، دایکانم، ئەی خاتوونی سەلار، ئەی بووکانی مەسیح..." وای گوت و دایە قوڵپی گریان.

خوشکە کلاراش گریا، خاتوو پیکاو هەموو خوشکانی تریش گریان و تەواوی کوختەکە تژیی بوو لەگریان و ڕووناکی ئەو هەموو مۆمە.

خوشکە کلارا پێی گوت: "من هەروەها خەیاڵم لای ڕابوونەوەی تۆیشە، باوکە فرانسیسکۆس، من بیرم لای ڕابوونەوەی تۆیە..."

بەڵام فرانسیسکۆس بەخوڕ دەگریا و هیچی نەدەژنەفت.

من ئەمڕۆ باشم خواردبوو، سوپاس بۆ خودا، دیاری و جێژنانە لەئاسیزییەوە نێردرابوون، ئیدی هەستم دەکرد کە مەسیح هەر بەڕاستی ڕابۆتەوە، هەر بۆیە زوو ڕاکشام و دەسوبرد خەوم لێکەوت. فرانسیسکۆس داوای لێ کردم: "چراکە مەکوژێنەوە، لێگەڕێ بەدرێژایی شەو بسووتێ، با ئەویش جێژنی ڕابوونەوەی مەسیح بگێڕێ!"

دڵخۆش و سوپاسگوزار نوستم، لەخەوندا بەقووڵی هەمدیس ڕابوونەوەی مەسیحم تەجروبە دەکرد، پێدەچوو هەموو ڕۆحێک لەم دونیایەدا چەندێک لەتوانایدابێ شوێنپێی مەسیح هەڵگرێ و لەگەڵ ویدا ئازار بچێژێ و لەخاچ بدرێ و ڕابێتەوە. لەبەرئەوەی چەندێک زیاتر لەگەڵ فرانسیسکۆسدا ژیابام، زیاتر تێدەگەیشتم کە دوایەمین میوەی مردن نەمرییە.

هێشتا نوستبووم کە خودا بەمۆمەوە هاتبوو بۆ دونیا، بولبولەکە خەبەری ببۆوە و کەوتبووە گۆرانی، بەڵام من لەقووڵایی چێژی ئەو خەونەمدا ڕۆچووبووم و خەبەرم نەببۆوە. لەناکاوێکڕا لەخەونەکەمدا دەنگی فرانسیسکۆسم ژنەفت، ڕاپەڕیم و بەپەلە هەستامە سەرپێ. لەسەر جێگەکەی دانیشتبوو، هەمدیس دوو دارەکەی گرتبوو بەدەستییەوە و وەک کەمانچەیەک دەیژەنی و گۆرانی دەچڕی. من هەرگیز وشەکانی گۆرانییەکە و ئاوازە خۆشنودەکەیم لەبیر ناچێ کە دەربڕی سەرکەوتن بوو، ساڵانێکی زۆر تێپەڕیون و کەچی هێشتا هەروەک ئەوەی هەر ئەلعان گوێم لێی بووبێ دەیژنەفمەوە. وا هەنووکەش کە پیر و کەنەفت بووم، لەم دەیرە ئارامەدا دانیشتووم و دەینووسمەوە:

ئەی باڵاترین، ئەی بەدەسەڵاتترین، ئەی میهرەبانترین

له تۆدا، ستایش و شانازی و حەیا و سوپاسگوزاریم باڵا دەکەن!
تەنها تۆ، تەنها تۆ ئەی باڵاترین، شایانی ئەوەیت، چ بونیامێک
بەهای نوتقکردنی ناوەکەتی نییە!
خودایە، سوپاس بۆ هەموو کارەکانت،
بەتایبەتیش سوپاس بۆ جەنابی برا خۆرمان
کە ڕۆژمان بۆ دێنێ و ئیدی بەخششی تۆمان لێ هەڵدێ
بەجوانی و درەوشاوەیی و بەو
تیشکە مەزنەیەوە. خودایە، ئەو دێ و شایەتیت بۆ دەدا!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، بۆ خوشکە مانگمان و بۆ ئەستێرەکان،
بۆ تۆ، کە لە ئاسماندا ئەوانت ئاوها
گرانبەها و و درەوشاوە و جوان خوڵقاندووە!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برا "با" مان
سوپاس بۆ هەوا، بۆ هەور، بۆ ئارامی
سوپاس بۆ هەموو ئەو ئاڵوگۆڕییانەی هەوا کە تۆ پێمان دەبەخشیت!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برای ئاومان،
سوپاس بۆ ئەو خۆنەویستە، ئازیزە، لە هەموو شتێک پاکیژەترە!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برای ئاگرمان،
کە تۆ شەوی پێ ڕووناک دەکەیتەوە،
بەوی جوان و بەهێز و تژیی لە چێژ!
سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ عەردی خوشک و دایکمان،
کە لەکۆشیدا خۆراکمان دەدا و هەڵماندەگرێ
میوە و گوڵ و درەختگەلی زۆر بەرهەم دێنێ!
سوپاسی بکەن و سروودی ستایشی بۆ بچڕن
بەقووڵترین خۆنەویستیی سوپاسی کەن و لەخزمەتیدا بن!

ئارام و بێدەنگ تا نەبا گوێی لێ بێ و گۆرانییەکەی ببڕێ، لێی نزیک بوومەوە و باوەشم کرد بەپێیدا و گوێم ڕادێرا. بولبولەکەش بەژوور سەرمانەوە بێدەنگ و ئەویش گوێی ڕادێرابوو، خۆر، مانگ، ئاگر و ئاو هاتبوونە ئەو کوختە هاکەزاییەوە و بەدەوری فرانسیسکۆسدا دانیشتبوون و ئەوانیش گوێیان ڕادێرابوو، وا پێدەچوو مەرگ خۆیشی دواین کەس لەگەڵ ئەواندا هاتبێتە ژوورەوەو هەناسەی لەخۆب ڕیبێ و گوێی ڕادێرابێ. بەڵام فرانسیسکۆس هیچی نەدەبینی، کەسی نەدەبینی، سەری بردبووە دوواوە و گۆرانی دەچڕی، شیشەکانی زیندانەکە نوشتابوونەوە و ئیدی ڕۆحی ئامادەی فڕین بوو.

خودا خۆری هەڵێنا و فرانسیسکۆسیش هەستا، کفت و شەکەت خۆی بەدیوارەکەوە گرت و زەردەخەنەیەکی هاتێ. دەتگوت گۆرانییەکە خوێنی ئەو بووە و هەرچی لە جەستەیدا بووە چۆڕاوە.

دەمەو نیوەڕۆ پێی گوتم: "برا لیۆن، پەرۆشم ئاسیزیی ببینمەوە. ئای گەر دوو برای بەگوڕ، کێدرۆ و ماسیۆ بهاتنایە و بۆ ئەوێیان ببردمایە، ئاخر برا لیۆن من ئیدی ناتوانم بەپێی خۆم بەسەر عەرددا بڕۆم!"

چوومە دەرێ و جوابم بۆ کێدرۆ و ماسیۆ نارد و داوام لێ کردن لەپۆرتیۆنکولاوە بێن، خەڵکیشم بۆ لای سەرەک قەشە نارد تا پێی ڕاگەیەنن فرانسیسکۆس دێ و داواشم لێ کرد چەکدار بنێرێ تا لەگەڵیدا بن، چونکە چەتەگەلی پیرۆجیایی دەور و خولی ئەم ناوەیان داوە و دەیانەوێ بیفڕێنن.

کاتێک بۆ کوختەکە گەڕامەوە، فرانسیسکۆسم بینی هەمدیس کەمانچە دەژەنێتەوە و گۆرانییەکەی شەوێ دەچڕێتەوە. کە تەواو بوو، گوتی: "ئاخ، بیرم چوو سوپاسی خودا بکەم بۆ خوشکە نەخۆشیم!"

دوو پارچە دارەکەی لەسەر عەردەکە دانا و دەستەکانی بەرەو ئاسمان هەڵبڕی:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاسیش بۆ خوشکە نەخۆشیمان
وی میهرەیان و قۆچاخ و خەڵکی عەزاب دەدا
یارمەتی ڕۆح دەدا خۆی لە جەستە ڕزگارکا!

من گوێم بۆی ڕادێراوو زەحمەت بوو بتوانم بەر بەفرمێسکەکانم بگرم. گوتم: "ئەی ڕۆحی من، سڵاو و ماڵئاوایی لێ بکە، سڵاوو ماڵئاوایی لێ بکە!"

دەمەو ئێوارە کێدرۆ و ماسیۆ هاتن. بێدەنگ لای پێی فرانسیسکۆسەوە دانیشتن، خوشکە کلاراش هات و کەوتە سەر چۆک، دەست و پێی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و بێدەنگ لای ڕاستییەوە دانیشت، خوشکە پیکاش لەرزە لەرز هات، قژە سپییەکەی لەژێر ڕووپۆشەکەیەوە هاتبووە دەرێ، بەڵام هەمدیس کردییەوە بەژێر چارشێوەکەیدا، ئەویش کڕنۆشی بۆ کوڕەکەی برد و پاشان بێدەنگ لای چەپییەوە دانیشت. فرانسیسکۆس لەنەشوەدا نوقووم ببوو، هیچی نەدەبینی و هیچی نەدەژنەفت، لەسەرپشت پاڵ کەوتبوو، دەستی بەنیشانەی خاچ دانابوو، ڕوخساریشی لەبەختەوەریدا پرشنگی دەدا.

لەو بێدەنگییەدا بۆ ساتێک هەنسکە هەنسکی گریانێکی نزم بیسترا، بەڵام خوشکە پیکا لێوی خۆی گەست و ئیدی هەنسکی گریانەکە نەما.

کێدرۆ بەئەسپایی گوتی: "نوستووە، پێویستە خەبەری کەینەوە و بکەوینە ڕێ، ئاخر وا ئێوارەیە!"

کەس وەڵامی نەدایەوە.

بایەکی فێنکی بەهاری لەدەرگاکەوە هاتە ژوورێ، گوڵەکان لە حەوشە پشکوتبوون و کوختەکەیان پڕ لە بۆنی خۆیان کردبوو، کارژۆڵەیەک هاتە بەر دەرگاکە و بەخەمەوە باعاندی و پاشان بەخێرایی لەو ناوەدا نەما، هەڵبەت بەدوای دایکیدا دەگەڕا. هیچ کامێکمان نە دەجووڵاو نە قسەشی دەکرد، هەموومان سەرنجمان بڕیبووە فرانسیسکۆس. لەناکاوێکڕا لەوێنەی قەبرێکدا لەبەر چاوانمدا وەدیارکەوت، وەرز وەرزی بەهار و ئێمە ئەومان بردبووە دەرەوە بۆ سەر عەردە بەگوڵ پۆشراوەکە و بۆی دەگریاین.

شەو داهات، خوشکە کلارا هەستایە سەر پێ.

– "خوشکە پیکا، وەرە بابڕۆین، ئێمە ماڵئاواییمان لێ کردووە. وا ئیتر برایان دەبیەن، ئێستا کاتێکی گونجاوە، ئێستا شەوە و ئەو زەلامە وەحشییانەی پیروجیا بەدەرەوە نین!"

خوشکە پیکا هەستا و فرمێسکەکانی چاوانی وشک کردەوە.

گوتی: "کوڕەکەم..."

بەڵام خوشکە کلارا چووە ژێر باڵی و بەلەتردانەوە ئاودیوی دەرگاکە بوون. بۆ ساتێک لە دەرەوە دەنگی گریانێکی بەرز هاتە گوێم، هەردوو ژنەکە شیوەنیان دەکرد.

فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە و برایانی بینی، زەردەخەنەیەکی هاتێ.

پرسی: "چما گەیشتین؟"

کێدرۆ وەڵامی دایەوە: "برا فرانسیسکۆس جارێ ئێمە نەڕۆیشتووین!"

فرانسیسکۆس ئاهێکی هەڵکێشاو گوتی: "من هێشتا لەئاسیزیی بووم، لەکڵێساکەی قەدیس دامیانۆ بووم و پەنجەرە ڕەنگاو ڕەنگەکانیم ستایش دەکرد. هەروەها نیگاری مەسیحیش لەوێ وێنە کێشرابوو، کێلی گۆڕەکەی هەڵتەکاندبوو، بەرەو ئاسمان هەڵگژابوو. ئالایەکی سپی بەدەستێکییەوە و بەڕەنگی ئاسمان لەسەری نووسرا بوو: Pax et bonum

هەستامە سەر پێ. گوتم: "بەناوی خودا، دەی با بڕۆین!"

کێدرۆ و ماسیۆ فرانسیسکۆسیان بەرز کردەوە و خستیانە سەر باسکە لێکئالاوەکانیان، ئەویش دەستی کردە ملی هەردووکیان. چوونە دەرێ.

پرسی: "شەوە؟"

– "بەڵێ باوکە فرانسیسکۆس شەوە، ئەستێران بەئاسمانەوەن!"

– "هەوا بۆنێکی خۆشی لێ دێ! چما ئێمە لەکوێین؟"

ماسیۆ وەڵامی دایەوە: "لە حەوشەی پێشەوەی دەیرەکەی قەدیس دامیانۆین باوکە فرانسیسکۆس. ئاخر ئێمە لەبەهارداین. ناتەوێ خوداحافیزی لە خوشکان بکەیت؟"

– "جوێبوونەوە تاڵە برا ماسیۆ، زۆر تاڵە. باشترە هەروەکو دز ملی ڕێگە بگرینەبەر و بڕۆین!"

بەرەو ئاسیزیی بەرەو ژوور بووینەوە. دوو خوشک لە دەرەوەی حەوشی پێشەوەی دەیرەکە لەژێر درەختێکدا ڕاوەستابوون، هەر کە ئێمەیان بینی، یەکێکیان ویستی بەباوەشێکی کراوەوە بەرەو لامان ڕاکا، بەڵام دووەمیان گرتی و ڕێگەی نەدا، گوێم لەسووکە هاوارێک بوو لەژێر درەختەکەدا و پاشان هەموو شتێک ئارام بۆوە. درێژەمان بەڕۆیشتن دا، بەدڵەڕاوکێوە لەملاولای خۆم دەنۆڕی، گەر لەتاریکیدا نەبام، ئەوا چەتە پیروجیاییەکانم دەبینی. لەپێچی ڕێگەکەدا پێنج شەش تارمایی بەرەو لامان هاتن، چەکەکانیان لەو شەوە ئەستێرە بارانەدا شەوقی دەدایەوە. لە دڵی خۆدا گوتم: تیاچووین. بەپەلە بەرەو ڕوویان چووم تا بزانم ئەوانە کێن. سوپاس بۆ خودا ئەو چەکدارانە بوون کە سەرەک قەشە ناردبوونی.

هاتنە پێشێ و دەستی فرانسیسکۆسیان ماچ کرد. فرانسیسکۆس سەری سوڕما بوو.

گوتی: "ئەوە بۆچی چەکتان پێیە؟ نەفرەتیان لێ بێ!"

سەر گەورەکەیان وەڵامی دایەوە: "ئاخر باوکە فرانسیسکۆس، دەترسین چەتەکانی پیروجیا بتڕفێنن!"

– "بمڕفێنن؟ چیم لێ دەکەن؟"

سەرگەورەی چەکدارەکان پێکەنی و گوتی: "بۆ چما نازانیت؟ قەدیسێک خەزنەیەکی گرانبەهایە، تەنێ بیر لەهەموو ئاهەنگ و جێژنەکان بکەوە، بیر لە هەزارەها زیارەتکاران و مۆم و بخوور!"

فرانسیسکۆس وەک ئەوەی داوای یارمەتی بکا هاواری کرد: "برا لیۆن، لەکوێیت؟ گوێت لێیە. چما ئەمە ڕاستە."

وەڵامیم دایەوە: "باوکە فرانسیسکۆس، خەڵکی هەموو شتێکیان لێ دەوەشێتەوە، باوکە فرانسیسکۆس تۆ دەتوانیت خۆت لە چنگی شەیتان ڕزگارکەیت، بەڵام لەدەستی خەڵکی ڕزگارت نابێت!"

فرانسیسکۆس نائومێدانە گوتی: "خودایە، خودایە بمبەرەوە!" وای گوت و ئیدی تا ئاسیزیی زاری هەڵنەهێنایەوە.

***

لەبەر دەرگای ماڵی سەرەک قەشەدا، سەرەک قەشە ڕاوەستاو و چاوەڕێی دەکردین، دەستەکانی ڕایەڵ کرد و یارمەتی لە دابەزاندنی فرانسیسکۆسدا داین، ئەوسا دانەوێوە و نێوچەوانی فرانسیسکۆسی ماچ کرد.

گوتی: "بەخێر بێیت کوڕی خۆم، متمانەت بەخودا هەبێ، هێشتا ساتی ماڵئاواییت نەهاتووە!"

فرانسیسکۆس وەڵامی دایەوە: "متمانەم بەخودا هەیە، متمانەم بەخودا هەیە، ساتی ماڵئاواییم هاتووە!"

ئەو ژوورەی کە تەرخان کرابوو فرانسیسکۆسی لێ ڕاکشێ پەنجەرەیەکی گەورەی تێدابوو ڕوو لەسەربانەکانی ئاسیزیی، لەوێوە هەموو شار دیاربوو، دار زەیتوونەکان و لە خوارەوە دەشتێکی تژیی لە ئارامی بەرەز و ڕووبارەکەیەوە، هێور هێور وەکی مارێک بەنێو مێرگە سەوزەکاندا پێچی دەخوارد. لەدووریشەوە کڵێساکەی قەدیس دامیانۆ دیار و لە خوارتریشەوە پۆرتیۆنکولا.

بۆ بەیانیی کاتێک فرانسیسکۆس خەبەری بۆوە و لەجێگەکەی هەستا و ئەو دیمەنە ئازیز و دێرینەی بینی، فرمێسک لەچاوانییەوە ڕژایە خوار.

– "دایکە، دایکە ئاسیزیی، ئەی ئومبرەینی ئازیزم!"

من لەقوژبنێکی ژوورەکەدا جێگەم بۆ نوستن ڕاخست، لەگەڵ ویدا خەوم لێ دەکەوت و هەڵدەسام. دوو پەڕەسێلکە لەگوێسوانەی ژوور پەنجەرەکەدا هێلانەیان چێ کردبوو، هەر لەکازێوەوە نێرەکەیان بەو دەوروبەرەدا دەفڕی و دەیچریکاند، هەڵبەت مێیەکە لەسەر هێلکە نوێیەکانی کڕ کەوتبوو، نێرەکەش بەو

چریکە چریکەی ئازایەتی و متمانەی پێ دەبەخشی. فرانسیسکۆس تژیی لە وروژان ئاوڕی بۆ دامەوە و گوتی: "برا لیۆن، چما دەشێ بونیام چاوانی بکاتەوە و گوێ هەڵخا و چاوان و گوێیی تژیی نەبن بەموجیزە؟ بەردێک هەڵگرە و ژیانێکی لەوێرانی نەهاتوو لەو تاریکییە شێدارەدا دەبینی کە لەخزمەتی خودادایە، کرمێکی چکۆڵەی هاکەزایی دەبینی خۆی ئامادە دەکا باڵی لێ بڕوێ و ببێتە پەپوولە و بەرەو خۆر بفڕێ. بەڵێ برا لیۆن، ئێمەی بونیامگەلی سەر عەرد جگە لەوە دەبێ چ شتێکی تر بکەین؟"

ئەو دەمەی ئەو دەدوا، لەسەر جاددەکە و نزیک ماڵی سەرەک قەشە دەنگی هاوار هاوار و جنێودان بیستـرا، خەڵکێکی زۆر کۆببوونەوە، ئاژێر و ژاوەژاو و دەنگی توندی دەرگا کوتان، دیار بوو کەسێک چووبووە سەر سەکۆیەک و نوتقی بۆ خەڵکەکە دەدا. یاریدەدەری قەشە هاتە ژوورەوە.

گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، نیگەران مەبە، ئەوە سەرەک شارەوانییە کە شەڕی لەگەڵ سەرەک قەشەدا هەیە و هەموو ڕۆژێک خەڵکی کۆ دەکاتەوە و هانیان دەدا بێن بۆ ئێرە و هەڕەشە لەسەرەک قەشە بکەن. ئەویش بواریان نادا بێنە کلێساکەوە."

فرانسیسکۆس زۆر زۆر شپرزەبوو. گوتی: "چ شەرمەزارییەکە، ئێمە دەبێ بەینیان ڕێک خەینەوە!"

یاریدەدەری قەشە ڕۆیشت. فرانسیسکۆس ڕووی کردە من و گوتی: "برا لیۆن، هێشتا سروودی سوپاسگوزارییەکەم بۆ خودا تەواو نەبووە. تکات لێ دەکەم قەڵەمەکەت دەربێنە و بنووسە!"

قەڵەمەکەم دەرهێنا و ئەویش کەوتە گوتنی ئەوەی کە من دەبوو بینووسم:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو ئەوانەی کە لە ئەڤینی تۆوە
لە دوژمنانیان دەبوورن!
شکۆداربن ئەو کەسانەی کە لە ئەڤینەوە بۆ ئاشتی
زوڵمیان چەشتووە و ڕاوەدوو دەنرێن
شکۆ بۆ ڕۆنەرانی ئاشتی،
چونکە خودایە تۆ
تاج لەسەری ئەوان دەنێیی!"

خاچی کێشا. گوتی: "برا لیۆن، وەرە یارمەتیم دە تا هەستم، بمگرە، دەمەوێ بچمە بەر دەرگای حەوشە و لەگەڵ خەڵکیدا بئاخڤم... نا، نامەوێ بئاخڤم، بەڵکە هەردووکمان، لەپاڵ یەکدا ڕادەوەستین و ئەو وشانە دەکەینە گۆرانی کە هەر ئەلعان لەدڵمەوە هەڵقوڵین."

چوومە ژێر باڵی، ڕۆیشتینە حەوشەو دەرگای دەرەوەمان کردەوە، خەڵکەکە بەتووڕەیی شاڵاویان هێنا تا بێنە ژوورەوە، بەڵام هەر کە فرانسیسکۆسیان بینی ڕاوەستان.

فرانسیسکۆس خەڵکەکەی بەرەکەت دا و گوتی: "مناڵەکانم، خودا ئەمری پێ کردووم قسەیەکتان بۆ بکەم، قسەیەکی خێر، بۆ خاتری ئەڤینی مەسیح ڕێگەم بدەن ئەو قسەیە بکەم!"

ئەوجا ئاماژەیەکی بۆ من کرد، هەردووکمان پاڵماندا بەدەرگای حەوشەوە، دەستی یەکدیمان گرت و

بەدەنگێکی بەرز کەوتینە چڕینی گۆرانی:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو ئەوانەی کە لە ئەڤینی تۆوە
لە دوژمنەکانیان دەبوورن!
شکۆداربن ئەو کەسانەی کە لە ئەڤینەوە بۆ ئاشتی
زوڵمیان چەشتووە و ڕاوەدوو دەنرێن
شکۆ بۆ ڕۆنەرانی ئاشتی،
چونکە خودایە تۆ
تاج لەسەری ئەوان دەنێیی!"

لەو کاتەدا سەرەک قەشە هاتبووە بەر دەرگا، سەرەک قەشە پیرەمێردێکی بەڕێز بوو، بەمیهرەبانییەوە لە خەڵکەکەی نۆڕی، ئەویش دەنگی لەگەڵ ئێمەدا یەک خست و کەوتە گۆرانی. ئەوسا ئیدی موجیزەکە ڕووی دا، سەرەک شارەوانی لەنێو خەڵکەکەوە هات و لەبەردەم سەرەک قەشەدا کڕنۆشی برد.

گوتی: "لەبەر خاتری ئەڤینی مەسیح، لەبەر خاتری فرانسیسکۆسی خزمەتکاری، من دوژمنایەتیی نێوانمان لەبیردەکەم و ئامادەم هاوکاریتان بکەم!"

سەرەک قەشە بزووا، دانەوێیەوە و نەیارەکەی خۆی هەستان، باوەشی پێ داکرد و ماچی کرد.

گوتی: "وەزیفەکەم حوکمم بەسەردا دەدا میهرەبان و خۆنەویست و ئاشتیخواز بم، بەڵام ئاخ، بەڵام من سروشتم وەهایە زوو هەڵدەچم، تکات لێ دەکەم لێم ببوورە!"

خەڵکەکە کڕنۆشیان برد و سوپاسی خودایان کرد، ئەوجا شاڵاویان بۆ ماچکردنی دەست و پێیی فرانسیسکۆس هێنا کە ئاشتیی لەگەڵ خۆی هێنابوو.

کە چووینە ژوورەوە، فرانسیسکۆس خەنی و پرشنگی دەدا، لەو هەموو شادومانییەدا ئازارەکانی بیر خۆبردبۆوە و بەبێ یارمەتی بەڕێگەدا دەڕۆیشت.

– "برا لیۆن، ئەو حەکایەتەت بیستووە: دەگێڕنەوە جارێک کوڕە پادشایەکی جوان و جحێڵ دەبێت، پیرێژنێکی سیحرباز بەنەفرەتی دەکا و دەیکاتە ئاژەڵێکی دڕندە و ترسناکی بونیامخۆر. خەڵکی ڕقیان لەو ئاژەڵە دڕندەیە دەبۆوە، خۆیان چەکدار کرد و بەمەبەستی کوشتنی کەوتنە شوێنپێ هەڵگرتنی، بەڵام ئەو تا دەهات هەر دڕندەتر دەبوو. ئەوسا ڕۆژێکیان کیژێک هات و بەمیهرەبانییەوە خۆی لێ نزیک خستەوە و دەمی ماچ کرد. ئیدی دەسوبرد ئەو ڕوخسارە ترسناکە توایەوە و ئاژەڵە دڕندەکە بۆوە بەکوڕە قۆزەکەی پادشا. برا لیۆن، خەڵکی ئاوهان!"

ئەو ناوبژییە فرانسیسکۆسی ماندوو کرد، بۆ ساتێک هەموو هێزی خۆی کۆکردبۆوە و موجیزەیەکی نواندبوو، بەڵام یەکسەر شەکەت کەوتە سەر جێگەکەی. بانگی یاریدەدەری قەشەم کرد، ئەویش بەسرکەی گوڵەوە هات و هۆشی وەبەرهاتەوە. ئەوسا سەرەک قەشە هات.

گوتی: "کوڕی خۆم فرانسیسکۆس، پزیشکێک بانگ دەکەم تا بتبینێ، ئاخر تۆ لە ماڵەکەی مندایت و

من لێت بەرپرسیارم!"

بەڵام فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند، نەیدەویست پزیشک بیبینێ.

سەرەک قەشە گوتی: "برا فرانسیسکۆس ڕێز لەژیان بنێ، نەک تەنێ ژیانی خەڵکی و ژیانی کرمان، بەڵکە ژیانی خۆت. ئاخر ژیان هەناسەی خودایە، ڕەوا نییە بیتاسێنیت، بەناوی گوێڕایەڵیی پیرۆزەوە لێت دەپاڕێمەوە بەقسەم بکە!"

فرانسیسکۆس دەستی بەنیشانەی خاچ دانا و هیچی نەگوت. پزیشکەکە هات، پیرەمێردێکی چکۆڵەی ئارام و ڕەنگپەڕیوی خاوەن چاوانێکی ئاگرین، جلکەکانی بەری فرانسیسکۆسی داکەند، چەند جارێک ئەمدیو و ئەودیوی پێ کرد و گوێی بۆ لێدانی دڵی ڕادێرا.

گوتی: "بەیارمەتی خودا باشتر دەبێ!"

فرانسیسکۆس سەری ڕاوەشاند، لێی پرسی: "ئەی بێ یارمەتی خودا؟"

– "من باوەڕم وایە تۆ ماوەیەکی تریش دەژیت، تا پاییز، ئیدی دوای ئەوە لەدەستی خودادایە!"

بۆ ساتێک فرانسیسکۆس بێدەنگ بوو، بەڵام یەکسەر دەستی بەرەو ئاسمان هەڵبڕی.

گوتی: "کەواتە بەخێر بێ برا مردن، بەخێربێیت لەگەڵ یەکەمین باراندا!"

زەردەخەنەیەکی هاتێ و پێی گوتم: "تۆ چ دەڵێیت برا لیۆن، چما ڕەوا نییە کە بۆ برا مردنیش سوپاسی خودا بکەین؟ دەی ئەی هاوسەفەری بەئەزموونم، قەڵەمەکە هەڵگرە و بنووسە:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ برا مردنمان

کە چ زیندوویەک لە دەستی دەرناچێت!

چ داماوە ئەو کەسەی بەگوناهباری دەمرێ، خودایە شکۆ و شانازی

بۆ ئەوانەی کە (دە) پەیامەکەی تۆ بەجێ دێنن

ئەوانە لە مردن ناترسن، بەڵکو مردنیان خۆش دەوێ."

من هەموو ئەو سروودی سوپاسگوزارییەم لەسەر قاقزێک پاکنووس کرد و دامە فرانسیسکۆس تا مۆری خۆی، خاچەکەی لێ بدا. قاقزەکەی وەرگرت، سەیری کرد و سەری ڕاوەشاند.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودایە من زۆر شتی ترم هەن کە دەبێ بیانڵێم، زۆر شتی تر هەن کە دەخوازم سوپاسی تۆیان پێ بکەم، بەڵام تۆ دڵ و ڕۆحی من دەناسیت، دەی کەواتە خودایە سوپاس بۆ هەموو شتێک!"

قەڵەمەکەی هەڵگرت و نووسی: "سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو شتێک!" ئەوەی نووسی و پاشان لەخوارەوە وێنەی خاچێکی گەورەی کێشا.

گوتی: "من تەواو بووم، سوپاسی خودا دەکەم کە پێداڕاگەیشتم، ئەلعانیش، تۆ ئەی مەڕی خودا، یەکێک بنێرە بەدوای ئێرنیۆدا بۆ پۆرتێونکولاو داوای لێ بکە بەخۆی و بلوێرەکەیەوە بێت بۆ ئێرە، ئاخر من لەخودا نێزیک بوومەتەوە و جگە لەگۆرانی چڕین چ شتێکی ترم ناوێ!"

یەکێکم ڕەوانە کرد، لای ئێوارە ئێرنیۆ بەبلوێرەکەیەوە هات. فرانسیسکۆس بەباوەشێکی کراوەوە پێشوازیی لێ کرد.

– "بەخێربێیت ئەی سترانبێژی خودا، بەخێربێیت ئەی دەنگی ڕاستەقینەی ئینسان! ئەم گۆرانییە بگرە کە لەسەر ئەم قاقزە نووسراوە، بلوێرەکەت لەشانت داگرەو بیژەنەو بیچڕە! منیش گۆرانییەکەت لەگەڵدا دەبێژم، هەروەها ئەم شێرە چکۆڵەیەی خوداش دەیچڕێ، هەر چوار دیواری ژوورەکەشمان دەیچڕن، بەرد و چیمەنتۆ و نیگارەکانیش، هەمووان پێکەوە گۆرانییەکە دەچڕین!"

هێندەی نەبرد ژوورەکەمان بەگۆرانییەکی خۆشی پێکەوەیی دەنگی دایەوە، پەنجەرەکە کرابۆوە، خۆر خەریک بوو ئاوا دەبوو، لەگەڵای درەختەکانەوە ڕۆشنایی دەتکا، زەنگی کڵێساکەی قەدیس ڕافینۆ وادەی نوێژی ئێوارەی ڕاگەیاند، ئەو نەغمە خۆشانە لە فەزادا سەریان کرد. دەنگی فرانسیسکۆس بەرز و بەرزتر دەبۆوە، چەپڵەی دەکوتا، هەموو جەستە باریک و بنێس و عەزاب چەشتووەکەی لەنێو جبە قەشەییەکەیدا سەمای دەکرد.

دەرگاکە کرایەوە و سەرەک قەشە هاتە ژوورەوە، ڕوخساری گرژ بوو.

گوتی: "فرانسیسکۆس، کوڕی خۆم، بەرەکەتی مەسیحت لێ بێ گۆرانی مەڵێ. خەڵکی کە لێرەوە تێدەپەڕن و گوێیان لە گۆرانی دەبێ، ڕادەوەستن و هەمدیس دەکەونەوە جنێودان، دەڵێن سەرەک قەشە کەوتۆتە هەوای خۆیەوە، بەبۆنەی ئەوەوە کە سەرۆک شارەوانی هێناوەتە سەر چۆک وا بۆ خۆی ئاهەنگ دەگێڕێ!"

بەڵام فرانسیسکۆس هێشتا ئەفسوونی گۆرانییەکەی بوو.

– "گەر بوونی من وەک میوانێک لە ماڵەکەتا کێشەت بۆ دروست دەکا ئەوا دەچمە دەرەوە. من گۆرانی دەبێژم و جگە لە گۆرانی چڕین ناتوانم چ شتێکی تر بکەم، ئاخر من لە خودا نێزیک بوومەتەوە، چما بۆچی حەز ناکەیت خەنی بم و بەگۆرانی چڕینەوە بچمە دیداری؟"

سەرەک قەشە وەڵامی دایەوە: "ڕاست دەکەیت کوڕی خۆم، بەڵام خەڵکانێکی تر کە لە خوداوە نێزیک نین، لەوە تێناگەن و بەو کارە تووڕە دەبن. بەدەنگی نزم گۆرانی بچڕە، تا خەڵکی گۆرانییەکەت نەبیبەن!" وای گوت و هەمدیس لەژوورەکە چووە دەرەوە.

فرانسیسکۆس گوتی: "برا ئێرینیۆ، هەموو بونیامێک ڕاست دەکا، سەرەک قەشە ڕاست دەکا، هەروەها ئێمەیش ڕاست دەکەین. دەی با بەدەنگی نزم گۆرانی بچڕین تا خەڵکی تووڕە نەکەین. مامۆستا، بلوێرەکەم بدەرێ، منیش دەمەوێ بژەنم!"

بلوێرەکەی وەرگرت و بەقامکە دەردەدارەکانی هێور و ئارام کەوتە ژەنین، ئێمەیش زۆر ئارام هەمدیس کەوتینەوە ستایشکردنی خودا.

کاتێک لەگۆرانییەکە بووینەوە، فرانسیسکۆس بلوێرەکەی بۆ ئێرینیۆ گەڕاندەوە و چاوانی لێک نا. ئیدی ماندوو ببوو، ئێرینیۆ لەسەر نووکی پێ لە ژوورەکە چووە دەرەوە.

پێم گوت: "ئاسیزیی جێ مەهێڵە، ڕەنگە سبەینێ هەمدیس پێویستی پێت بێتەوە، ئاخر ئەو ئیدی

پێی ناوەتە مەملەکەتی گۆڕانییەوە!"

بەڵام بۆ بەیانی نیگەرانییەکی تر فرانسیسکۆسی داگرت.

بەرەبەیان پێی گوتم: "نابێ کات بەهەدەر بدەین، من دەبێ پێدا ڕابگەم وەسییەتنامەکەم بۆ برایان و خوشکان بنووسم، هەموو ژیانم بگێڕمەوەو دگان بەگوناهەکانمدا بنێم، ڕەنگبێ ڕۆحێک هەبێ کاتێ گوێی لە عەزاب و بەرخۆدانەکانم دەبێ ئازایەتیی بێتەبەر و درێژە بەسەفەری بەرەو هەڵگژان بدا. دەی برا لیۆن، ئەلعان هەمدیس قەڵەمەکەت دابەوە و بنووسە!"

بەدرێژایی ڕۆژ بەعیبادەتەوە گوێم بۆ فرانسیسکۆس ڕادێرا و نووسیم، ناو بەناو وچانێکم دەدا تا فرمێسکەکانم بسڕم، هەندێ جار ئەو خۆی ڕادەوەستا، ئاخر ئیدی وشە بەفریای نەدەگەیشت و لە حەژمەتا دەیدایە قوڵپی گریان.

لە تافی جحێڵییەوە دەستی پێ کرد کە جلکی مەخمەڵی و ئاوریشمینی پۆشیوە و پەڕێکی سووری کردووە بەکڵاوەکەیەوە و شەوانە لەگەڵ هاوڕێکانیدا لەم ئاهەنگەوە چووە بۆ ئەو ئاهەنگ، لەم بەر پەنجەرەوە چووە بۆ ئەو بەر پەنجەرە و سترانی چڕیوە. ئەوجا کەوتە گێڕانەوەی ئەوەی کە چۆن لەخۆی بایی بووە و چووە بۆ شەڕی لەناوبردنی دوژمنەکانی و وەدەسهێنانی شکۆمەندی و بەسەرکەوتوویی و بەسواری ئەسپەوە بۆ ئاسیزیی گەڕاوەتەوە... پاشان، چۆن شەوێکیان لەناکاوێکڕا دەنگی خودای ژنەفتووە و لەترساندا هەڵلەرزیوە. فرانسیسکۆس قسانی دەکرد و منیش دەمنووسی. گوتی: "ئەوە من بووم، فرانسیسکۆسی ئاسیزیایی گوناهبار، ئەوەی خودا خۆنەویستانە لوتفی نواند و بەم شێوەیە ڕزگاری کردم: کاتێ من هێشتا لەنێو گوناهەکانمدا دەژیام و تلم دەدا و ڕقێکی بێ ئەندازەم لەگەڕەکان بوو، ئەوسا بانگی کردم، بەرەو لای ئەو گەڕانە کێشی کردم و فەرمانی پێ دام لەئامێزیان بگرم، ماچیان کەم، جلکیان لەبەر داکەنم و برینەکانیان بشۆم. کاتێک ئەوانەم لەئامێز گرت و ماچم کردن و جلکم لەبەر داکەندن و برینەکانیانم شت، دونیام لەلا بووە دونیایەکی تر، ئەو شتەی پێشتر تاڵ و تفت و سەخت بوو، ئیدی بووە شتێکی نەرم و ڕەوان وەکی هەنگوین. زۆری نەخایاند لەدونیا چوومەدەر، ئەو دونیا پووچە و لەزەتەکانیم جێ هێشت و خۆم بەتەواوی جەستە و ڕۆحمەوە تەسلیمی خودا کرد. خودا برایانی بۆ ناردم و لەمیانەی کتێبی پیرۆزەوە خۆی بۆ وەدیارخستم کە کام قانوونامە بۆ ژیانی خۆم و ژیانی برایان داڕێژم. ئەو برایانەی ویستیان لەگەڵ مندا بێن، بەر لەهەموو شتێک تەواوی سەروەت و سامانەکەیان بەسەر هەژاراندا دابەش کرد، ئێمە ئیدی خاوەنی هیچ نەبووین جگە لەجبەیەکی قەشەیی شڕوپڕ و گوریسێکی لەناو قەدمانەوە گرێدراو، بەپێی پەتیی ڕێمان دەکرد. ئاخر ئێمە خەڵکانی ساکار و نەخوێنەواربووین و گوێڕایەڵی یەکدی بووین. داوام لەبرایان کرد خۆیان فێری کاسبییەکی ئابڕوومەندانە بکەن و کار بکەن، نەک بۆ ئەوەی پارە پەیداکەن، بەڵکو بۆ ئەوەی ببنە نموونە بۆ خەڵکانی تر و لە تەمبەڵی قوتاربن، تەنێ کاتێک کە نەماندەتوانی بەکار ژیانی خۆمان بەڕێوەببەین، ئەوسا دەرگا بەدەرگا دەچووین و سواڵمان دەکرد. خودا بۆم وەدیارکەوت کە دەبێ هەمیشە چ بڵێین، کە هەمیشە بڵێین: Pax et bonum

تەواوی ئەو ڕۆژە و ڕۆژەکانی دواتریش، فرانسیسکۆس بەچاوانێکی لێکنراوەوە لەبارەی ژیانی خۆیەوە

دوا، لەبارەی تەواوی سەفەرە خەتەرناکەکەیەوە کە بەپێوپلی خوێناوی و لەترس و بەرخۆدان و بەناڵە ناڵەوە بەرەو ژوور هەڵدەگژا، لەبارەی باوکییەوە دوا کە بەبێ دڵنەوایی مرد، لەبارەی پیرێژنەکەی دایکییەوە ئاخافت کە بووە ڕاهیبە، لەبارەی خوشکە کلاراوە، لەبارەی یەکە یەکەی برایانەوە، لەبارەی دۆمینیکۆ، ئەو قەشە ئیسپانیاییە کڵپەسەندووەوە کە لە ڕۆما بینیبووی، دواجار لەبارەی برا (گیاکۆمینا)وە – ئەو ژنە نەجیبزادەیەی فرانسیسکۆس وای بانگ دەکرد– ئەو ژنەی لە ڕۆما کەوت بەسەر پێیدا و جلکی قەشەیی فرانسیسکانیەکانی پۆشی. فرانسیسکۆس هێشتا ئەو مەڕە چکۆڵەیەی لەیاد بوو کە لەڕۆما قەسابێک خستبوویە سەر شانی و بۆ سەربڕینی دەبرد، مەڕەکە بەترسەوە باعاندبووی و تەماشای فرانسیسکۆسی لە دواوە کردبوو، واپێ چوو بوو داوای یارمەتی لێ بکا. فرانسیسکۆس دڵی پێی سووتابوو، کەوتبووە خۆ تا قەسابەکە لە ئامێز بگرێ، پێی گوتبوو: "براکەم، بەناوی ئەڤین سوێندت دەدەم ئەو مەڕە سەر مەبڕە!" قەسابی دڵڕەق فشەی پێ هاتبوو، دابوویە قاقای پێکەنین. گوتبووی: "دەی چما دەتەوێ چی لێ بکەم؟"

– "براکەم بیدەرە من، ئەوسا خودا ئەم کردەوە چاکەت لە کتێبی حیسابەکانیدا دەنووسێ و لەو دونیا ڕانە مەڕێکی نەمرت پێ دەبەخشێ!"

قەسابەکە هەناسەیەکی هەڵکێشابوو، گوتبووی: "ئۆو، ناشێ تۆ ئەو کەسە بیت کە بەفرانسیسکۆسی ئاسیزیایی بانگت دەکەن و ئەوەی کە موجیزە دەنوێنی؟"

– "با، من فرانسیسکۆسی گوناهباری ئاسیزیاییم، بەڵام چ موجیزەیەک دەنوێنم؟ من تەنێ بونیامێکی گوناهبارم و دەگریم، دەگریم و براکەم لێت دەپاڕێمەوە ئەو مەڕە سەر مەبڕە!"

قەسابەکە مەڕەکەی لەسەر شانی داگرتبوو، بەترسەوە گوتبووی: "هانێ بیبە، فەرموو، ئەوەتا هەمدیس موجیزەیەکی ترت نواند!"

فرانسیسکۆس مەڕەکەی کردبووە باوەش و وەک دیاری بەبرا گیاکۆمینای بەخشیبوو، ئیدی دەیانگوت لەوە بەدوا، هەرگیز ئەو مەڕەی لێ جیا نەبۆتەوە، لەگەڵیدا چووە بۆ کڵێسا و لەبەردەم وێنەی قەدیساندا کڕنۆشی بردووە.

هەموو ژیانی بەبەردەم چاوە لێکنراوەکانیدا تێدەپەڕییەوە، چیای بێ ڕوحمی ئالڤێرنا هەمدیس لەخەیاڵیدا ژیایەوە، مەسیحی لەخاچدراو وەکی برووسکەیەکی شەش باڵ بەسەریدا دەکەوت.

بەدەنگێکی بەسوێ هاواری کرد: "خودایە، خودایە، من چەتەم، من چەتەیەکی لەخاچدراوم، دەی هەڵمگرە و لای دەسە ڕاستتەوە دامنێ!"

لای ئێوارە وەسییەتنامەکەی تەواو کرد و چاوانی لێکنا.

بەمیهرەبانییەوە سەیری کردم و گوتی: "برا لیۆن، من زۆر ئەزییەتم دایت، کوڕەکەم، زۆر ماندووم کردیت، خەراپ نییە گەر ئەم وشانەش بۆ ئەو سروودی سوپاسگوزارییە زیادکەیت کە بۆ خودام نووسیوە:

سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ ئەو مەڕەی خودا

بۆ برا لیۆن، بۆ ئەو شێرەی خودا

ئاخر ئەو گوێڕایەڵ و بەحەوسەڵەیە، خودایە ئەویش سەفەری کرد
لەگەڵ مندا بەرەو ژوور،
ئەو بەنرخترە لە من، چونکە زۆر جاران
سەفەری پێچەوانەی ئاراستەی سروشتی خۆی کردووە
لەمیانەی زاڵبوون بەسەر سروشتی خۆیدا!"

دانەویمەوەو پێیم ماچ کرد، ویستم بئاخڤم، بەڵام گریان قوڕگی گرتبووم و نەمتوانی.

– "برا لیۆن، من هەموو ژیانم ژیامەوە، هەموو عەزابەکانم چەشتەوە، ئیدی ماندووبووم، برا ئێرینیۆ بانگ کە، تا بێت و هەموومان پێکەوە گۆرانی بچڕین و قورسایی سەر دڵم سووک بێ!"

گوتم: "ئاخر ئەمجارەش سەرەک قەشە دەکەوێتەوە گلەیی و گازەندەکردن!"

– "حەقی خۆیەتی گلەیی بکا، ئێمەیش حەقی خۆمانە گۆرانی بچڕین، برا ئێرینیۆ بانگ کە تا بێت!"

برای گۆرانیبێژی گەڕۆک هات.

فرانسیسکۆس بەشادومانییەوە گوتی: "ئامادەبە ئەی بولبولی خودا، هەموومان پێکەوە!"

لە سەرەتادا بەنزمی بلوێرەکەی دەژەند، ئێمەیش بەئەسپایی گۆرانیمان دەگوت تا ڕێبواران لەدەرەوە گوێیان لێ نەبێ. بەڵام وردە وردە ئاگرمان گرت، نە سەرەک قەشەمان بیر ما و نە ئەو خەڵکەی لەوێوە تێدەپەڕین، دەنگمان سەرفرازانە و زاڵ دەنگی دەدایەوە و سروودی سوپاسگوزاریی خودامان دەبێژا. خودایە ئەوە چ لەزەتێک بوو، مەرگ لەو دیو دەرگاکەوە ڕاوەستابوو، ئێمەیش وەک تەیری ستران خوێن ملمان بردبووە پێش، خەنی و بێ ترس ژیان و مردنمان دەکردە گۆرانییەکی نەمر.

بەڵام هەر ڕێک لەو ساتەدا کە ئێمە لە حەوت تەبەقەی ئاسمان بووین، برا ئێلیاس، بەڕوخسارێکی مۆن و هیشکەوە لەبەر دەرگاکەدا وەدیارکەوت. تازەکی لە سەفەرێکی نوێوە هاتبۆوە، هەمدیس ئاڵتوونی کۆکردبۆوە و بۆ ئاسیزیی گەڕابۆوە تا کرێی ئەو وەستای خانووبەرەیە بدا کە کلێسا گەورەکەی ڕۆنابوو. کاتێک لای ماڵی سەرەک قەشەوە تێپەڕیبوو، گوێی لە دەنگی گۆرانی چڕین بووە و لەنێو دەنگەکاندا دەنگی فرانسیسکۆسی ناسیوەتەوە، لە چەقی ڕێگەکەشدا ڕێبوارانێکی زۆر ڕاوەستاون و گوێیان ڕادێراوە، هەندێکیان پێکەنیون و ئەوانی تریش تووڕە بوون.

یەکێکیان پێی گوتبوو: "ئەوە چەند ڕۆژێکە لە ماڵی سەرەک قەشەوە جگە لە گۆرانی دەنگی چ شتێکی تر نایەت، دەڵێی ماڵەکەی بۆتە مەیخانە!"

ئیدی ئیلیاس بەتووڕەیی خۆی کردبوو بەژووردا، فرانسیسکۆس ئەوی بینی و گۆرانییەکەی کۆتایی پێهێنا.

ئێلیاس زۆر بەزەحمەت هەوڵیدا تووڕەییەکەی خۆی حەشاربدا، گوتی: "برا فرانسیسکۆس، دەبێت بمبووریت، ئەم گۆرانی گوتن و بلوێر ژەنینە لەگەڵ ناوو ناوبانگی قەدیسێتی تۆدا نایەتەوە، ئەوەتا خەڵکیی لێرەوە دەڕۆن و ڕادەوەستن و گوێت بۆ ڕادەدێرن. چما دەبێ چیت پێبڵێین؟ دەبێ لەبارەی

فیرقەکەمانەوە چ بڵێین؟ چما ئەمە ئەو ژیانە پیرۆزە زاهیدانەیەیە کەئێمە بانگەشەمان بۆ کردووە؟ چما ئێمە بەم شێوەیە ڕۆحەکان بەرەو بەهەشت ڕێنوێنیی دەکەین؟"

فرانسیسکۆس بەدەنگێکی متمانە بەخۆنەبوو، وەک منالێک کە مامۆستاکەی سەرزەنشتی بکا، گوتی: "برا ئێلیاس، چما ئەی بەکام شێوە؟"

– "ئەی گوایە بەگۆرانی؟ من پێم وایە ئەم گوناهەی تۆ لە ئەستۆی ئەو گۆرانیبێژەدایە!"

وای گوت و تژیی لە سووکایەتی ئاماژەی بۆ ئێرینیۆ کرد کە بێهوودە هەوڵی دەدا بلوێرەکە لەپشتی خۆیەوە وەشارێ.

گۆناکانی فرانسیسکۆس سوور هەڵگەڕان.

– "نەخێر گوناهەکەی ئەو لە ئەستۆی مندایە، هەروەها گوناهی برا لیۆن و گوناهی تۆ برا ئەلیاس، گوناهی هەموو فیرقەکە لە ئەستۆی مندایە. من لە بەردەمی خودادا لە هەمووتان بەرپرسیارم، خۆ گەر گۆرانیش بڵێم، ئەوە لەبەرئەوەیە کە خودا ئەمری ئەوەم پێدەکا. ئەو پێی گوتم: "فرانسیسکۆس، تۆ ئیدی چ خزمەتێکت پێ ناکرێ، ئێلیاس دەسەڵاتی لێ سەندوویتەوە و لەفیرقەکە وەدەری ناویت، دەی بلوێرەکە هەڵگرە و لەچۆڵەوانیدا بکەوە گۆرانی چڕین!"

ئێلیاس ڕەتی دایەوە: "تۆ خۆت بەدەمی خۆت دەڵێی کە خودا ئەمری پێ کردوویت لە چۆڵەوانیدا گۆرانی بێژیت نەک لێرە و لەناو جەرگەی ئاسیزیی و لەچەقی ڕێگەدا. بمبوورە برا فرانسیسکۆس، ئاخر من ڕابەری فیرقەکەم و بەرپرسیارێتیی ئەوە لە ئەستۆی مندایە!"

فرانسیسکۆس باسکەکانی کردنەوە، لێگەڕا هەمدیس بکەون و شۆڕببنەوە، دەیووست وەڵام بداتەوە، بەڵام وشەکان لەگەروویدا دەتاسان. دواجار پێی گوتم: "برالیۆن، ئەوەتا لێرەیش وەدەر دەنرێین. ئەدی کوێوە بچین؟ چارەمان چییە؟ وەرە، هەستە با بڕۆین!"

گوتم: "باوکە فرانسیسکۆس کوێوە بچین؟ ئاخر ئەلعان شەوە!"

فرانسیسکۆس دووبارەی کردەوە: "لێرەیش وەدەرمان دەنێن.... لێرەیش وەدەرمان دەنێن!"

وای گوت و باسکەکانی کردنەوە و لێگەڕا هەمدیس شۆڕ ببنەوە.

ئێلیاس گوتی: "برا فرانسیسکۆس، شەو لێرە ڕۆژ کەرەوە، کەس وەدەری نەناویت، مەسەلەکە تەنێ ئەوەیە گۆرانی نەڵێیت. بەیانیش دەتوانیت خودا فەرمانی چیت پێ دەدا ئەوە بکەیت!"

وای گوت و دانەوێوە و دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و لێی دا ڕۆیشت.

لەو ماوەیەدا ئێرینیۆ بەترسەوە دیار نەما، ئێمە هەردووکمان ماینەوە.

– "برا لیۆن، گوتت چی؟"

– "هیچ باوکە فرانسیسکۆس، هیچم نەگوتووە."

– "تۆ گوتت: ئەوەی لەنێو گورگدا بژی دەبێ ئەویش گورگ بێ نەک مەڕ، برا لیۆن تۆ وات گوت، هەموو خەڵکێکی ئاقڵ هەر وا دەڵێن. بەڵام من شێتێتییەکی نوێم لەخوداوە پێ گەییوە، شێتێتییەکی

نوێ، بۆیە دەڵێم: ئەوەی لەنێو گورگدا بژی، دەبێ مەڕ بێت و لێگەڕێ بخورێ! ئەو شتە نەمرە ناوی چییە کە لەنێو ئێمەدا هەیە؟"

– "ڕۆح!"

– "ئەوە، برا لیۆن، ئەوە ڕۆحە کە قووت ناچێ!"

***

ڕۆژی دواتر لەکازێوەدا، فرانسیسکۆس بەشادومانی خەبەری بۆوە.

– "ئێ باشە برا لیۆن، من ئیدی چ پێویستم بەئێرینیۆ نییە، پێویستم بەچ بلوێرێک نییە، تەنها ئەو دوو پارچە دارەم پێیە کە تۆ بۆت هێنام و بەوانە دەتوانم کەمانچە بژەنم. شەوێ بۆ یەکەم جار حاڵی بووم لەوەی کە مۆسیقا و گۆرانی مانایان چییە. لەجێگەکەمدا ڕاکشابووم، تۆ نوستبوویت و پرخەت دەهات، ئەم دار و پەردووەش کە خەڵکی پێی دەڵێن فرانسیسکۆس، لە حەژمەت ئازار نەیدەتوانی چاو لێکنێ، فرانسیسکۆسی بەسەزمان تەسلیمی ئازارەکەی ببوو، خوێنەکەی هەمدیس ڕەقهەڵاتبوو. گوێم لەدوایین ڕێبواران بوو بەشەقامەکەدا تێدەپەڕین، گوێم لێ بوو سەگەکان دەوەڕین و دەرگاکان دادەخرانەوە، پاشان ئارامییەک، هێورییەکی بەچێژ، شادومانییەک کە لەگێڕانەوە نایەت باڵی کێشا. لەناکاوێکڕا کەسێک لەژێر پەنجەرەکەمدا کەوتە سیتارژەنین، ژەنینەکەی درێژەی کێشا، گا لە نزیکەوە و گا لە دوور و گا دوورتر، دەتگوت سیتارژەنەکە لەمسەری شارەوە دەچێ بۆ ئەوسەری. برا لیۆن هەندێ جار هەستم دەکرد ئەوە بەتەنێ شادومانییەکی گەورە نییە، بەڵکو ڕزگارییە، ئا، زێدەتریش لە ڕزگاری، دەتگوت ڕۆچوومەتە خوارێ و کەوتوومەتە کۆشی خوداوە!"

بێدەنگ بوو، پاشان درێژەی بەقسەکانی دا. گوتی: "گەر ئەو مۆسیقایە ساتێکی کەمی تر بەردەوام با، ئەوا لەبەختەوەریدا دەمردم!"

یەکسەر دوای ئەوە زەردەخەنەیەکی هاتێ و گوتی: "ئێلیاس نەیدەویست من بلوێر بژەنم و گۆرانی بچڕم، وا ئەلعان وەڵامی درایەوە! خودا فریشتەیەکی بۆ ناردم و لەژێر پەنجەرەکەمدا گۆرانییەکی خۆشی چڕی!"

ویستی هەستێتە سەر پێ، بەڵام نەیتوانی.

– "برا لیۆن، وەرە یارمەتیم بدە، دەی وەرە بابڕۆین! با بڕۆین بەرەو ئەو جێگەیەی کە لەوێ ئازادیی گۆرانی چڕینمان هەیە، بچینەوە بەرەو کوختە چکۆڵەکەمان لەپۆرتیۆنکولا!"

بانگی ئێرینیۆم کرد، هەڵمان گرت و تابەر دەرگای دەرەوەمان برد. سەرەک قەشە چوو بوو بۆ سەردانی گوندەکانی ئەو دەوروبەرە و لەوێ نەبوو. وەک برووسکە هەواڵەکە دەماودەم بەشاردا بڵاو بۆوە کە قەدیس فرانسیسکۆس کەوتۆتە ڕێ و بۆ پۆرتیۆنکولا دەگەڕێتەوە. کاتێک ئێمە بەجاددە باریکەکاندا تێدەپەڕین، خەڵکی لەماڵ و دووکانەکانیانەوە دەهاتنە دەرێ، ژنان بەهەڵەداوان هاتن، مناڵان لەپێشەوە ڕایان دەکرد و چڵە مۆرت و دار دێمشتیان ڕادەوەشاند.

بەدەروازەکەی شاردا تێپەڕین، بەرەو دار زەیتوونەکان شۆڕبووینەوە و گەیشتینە بنار. مانگی ئۆگۆستی بوو، دونیا تابڵێی گەرم، دار هەنجیرەکان تژیی بوون بەهەنجیر، بۆڵە ترێ بەمێوەکانەوە شۆڕببۆوە، دانەوێڵە گوڵکردوو، دەشتەکە بۆنی گیای بەهەتاو سوتاو و گەڵا هەنجیری لێ دەهات.

فرانسیسکۆس داوای لێ کردین: "مناڵەکانم، لەسەرخۆ، لەسەرخۆ، پەلە مەکەن، هەمدیس ئەم خاکە ئازیزە ببیننەوە، ئاخر من جارێکی تر نایبینمەوە، بەرەکەتی منتان لێ بێ هێور و لەسەرخۆ بڕۆن!"

تەقەڵای دەدا بەچاوە تاریکداهاتووەکانی دیمەنەکان لەیەکتر جیاوەکا و ئاسیزیی لەگەڵ خۆیدا بەرێت بۆ ئاسمان، دار زەیتوون و ڕەز و هەموو شتێک لەگەڵ خۆیدا بەرێت بۆ ئاسمان. کاتێک شاری ئازیز خەریک بوو لەدوامانەوە دیار نەدەما، فرانسیسکۆس هاوارێکی کرد.

– "مناڵەکانم ڕاوەستن، دەمەوێ ئاسیزیی بۆ دوایەمین جار ببینم و ماڵئاواییی لێ بکەم!"

ڕوومان کردە شار و ڕاوەستاین، خەڵکەکەش هێور و بێدەنگ بوون، فرانسیسکۆس ماوەیەکی زۆر لە خانووەکانی ڕوانی، لەکڵێسا و بورج و قەڵای نیوە وێرانی سەر ترۆپکەکەی ڕوانی. ڕێک هەر لەو کاتەدا زرنگەی زەنگەکان بیسترا کە ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردنی ڕادەگەیاند.

پرسی: "بۆچی زەنگەکان ڕێو ڕەسمی بەخاکسپاردن ڕادەگەیەنن؟"

هەموومان وەڵاممان دایەوە: "نازانین... نازانین..." بەڵام هەمووومان دەمانزانی ئەوە زەنگی ماڵئاوایی بوو لە فرانسیسکۆس کەهەر ئەلعان بەرەو مردن دەچوو. لێکدا لێکدا چاوانی دەسڕی و هەوڵی دەدا ئاسیزیی ببینێ و ئەو گاشەبەردو ئەشکەوتە بەهەتاو ڕووناکبووانەی ئەو دیویەوە ببینێ کە یەکەم جار پەنای بۆ بردن و لەوێ خودای بانگ کرد.

هێور هێور دەستی هەڵبڕی و نیشانەی خاچی لە هەوادا بەسەر ئەو شارە ئازیزەدا کێشا.

لەبەرخۆیەوە گوتی: "خودا حافیز ئەی دایکە ئاسیزیی، سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ ئەم شارە ئەفسووناوییە بەماڵ و خەڵک و ڕەز و ئینجانەی ڕێحان و گوڵە شیوەرانی بەر پەنجەرەکانییەوە! بەجەنابی پییێترۆ بێرناردۆنێ و خاتوو پیکا و فرانسیسکۆسی کوڕە هەژار و داماوەکەیانەوە. ئای خۆزیا ئەی ئاسیزیی بمتوانیبا هەمووتم هەڵگرتبا و لەبەر پێی خودادا دامنابایت! بەڵام ناتوانم، ناتوانم، خودا حافیز ئازیزم!"

دایە قوڵپی گریان و شەکەت و ماندوو سەری بەسەر سینگیدا داگرت.

هەمدیس گوتییەوە: "خودا حافیز، خودا حافیز..."

لە دوامانەوە خەڵکەکە دەگریان و شیوەنیان بەسەردا دەکرد، ئیدی بەخێرایی ڕێگەی پۆرتیۆنکولامان گرتەبەر.

بێ ئەوەی بەخۆمان بزانین، فرانسیسکۆس لەسەر قۆڵمان لەهۆشخۆ چووبوو. لەکوختە چکۆڵەکەیدا هێور لەسەر عەردەکە دامانانا، خەڵکەکە بڵاوەیان لێ کرد.

هەموو ئەو برایانەی لەپۆرتیۆنکولا بوون، کیدرۆ، ڕۆفینیۆ، ماسیۆ، ئیگیدیۆو بێرناردۆ بەپەلە بۆ دەست ماچکردنی هاتن، بەڵام ئەو بێهۆش ڕاکشاو و بەرکەوتنی لێوی برایانی لەسەر دەستی هەست پێ

نەدەکرد. زەمەن هەفتەیەک و دووان و سییان تێپەڕی، وەختی درەو هات، گەڵا مێو سوور هەڵگەڕا، هەنجیر شیرین بوو، دار زەیتوونەکان پرشنگیان دەدا، پەڕەسێلکەکان هەمدیس خۆیان بۆ کۆچ کۆکردەوە، یەکەمین حاجی لەقلەقەکان بەسەر کوختەکەماندا فڕین و بەرەو باشوور دایان لەشەقەی باڵ. فرانسیسکۆس قاژە قاژەکەیانی ژنەفت و چاوانی هەڵێنا.

گوتی: "ئەلعان حاجی لەقلەقەکان پەڕەسێلکەکان لەگەڵ خۆیاندا دەبەن!" ئەوجا دەستی بەرز کردەوە و گوتی: "برا پەڕەسێلکەکانم، سەفەرێکی خۆش، ئەلعانیش حاجی لەقلەقێکی گەورە دێت منیش دەبا و ئیدی بەرەو دوور دوور دەفڕین..."

ناو بەناو چاوانی دەکردنەوەو دەستی دەگێڕا تا بمدۆزێتەوە، هەندێ جاری تر یارمەتیم دەدا دانیشێ و لەبارەی هاوسەفەرە ئەبەدییەکانی خۆیەوە بدوێ، لەبارەی هەژاری، لەبارەی ئاشتی، لەبارەی ئەڤینەوە. بەمیهرەبانی لەیەکە بەیەکەمانی دەنۆڕی، ئێمەیش پێنج شەش برا بەدەوریدا دادەنیشتین و بەحیرسەوە گوێمان بۆ ڕادەدێرا، تا چ وشەیەکییمان لێ بەهەدەر نەڕوا. دەمانگوت: "ئەمە دوایەمین پەیامیەتی، ئەم پەیامەش هەر بەتەنێ بۆ ئێمە نییە، بەڵکو بۆ هەموو ئەو برایانەشە کە لێرە نین و دوورن، بۆ هەموو ئەو برا و خوشکانەیشە کە هێشتا لەدایک نەبوون، ئەوە بەرپرسیارێتی ئێمەیە کە ئەو وشانە لەقووڵایی زەینماندا هەڵکۆڵین، تا بەهەدەر نەچن."

وەک ئەوەی بیەوێ باوەشمان پێدا کا، باسکەکانی کردنەوە و دایخستنەوە و پێی گوتین: "براکانم ئەڤین چییە؟ ئەڤین چییە برایانم، ئەڤین تەنێ سۆز یان میهرەبانی نییە، سۆز دوو جۆرە، یەکێکیان ئەوەیە کە عەزاب دەچێژێ و ئەوی تریشیان ئەوەیە کە بەشداری خەم دەبێ، میهرەبانیش دوو جۆرە، یەکێکیان ئەوەیە کە دەبەخشێ و دووەمیشیان ئەوەیە کە وەردەگرێ، بەڵام ئەڤین یەکێکە، دوو شتە و یەکانگیر بوون و بوونەتە یەکێک، بوونەتە یەکێک کە دابەش نابێ: (من) و (تۆ) دیار نامێنین، من ئەڤینداری دەکەم، واتە من یەکانگیر دەبم!"

ڕۆژێکیان دەستی ڕایەڵ کرد و دەستی گرتم.

– "برا لیۆن، کارێک هەیە بۆم بکە، حەز دەکەم بەر لەمردنم برا گیاکۆمینا ببینم و خوداحافیزی لێ بکەم. قاقزێک بێنە و بنووسە:

لەبرا فرانسیسکۆس، هەژارە چکۆڵەکەی خوداوە، بۆ برا گیاکۆمینا. هاوڕێم دەزانیت وا کۆتایی ژیانم نێزیک دەبێتەوە، گەر حەز دەکەیت جارێکی تر لێرە لەسەر ئەرز ببینی، ئەوا هەر کە ئەم پەیامەی منت بەدەست گەیشت، کات بەهەدەر مەدە و بەپەلە بەرەو پۆرتیۆنکولا بکەوە ڕێ. گەر یەک نەخت دوا بکەویت، ئەوا ئیدی لەژیاندا نامبینیت. کفنێکی زبرم بۆ بێنە لە جەستەمییەوە بپێچە و هەروەها مۆمیش بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردنم..."

لای کردەوە بۆ ئەو برایەی لەلایەوە لەسەر ئەژنۆ دانیشتبوو، بینی ئەوە کیدرۆیە.

– "برا کیدرۆ ئەوە دوایین خزمەتێکە داوات لێ بکەم بۆم بکەیت، ئەم نامەیەم بۆ بەرە..."

کوتوپڕ لەقسەکردن وەستا، سەری هەڵبڕی، دەتگوت گوێی بۆ شتێک ڕادێراوە، زەردەخەنەیەکی

شادومانیی ڕوخساری داپۆشیی.

– "سوپاس برا کیدرۆ، سوپاس بۆ خودا، پێویست ناکا بچیت بۆ ڕۆما!" وای گوت و ڕووی بۆ دەرگاکە وەرچەرخاند، ئێمەیش هەموومان سەرنجمان بڕییە دەرگاکە، وەک ئەوەی چاوەڕوانی کەسێک بین.

ئەوسا دەنگی تەپەی پێ لەدەرەوە بیسترا، ڕامکرد تا بزانم ئەو کەسە کێیە. برا گیاکۆمینام لەبەردەمدا بینی! ئەو خانمە نەجیبزادەیە هاتە ژوورێ و کەوت بەسەر پێی فرانسیسکۆسدا و زامەکانی ماچ کرد و دەستی نەوازش کرد.

لەبەر خۆیەوە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس، باوکە فرانسیسکۆس..."

فرانسیسکۆس دەستی خستە نێو پرچییەوە.

– "بەخێربێیت، برا گیاکۆمینا، شادومانم... شادومانم... کێ پێی گوتیت بێیت؟"

– "خاتوو مەریەم هاتە خەونم و گوتی: خێراکە، فرانسیسکۆس دەمرێ، ئەو کفنەی بۆ ببە کە بۆت چنیوە و هەروەها مۆمیش بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن!"

وای گوت و کفنەکەی لەبەر پێی فرانسیسکۆسدا دانا.

– "باوکە فرانسیسکۆس، من ئەوەم بەم دەستانەی خۆم چنیوە، لەخوری ئەو مەڕە چنیومە کە تۆ پێت بەخشیم!"

فرانسیسکۆس هەستا دانیشت، لەدەست و پێوپلی خۆی ڕوانی، دەستی گێڕا بەسینگە بەقووڵاچووە خوێن تێزاوەکەیدا و هەناسەی هەڵکێشا.

گوتی: "براکەم، ئەی گوێدرێژی چکۆڵە، ئەی جەستە شەکەتەکەم، ببوورە، گەلێک عەزابم دایت!"

زەردەخەنەیەکی تاڵی هاتێ. گوتی: "تۆیش ببوورە، ئەی دایکی ئەرزی بەڕێز، ئای تۆ چ جەستەیەکی تۆکمەت پێ دام و منیش چ جەستەیەکی هەلاهەلات دەدەمەوە!"

کاتێک کە دەدوا، چاوانی زەق کردنەوە، دەستی ڕایەڵ کرد و ئاماژەی بۆ دەرگاکە کرد.

– "ئەوەتا!"

– "کێ؟"

– "سواڵکەرەکە، برا لیۆن سواڵکەرەکە، لای دەرگاکەوە ڕاوەستاوە و دەستە کون کونەکانی هەڵبڕیوە و سلاو دەکا. ئەلعان کلاوی پاڵتۆکەی لەسەری داگرت... ئاه !"

– "باوکە فرانسیسکۆس، مەلەرزە!"

– "ئۆه، ئەوە منم، من... ڕوخساری خۆم دەبینم، خاچەکە لەنێوچەواندا، جێنیشانەی دوای پێداهێنانی شیشە سوورەوە بووەکە بەلاجانگەکاندا... ئەوا دێ، ئەوا نێزیک دەبێتەوە..."

بەچمکی جبەکەی چاوانی داپۆشی تا نەیبینێ.

بەهەڵلەرزینەوە لەبەرخۆوە گوتی: "ئەوا هات... هات، شادومانانە زەردەخەنە دەیگرێ و باسکەکانی بەرەو لام دەکاتەوە!"

هەنووکە فرانسیسکۆس چمکەکەی تری جبەکەی دا بەچاوانیدا، بەڵام ئەوی هەر دەبینی و هاواری دەکرد.

– "ئەوە گەیشت، ئەوە گەیشت، ئەوا هات لەسەر جێگەکە لەلامەوە ڕاکشا، ئەوەتا لێرەیە، برا لیۆن یارمەتی!" دەستی ڕایەڵ کرد و باوەشی پێدا کردم، ئەوسا دەستی بەلای ڕاست و بەلای چەپ و بەژێر سەری خۆیدا گێڕا. لەبەرخۆوە گوتی: "هیچ کەس، هیچ کەس!"

پاش ساتێک لەفیکرەوە چوو، گوتی: "ئەو دووانە بوونە یەکێک، هەردووکمان بووینە یەکێک، سەفەرەکە کۆتایی هات!"

کۆتایی نێزیک بۆوە. لەهەموو لایەکەوە برایان بۆ خوداحافیزیی لێکردنی هاتن، ئێلیاس بەپەلە گوند بەگوند دەگەڕا و خەڵکەکەی کۆدەکردەوە و پێی ڕادەگەیاندن کە پیاوی قەدیس گیان دەدا، بۆیە خۆیان ئامادەکەن و پەلە بکەن لەداگیرساندنی مۆمدا بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردن، هەروەها سەرەک قەشەی قاییل کرد ئەمرکا زەنگەکانی کلێسای قەدیس ڕوفینۆ شەو و ڕۆژ زەنگی ڕێوڕەسمی مردن ڕاگەیەنن، خوشکانی دەیرەکەی دامیانۆ لەبەردەم لەخاچدراودا کڕنۆشیانبردو لەخودا پاڕانەوە جارێ فرانسیسکۆسیان لێ نەسەندێتەوە. کاپتن لیکۆ لە شاخەوە دابەزی و بەهەنگاوی نەرم لەفرانسیسکۆس نێزیک بۆوە و زەمیلەیەک هەنجیر و ترێی بەدەستەوە بوو. فرانسیسکۆس چاوانی کردەوە و کاپتن لیکۆی ناسییەوە.

– "بەخێربێیت برا ئارنی، هەبێ و نەبێ ئالڤێرنای لانەی بازان خەبەری داویتێ من دەمرم. خودا حافیز براکەم!"

ئەو برا دڕندەیە گوتی: "باوکە فرانسیسکۆس تۆ نامریت، ئەوە تۆ نیت کە دەمریت، بەڵکو ئەوە ئێمەین، بمبوورە بۆ هەموو ئەو شتانەی کردوومن!"

– "خودا دەتبووریٚ نەک من برا ئارنی، گەر تۆ ڕزگار بیت، ئەوا ئەو مەڕانەش ڕزگار دەبن کە لەتافی گورگ بوونتا خواردووتن!"

برا لیکۆ زەمیلەکەی دایە دەستی فرانسیسکۆس.

– "باوکە فرانسیسکۆس، بڕێک ترێ و هەنجیرم بۆ هێناویت، تا ماڵئاواییيان لێ بکەیت، دەتوانیت بێ ترس بیانخۆیت چونکە نەمدزیون!"

فرانسیسکۆس دەستی نایە سەر ئەو میوە شیرین وەک هەنگویننانە و لەگەییوییان ئۆخژنێکی پێداهات، دەنکێک ترێی لێ کردەوە و نایە نێو زاری، هەنجیرێکی هەڵگرت و لەو شیلە شیرین وەک هەنگوینەی ڕوانی کە دڵۆپ دڵۆپ لێوەی دەچۆڕا.

– "خوداحافیز، هەنجیرو ترێ، خوداحافیز هەنجیر و ترێی برام، ئیدی ئێمە هەرگیز یەکتری نابینینەوە!"

***

سێپتێمبەر کۆتایی هات و ئۆکتۆبەر هات. ئەمڕۆ هەور ئاسمانی پۆشیوە، یەکەمین دڵۆپی جوانی باران کەوتە بارین، نەرم و درەوشاوە دەکەونە سەر دارزەیتوون و سنەوبەرەکان، چێژێکی لە وەسفبەدەر

بەدونیادا پەخش دەبێ، عەرد بەردار و سوپاسگوزار لەو هەوا شێدارەدا پشوو دەدا. فرانسیسکۆس چاوانی کردنەوە، کوختەکە تژیی بوو لە برایان، هەر لە بەرەبەیانەوە لە هەموو لایەکەوە هاتبوون و بێدەنگ لێیان دەنۆڕی، هەندێکیان بەچیچکانەوە لەسەر ئەرزەکە دانیشتبوون و ئەوانی تریش بەپێوەبوون، لەو بێدەنگییە پیرۆزەدا کەس زاتی نەدەکرد دەم کاتەوە، ناو بەناو فرمێسکی چاوانیان دەسڕی و دەچوونە دەرێ تا هەناسەیەک هەڵمژن. فرانسیسکۆس دەستی ڕایەڵ کرد و سڵاوی لێ کردن، بێرناردۆ لەسەر ئەژنۆ دانیشت.

دەستی فرانسیسکۆسی ماچ کرد و گوتی:"باوکە فرانسیسکۆس، تۆ دوور دەکەویتەوە، تۆ بۆ ئاسمان هەڵدەگژێیت، بۆ دوایەمین جار زار هەڵبێنە و قسانمان بۆ بکە!"

فرانسیسکۆس سەری بادا. گوتی: "منداڵەکانم، برایانم، هەر چ قسەیەکم هەبووبێ بەئێوەی بڵێم گوتوومە، هەموو ئەو خوێنەی لەدڵمدا جێگەی بۆتەوە بەخشیومە بەئێوە. ئیدی چ شتێکی ترم نییە بیڵێم، چ شتێکی ترم نییە بیبەخشم، خوێنێکی زیاترم نییە بیبەخشم، گەر هەمبا، ئەوا خودا لەسەر عەرد گلی دەدامەوە!" ئێگیدیۆ کە لەقوژبنێکدا ڕاوەستابوو دەگریا، گوتی: "چ شتێکی ترت نییە، چ شتێکی ترت نییە پێمان بڵێیت؟"

– "براکانم، هەژاری، ئاشتی، ئەڤین، جگە لەوانە چ شتێکی تر نا، هەژاری، ئاشتی، ئەڤین..."

هەوڵیدا هەستێ بەڵام نەیتوانی.

گوتی: "براکانم، جلکەکانم لەبەر داکەنن و بەڕووتی لەسەر عەردەکە دامنێن، تا عەردەکە لەمس کەم و عەردەکەش من لەمسکا..."

بەگریانەوە جلکەکانیمان لەبەر داکەند و بەڕووتی لەسەر عەردەکە دامانناا، ئێمەیش لەسەر ئەژنۆ بەدەوریدا دانیشتین. خوشکە کلارا هات، بێ ئەوەی کەسمان بیبینین، لەبەر دەرگاکە دانەویبۆوەو گوێی ڕادێرابوو. لە ناکاوێکڕا هەنسکی گریانێک بیسترا، ئاوڕمان دایەوە و بینیمان سەری لە شاڵێکەوە پێچاوە و دەگری. یەکسەر هەمووان دامانە خوڕەی گریان.

فرانسیسکۆس سەری سوڕما. گوتی: "براکانم، بۆچی دەگرین؟"

کەس وەڵامی نەدایەوە.

– "چما ژیان هێند بەچێژە؟ برایانم، چما باوەڕتان بەژیانی ئەبەدییەت هێند کزە؟ ئەی برا مەرگ، تۆ کە لەنزیک دەرگاکەوە ڕاوەستاویت، لە خەڵکی ببوورە، ئاخر ئەوان لە سێینەی پەیامی بەرەکەتدراوی تۆ تێ ناگەن، بۆیە لێت دەترسن!"

لە چواردەوری خۆی ڕوانی و گوتی: "ئێرینیۆ، لەکوێیت؟ بلوێرەکە بژەنە و با هەمووومان پێکەوە سروودی سوپاسگوزاریی خودا بچڕین: سوپاس بۆ تۆ خودایە، سوپاس بۆ هەموو مەخلوقەکانت، بەتایبەتی سوپاس بۆ برا خۆر..."

ئەو دەمەی گۆرانیم دەچڕی، وەک بڵێی شتێک لەگەڵ خۆیدا بردبێتمی، کوختە چکۆڵەکە دیارنەما، پۆرتیۆنکولا و ئاسیزیی دیارنەمان. خۆم لەسەر ئەرزێکی سەوزی نائاشنا و بێکۆتای بینییەوە،

فرانسیسکۆس لەوێدا ڕوو لەئاسمان ڕاکشاو و لەگەڵ مردندا دەجەنگی، باران میهرەبان و نمە نمە کەوتە بارین، لە دوورەوە ترۆپکی چیاکان پۆشرابوون بەبەفر، خۆشترین بۆن لەو عەردە تازە کێڵراوەوە هەڵدەسا، لەجێگەیەک، لەدووری دوورەوە زەریا هەناسەی هەڵدەکێشا. کەس بەدەوری فرانسیسکۆسەوە نەبوو، بەڵام کوتوپڕ وەک بڵێی هەوا پۆنگی خواردبێتەوە، هەر دوانزە برا دێرینەکە بەچوار دەوربیەوە بینران، نووشتابوونەوە و کڵاوی جبەکانیان لەسەرنابوو، بونیام تەنێ گوێی لەهەنسکی گریانەکانیان بوو. منیش لەگەڵیاندا بووم و کاتێک سەرم هەڵبڕی هەزارەها برام لە دوای ئەو دوانزەیەوە بینی، بەبێ کڵاو و تەوقی سەر تاشراو و سروودی ڕێوڕەسمی مردنیان دەچڕی. هەستامە سەر پێ و تا چاو بڕکا ڕانە مەڕ و گایەل و ڕەوە ئەسپ و سەگم بینی کە لە دوورەوە بەشین و شەپۆڕەوە هاتن و بەسەری نەوییەوە لەدوای برایانەوە ڕاوەستان، لە دارستانەکەی ئەودیویشەوە ئاژەڵە دڕندەکان کەوتنە جووڵە، گورگ، ورچ، ڕێوی، چەقەڵەکان هاتن و لەدوای ئاژەڵەماڵییە بێوەیەکانەوە ڕاوەستان و ئەوانیش کەوتنە گریان. وژەی هەزارەها باڵ بەژوور سەرمەوە دەبیسترا، چاوم هەڵبڕی و هەمە جۆرە پۆلە تەیرم بینی کە دەنیشتنەوە و دەیانچریکاند و دەیانقیژاند و دەوری فرانسیسکۆسیان دا، کەوێک یەکەمین تەیرێک بوو کە لەزایەڵەی شیوەنی دا و کەوتە ڕنینەوەی پەڕی باڵەکانی.

لەبەرخۆمەوە گوتم: "فرانسیسکۆسی ئازیزم، فرانسیسکۆسی ئازیزم، بنۆڕە، هەموو ئاژەڵان بۆ ڕێوڕەسمی بەخاکسپاردنت هاتوون و دەگرین، هەموو براکانت..."

ناکاو ئاسمان تژیی بوو بەبرووسکەی زەردی ئاڵتوونی، سەوز، شین و سووری ئاگرین، سەرم هەڵبڕی، فەزا تژیی ببوو لەباڵ، هەزاران فریشتە دەوری فرانسیسکۆسیان دابوو، باڵەکانیان لێک دەدا و زەردەخەنەیان لەسەر لێو و چاوەڕێ بوون ڕۆحی هەڵگرن و بیبەن.

لە ناکاوێکڕا لە هاوارێکی بەسوێ وەئاگا بوومەوە، سێ کیژ خۆیان بەدەوری فرانسیسکۆسدا دابوو بەئەرزەکەدا و نەیاندەویست بمرێ، خوشکە پیکا سەری گرتبوو، خوشکە کلارا باوەشی کردبوو بەپێیدا و پێیی ماچ دەکرد، برا گیاکۆميناش دەستی ئەوی نووساندبوو بەسینگی خۆیەوە. خۆرئاوابوو، لەدەرەوە باران ئەرزی تەڕ و نەرم دەکرد، ئەوسا ئێمە هەمووومان دوو باڵی ڕەشمان بەژوور سەری فرانسیسکۆسەوە بینی. ڕوخساری فرانسیسکۆس پرشنگی دەدا، چاوانی بەفراوانی کرابوونەوە و لە فەزایان دەنۆڕی. بۆ ساتێک جووڵا، هەموو هێزی خۆی کۆکردەوە، لای کردەوە و لەیەکە بەیەکەمانی نۆڕیی. لێوە لەرەی پێ کەوتبوو، وەک ئەوەی بیەوێ دوا وشەی بڵێ، نێزیکی بوومەوە، دەنگی وەک شنەبایەکی لاواز هاتە گوێم، دەتگوت لەزۆر دوورەوە دێ، لەوبەری کەنارەوە.

– "هەژاریی، ئاشتی، ئەڤین..." هەناسەم لەخۆ بڕیبوو تا بیژنەفم، بەڵام جگە لەوە هیچی ترم نەبیست.

ئەوسا هەموومان خۆماندا بەئەرزەکەدا و ماچیمان کرد و دامان لە زایەڵەی شین و گریان.

***

لەم ساتەوەختە پیرۆزەدا کە من لە هۆدەکەمدا نووشتاومەتەوە و دووایین وشەکان تۆمار دەکەم و خەمی باوکی پیرۆز لەخۆوەی پێچاوم، چۆلەکەیەکی چکۆڵە دێ و بەدەنووک لەپەنجەرەکە دەدا، باڵەکانی تەڕ و

سەرمایەتی، هەڵدەسم پەنجەرەکەی بۆ دەکەمەوە.

ئەوە تۆیت باوکە فرانسیسکۆس، ئەوە تۆیت کە جلکی چۆلەکەت پۆشیوە.

***

تەواو

چاپکراوەکانی دەزگای ئاراس لە ساڵی ٢٠٠٣

١٧٧:١ – بیرەوەرییەکانی سەعید ناکام
١٧٨:٢ – البارزاني. مسرحية للأطفال. تأليف: أحمد إسماعيل إسماعيل
١٧٩:٣ – بارزانی. شانۆگەری بۆ منداڵان. نووسینی: ئەحمەد ئیسماعیل ئیسماعیل. وەرگێڕانی لە عەرەبییەوە: مەهدی خۆشناو.
١٨٠:٤ – کابینەی چوارەم: تەمەنێکی کەم و بەرهەمێکی زۆر. چالاکییەکانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان لە ساڵی ٢٠٠٢دا.
١٨١:٥ – من مهاباد الى اراس. ترجمه من الفارسية الى الكردية: شوكت شيخ يزدين. نقله الى العربية: شاخوان كركوكي.
١٨٢:٦ – تەمی سەر خەرەند. ڕۆمان. شێرزاد حەسەن.
١٨٣:٧ – بارگەی یاران. سەرجەمی شیعری هێمن.
١٨٤:٨ – هەواری خاڵی. سەرجەمی نووسینی هێمن.
١٨٥:٩ – زیندەخەو – ڕۆمان. نووسینی: فەتاح ئەمیری.
١٨٦:١٠ – پیاوێکی شەپقە ڕەشی پاڵتۆ ڕەشی پێلاو شین. ڕۆمان: د. فەرهاد پیرباڵ.
١٨٧:١١ – هەیئە. ڕۆمانی: سەلام عەبدوڵڵا.
١٨٨:١٢ – ئاڤێستا – لەمێژینەترین سروودی کورد. کۆکردنەوە و وەرگێڕان و لێکۆڵینەوە: جەلیل عەباسی – ج. قەقنەس.
١٨٩:١٣ – خەنجەرە زێڕینەکەی عومەر قادر. نووسینی: جۆن هنری میولر. وەرگێڕانی لە ئەڵمانییەوە: ناصح ئیبراهیم عەبدوڕەحمان دزەیی. بژارکردن و داڕشتنەوەی: غەریب پشدەری.
١٩٠:١٤ – الجَيْش الأيوُبي في عَهْد صَلاح الدّين (تركيبه. تنظيمه. أسلحَته. بحريَّته. وَ أبَرز المعارك التي خَاضهَا). تأليف: الأستاذ الدكتور مُحسنِ محمَّد حُسَين.
١٩١:١٥ – کورد و کوردستان– لێکۆڵینەوەیەکە سەبارەت بەباری ڕۆشنبیریی و کۆمەڵایەتی و سیاسی و جوگرافی کوردستان، ساڵی ١٩٢٣ لە فەلەستین بەئینگلیزی چاپ کراوە. نووسینی: کۆمەڵێک لە پسپۆڕان و ئەفسەرانی سیاسیی ئینگلیز. وەرگێڕانی: حسێن عوسمان نێرگسەجاڕی و حسێن ئەحمەد جاف.
١٩٢:١٦ – ئەنفال و ئافرەتی کورد. دانانی: عەدالەت عومەر سالح.
١٩٣:١٧ – کوردستان نیشتمانی یەکەمینی سۆمەرییەکانە. نووسینی: هاوڕێ باخەوان.
١٩٤:١٨ – الإنتفاضات البارزانية. تأليف: كاوس قفطان.
١٩٥:١٩ – گۆرانیبێژە نەمرەکان – بەشی دووەم. دانانی: باکوری.
١٩٦:٢٠ – ظهور الكورد في التأريخ. ج ١ . د. جمال رشيد أحمد.
١٩٧:٢١ – ظهور الكورد في التأريخ. ج ٢ . د. جمال رشيد أحمد.
١٩٨:٢٢ – کۆچڕەو... کۆچڕەو. عەبدوڵڵا سەڕاج.

١٩٩:٢٣ – بەهاری ڕەش. ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل.
٢٠٠:٢٤ – بەفر یا ئەشکەوتی مراز. ڕەزا سەیید گوڵ بەرزنجی.
٢٠١:٢٥ – خاتوون T. ڕۆمان: میلان کوندێرا. وەرگێڕانی لە فەرەنسییەوە. د. ئەحمەدی مەلا.
٢٠٢:٢٦ – پەیام بۆ گریکستان. نیکۆس کازانتزاکیس. یادەوەری. وەرگێڕانی لە فارسییەوە: دلاوەر قەرەداغی.
٢٠٣:٢٧ – فرانسیسکۆس قەدیسی من. ڕۆمان. نیکۆس کازانتزاکیس. وەرگێڕانی لە سوێدییەوە: دلاوەر قەرەداغی.